

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

**UŞAK YÖRESİ HALK TÜRKÜLERİNİN BELİRLİ
ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YAVUZ TURGUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Sevilay GÖK

ANTALYA- 2022

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

**UŞAK YÖRESİ HALK TÜRKÜLERİNİN BELİRLİ
ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YAVUZ TURGUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Sevilay GÖK

ANTALYA– 2022

T. C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

...../...../.....

Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Yavuz TURGUT

İmzası

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Yavuz TURGUT tarafından hazırlanan Uşak Yöresi Halk Türkülerinin Belirli Özellikler Açısından İncelenmesi başlıklı bu çalışma 26.05.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan ARAPGİRLİOĞLU

Başkan

İmza

Prof. Dr. Feyzan GÖHER

Üye

İmza

Doç. Dr. Sevilay GÖK

Üye

İmza

Tez Konusu: Uşak Yöresi Halk Türkülerinin Belirli Özellikler Açısından İncelenmesi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi: 26.05.2022

Mezuniyet Tarihi:

Prof. Dr. M. Fadıl SÖZEN

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
TEZ KABUL FORMU	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEŞEKKÜR	x
ÖZ.....	xi
ABSTRACT.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xvi
NOTA MATERYELİ LİSTESİ.....	xvii
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
2.BÖLÜM	6
KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Türk Halk Müziği.....	6
2.1.1. Türk Halk Müziği Türleri	9
2.1.2. Türkü ve Türkülerin Yapısal Özellikleri	12
2.1.3. Türk Halk Müziği Çalgıları.....	13
2.1.4. Halk Bilimi ve Derleme	13
2.1.5. Zeybek Tavrı ve Bağlama Çalgısında Uygulanış Biçimi.....	16
2.2. Uşak Yöresi	18
2.2.1. Uşak ile İlgili Bilgiler	18
2.2.2. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği	22
2.3. İlgili Literatür	26
3.BÖLÜM	28

YÖNTEM	28
3.1. Araştırmanın Modeli.....	28
3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi	29
4.BÖLÜM	30
BULGULAR VE YORUMLAR	30
4.1. Uşak Yöresine Ait Türk Halk Müziği Eserlerinin Ezgi (Tür, Makamsal Dizi, Ses Aralıkları, Tavır, Çalgı), Ritim (Usul, Ölçü, Düzüm, Tempo), Şiir (Konu, Şekil, Hece Ölçüsü), Özellikleri Nasıldır?	30
4.1.1. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ezgisel Özellikleri..30	
4.1.2. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ritimsel Özellikleri66	
4.1.3. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Şiir Özellikleri.....87	
4.2. Uşak Yöresindeki Müzik Pratikleri ve Oyunlu Olan Türkülerin Oyun Özellikleri Nelerdir?	106
4.2.1. Uşak Yöresindeki Müzik Pratikleri.....106	
4.2.2. Uşak Yöresinde Oyunu Olan Türkülerin Oyun Özellikleri116	
4.3. Uşak Yöresinde TRT THM Arşivine Kayıtlı Olmayan Ancak Yörede İcra Edilen Türküler Nelerdir?	120
4.3.1.Aksadeler Zeybeği.....125	
4.3.2. Akse Camisinde Suyum Vuruldu	126
4.3.3. Arabayı Koşalım	131
4.3.4. Aynam Dakılı Duvarda.....134	
4.3.5. Baskı Zeybeği	137
4.3.6. Bir Tepeden Bir Tepeye Ün Olur (Sektirme)	140
4.3.7. Devrent Deresinde Harmanım mı Var.....143	
4.3.8. Efeleme Havası	147
4.3.9. Eşme İslamoğlu Efelemesi.....150	
4.3.10. Gayanın Dibindeyim	152
4.3.11. Gayran Gediğin de Dört Yanı Dere (Asım'ın Ağıdı).....155	
4.3.12. Giyi de Vemiş Al Fistanı (Hop dın dın).....157	
4.3.13. Gül Kopardım Dalinden	159
4.3.14. Hadi Gidem Yaylaya (Davran da).....164	
4.3.15. Halil Gilin Damı Var.....167	

4.3.16. Harmancı'nın Tepesi	169
4.3.17. Kıvrım Kıvrım Gider Eşme'nin Yolu	171
4.3.18. Merdimanlar Kuruldu.....	174
4.3.19. Mıdık Beyleri.....	177
4.3.20. Oyna Yarım (Kadın Oyun Havası).....	181
4.3.21. Tirebezeler Kuruldu	183
4.3.22. Uşak Cirit Havası.....	186
4.3.23. Uşak Kına Havası.....	191
4.3.24. Yaş Çamı Sardım Eşeğe	193
4.4. Uşak Türkülerinin Hikayelerine Ulaşılabilenlerinin Hikayeleri Nelerdir?	196
4.4.1. Arpalar Hasır Oldu.....	196
4.4.2. Ay Bulutta Bulutta	197
4.4.3. Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı	199
4.4.4. Çeşmeden Dudu Geçti	200
4.4.5. Devrent Deresinde Harmanım Mı Var	201
4.4.6. Ekinler Ekilirken	203
4.4.7. Elvanlar'la Şu Takmak'ın Arası	203
4.4.8. Evlerinin Önleri Kuyu	204
4.4.9. Halil Gilin Damı Var	206
4.4.10. İslice'nin Çeşmeleri Harlıyor	207
4.4.11. İslamoğlu	209
4.4.12. Kara Çadırımda Vardır Üç Direk.....	214
4.4.13. Kiremit de Buz Musun	215
4.4.14. Mıdık Beyleri.....	218
4.4.15. Ormandan Gel.....	220
5. BÖLÜM	222
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	222
5.1. Sonuç.....	222
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	222
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	227
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	228

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	229
5.2. Öneriler	229
KAYNAKÇA.....	231
EKLER	237
EK-1 GÖRÜŞME SORULARI.....	237
ÖZGEÇMİŞ	239

TEŞEKKÜR

Çalışmam sürecinde beni yönlendiren ve değerli zamanını benimle paylaşmaktan geri durmayan tez danışmanım Doç. Dr. Sevilay GÖK'e; ilk müzik öğretmenim ve can verenim sevgili annem Meryem AKÇA'ya; hayatımda her daim elini omzumda hissettiğim kardeşim Emine TURGUT'a; küçük papatyam, kızım Eylül Turgut'a; yüksek lisans ders döneminde bizlere bilimsel yolculuğu öğreten Prof. Dr. Nihan YAĞIŞAN'a; değerli fikirleyle tezime katkıda bulunan Sayın hocam Prof. Dr. Hasan ARAPGİRLİOĞLU'na; bu süreçte engin bilgi ve deneyimlerinden bolca faydalandığım Uşak yerel tarih araştırmacısı, sevgili dostum Ömer AŞÇI'ya; çalışmanın Uşak Valiliği yayını olarak kitaplaştırılması talimatını veren Uşak Vali Yrd. Muammer BALCI'ya; Uşak İl Kültür Md. Sabri CEYLAN'a ve Uşak İl Kültür Md. Yrd. Murat Erşad AL'a; Uşak Etnografya Müzesi Md. Sayın Şerif SÖYLER'e; Uşak Kent Tarihi Müzesi Md. Sayın Cengiz DOĞAN'a; uzman görüşüne başvurduğum Uşak Üniversitesi Arş. Gör. Dr. Mustafa ULUTAŞ'a; bu tezin her aşamasında bilgisini, desteğini ve dostluğunu eksik etmeyen dönem arkadaşım, yoldaşım İbrahim ÖZ'e; araştırma sürecindeki yönlendirmeleriyle çalışmaya yön veren Mehmet KARADEDELİ ve Murat CEHAN'a; makamsal analizlerde uzman görüşlerine başvurduğum dostlarım Ümit TOSUN ve M. Sait KARABACAK'a; desteklerini esirgemeyen Kadınhanı Zeki Altındağ Anadolu Lisesi Müdürüm ve Müdür Yardımcılarıma; sıkça faydalandığım repertükül sitesinin kurucusu Sayın Savaş AKBIYIK'a; müzikal yolculuğumda beni yetiştiren tüm ustalarıma ve öğretmenlerime; çalışmaya katılan Uşaklı mahalli sanatçılara ve kaynak kişilere teşekkür ederim.

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yavuz TURGUT
	Numarası	202053011005
	Anasanat Dalı	Müzik
	Danışmanı	Doç. Dr. Sevilay GÖK
Tezin Adı		Uşak Yöresi Halk Türkülerinin Belirli Özellikler Açısından İncelenmesi

ÖZ

Türk halk müziği, derinliği asırlar öncesine tarihlenmiş bir kültür ögesi olarak, gelenekselliğinden dolayı içinde yörelere göre şive farklılıkları barındırsa da halk tarafından belli şekle kavuşturulduğundan dili anlaşılır ve sadedir. Buna bağlı olarak Türk halk müziğini dinleyen insan, kelime dağarcığını zenginleştirirken, Türk dilinin özünü de geleceğe taşımaktadır. Kendi de kültürün bir parçası olan Türk halk müziği, asırlardır Türk toplum hayatının çeşitli yönleri ile beraber milletin duygusunu ve aynı zamanda birçok kültür ögesinin de aktarımına yardımcı olduğu gibi yeniden üretim aracı olarak da görülmektedir. Uşak yöresinde Türk halk müziğinin çalgı, tavır, icra, ritim(usul), ezgi, makamsal dizi, şiir özelliklerinin incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama ile kaynak tarama şeklinde ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi ile Uşak yöresindeki bilgi sahibi kişilere ulaşılarak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çalışma kapsamında derlenen 24 türkü yöresinin müzikal belleğine kazandırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada Uşak ilinin tarihine, coğrafi özelliklerine, müzikal geçmişine, müzik kültürüne ve THM özelliklerine de yer verilmiştir. Bu çalışmada Uşak'ın müzikal tür anlamında zeybek yöresi olduğu ve uzun havaları bağlamında teke yöresi ile bir geçiş noktasında bulunduğu, ezgilerin 13 farklı makamsal dizi özelliği gösterdiği, ritmik incelemede zeybek yöresine özgü, türü belirleyen ritmik unsurlara sahip olduğu, türkü sözlerinde genel olarak aşk, ayrılık, özlem konularının işlendiği, yörede 5 farklı müzik pratiğinin bulunduğu, oyunlu türkülerin yöreye özgü oyun özelliklerinin olduğu, yöre içinde çıkılan alan araştırmalarında TRT repertuvarında bulunmayan 24 halk türküsünün bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çalgı, Müzik, Tür, Türk Halk Müziği, Uşak Yöresi.

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Student	Name Surname	Yavuz TURGUT
	Number	202053011005
	Department	Music
	Advisor	Assoc. Prof. Sevilay GÖK
Thesis Name		Examining the Ballads Of Uşak Region in Terms of Particular Features

ABSTRACT

Turkish folk music, as a cultural items whose depth dates back centuries, although it contains dialect differences according to the regions due to its traditionality, its language is understandable and plain because it has been given a certain shape by the people. Accordingly, people who listen to Turkish folk music enrich their vocabulary and carry the essence of the Turkish language to the future. Turkish folk music, which is a part of the culture itself, has been seen as a means of reproduction, as well as helping to transfer the feeling of the nation along with various aspects of Turkish social life, as well as many cultural elements at the same time. In this study, in which the characteristics of instrument, manner, performance, rhythm (usul), melody, maqam scale, and poetry of Turkish folk music in the Uşak region are examined, it is aimed to reach the knowledgeable people in the Uşak region by using the snowball sampling method, which is one of the qualitative research methods, in the form of descriptive research and source scanning. Semi-structured in-depth interviews were conducted. 24 folk songs compiled within the scope of the study were brought to the musical memory of the region. In addition, in this study, the historical, geographical features, musical history, music culture and THM characteristics of Uşak province are also included. In this study, Uşak is a zeybek region in terms of musical genre and it is at a crossing point with the teke region in the context of its long tunes, the tunes show 13 different modal scale characteristics, it has rhythmic elements specific to the zeybek region and determining the genre in the rhythmic analysis, love, love in folk songs, in general. It has been concluded that there are 24 folk songs that are not in the TRT repertoire in the field researches in the region, in which the topics of separation and longing are handled, that there are 5 different music practices in the region, that the folk songs with plays have the characteristics of the game specific to the region.

Keywords: Music, Genre, Instrument, Turkish Folk Music, Uşak Region.

KISALTMALAR LİSTESİ

CM	Santimetre
KM	Kilometre
M	Metre
MARPAR	Marmara Piyasa Araştırma Merkezi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MÖ	Milattan Önce
THM	Türk Halk Müziği
THOF	Türkiye Halk Oyunları Federasyonu
TSM	Türk Sanat Müziği
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
Vd	ve diğerleri
YY	Yüzyıl

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Uşak Türkülerinin Tür, Makamsal Dizi, Karar Sesi ve Ses Aralıklarına İlişkin Bilgiler	32
Tablo 2: Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ritimsel Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	67
Tablo 3: Değişmeli Usulde Bulunan Eserlerin Ölçü, Düzüm ve Tempo Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	86
Tablo 4: Uşak Türkülerinin Şiir Özelliklerine İlişkin Bilgiler	88
Tablo 5: Batı Grubunun Uşak İli Sınırlarında Olan Coğrafyada Derleyerek Ses Kayıtları ve Derleme Fişleri ile Kayıt Altına Aldığı Türkülere İlişkin Bilgiler	121

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türk Müziğinde Türler	10
Şekil 2: Toplam TRT THM Repertuvarına Uşak Türkülerinin Oranı	31
Şekil 3: Uşak Türkülerinin Ana Türlerinin Sayıları ve Oranı	31
Şekil 4: Uşak Türküleri Tür Dağılımı.....	50
Şekil 5: Uşak Türkülerinin Makamsal Dizileri.....	52
Şekil 6: Uşak Türkülerinin Karar Sesi Dağılımı.....	53
Şekil 7: Uşak Türkülerinin Ses Aralıkları.....	54
Şekil 8: Uşak Türkülerinin Usul Bakımından Dağılımı	84
Şekil 9: Uşak Türkülerinin Ölçü Özellikleri	85
Şekil 10: Uşak Türkülerinin Hece Ölçüsü	104
Şekil 11: Konularına Göre Uşak Türküleri.....	105

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1: Seyman Başı ve Seyman Alayı	113
Görsel 2: Seymanların Oyunu	114
Görsel 3: Osman Erten (Hacıların Osman'ı)	215
Görsel 4: Müşerref Hanım'ın Gürsel'i askerdeyken ziyareti esnasında çekilmiş olan fotoğraf. Soldan sağa Müşerref Kunt, Gürsel Erten, Zeynep Kunt	217
Görsel 5: Mustafa Bey'in Mezar Taşı	219

NOTA MATERİYALİ LİSTESİ

Nota Materyali 1: Bağlamada Zeybek Tavrı Temel Tezene Vuruşları	17
Nota Materyali 2: Beki Zeybeği Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası.....	55
Nota Materyali 3: Kilitçi Zeybeği Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası.....	56
Nota Materyali 4: Seyman Havası Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası	58
Nota Materyali 5: Uşak Gelin Alma Havası Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası	59
Nota Materyali 6: Uşak İslamoğlu Zeybeğinin Güncel Notasyonu.....	119
Nota Materyali 7: Aksadeler Zeybeği Notası	126
Nota Materyali 8: Akse Camisinde Suyum Vuruldu Notası.....	128
Nota Materyali 9: Arabayı Koşalım Notası.....	132
Nota Materyali 10: Aynam Dakılı Duvarı Notası	135
Nota Materyali 11: Baskı Zeybeği Notası.....	138
Nota Materyali 12: Bir Tepeden Bir Tepeye Ün Olur Notası.....	141
Nota Materyali 13: Devrent Deresinde Harmanım Mı Var Notası.....	144
Nota Materyali 14: Efeleme Havası Notası.....	148
Nota Materyali 15: Eşme İslamoğlu Efelemesi Notası	151
Nota Materyali 16: Gayanın Dibindeyim Notası	153
Nota Materyali 17: Gayran Gediğin De Dört Yanı Dere (Asım'ın Ağıdı) Notası	156
Nota Materyali 18: Giyi De Vemiş Al Fistanı (Hop Dın Dın) Notası	158
Nota Materyali 19: Gül Kopardım Dalinden Notası	162
Nota Materyali 20: Hadi Gidem Yaylaya (Davran Da) Notası.....	165
Nota Materyali 21: Halil Gilin Damı Var Notası.....	168
Nota Materyali 22: Harmancı'nın Tepesi Notası.....	170
Nota Materyali 23: Kıvrım Kıvrım Gider Eşme'nin Yolu Notası.....	172
Nota Materyali 24: Merdimanlar Kuruldu Notası	175
Nota Materyali 25: Mıdık Beyleri Notası	178
Nota Materyali 26: Oyna Yarım (Kadın Oyun Havası) Notası.....	182
Nota Materyali 27: Tirebezeler Kuruldu Notası.....	184
Nota Materyali 28: Uşak Cirit Havası Notası	187
Nota Materyali 29: Uşak Kına Havası Notası	192
Nota Materyali 30: Yaş Çamı Sardım Eşeğe Notası.....	194

GİRİŞ

Orta Asya'dan, Anadolu'yu yurt etmek için göçen Türkler, kendilerine ait birçok kültür ögesini bu topraklara taşıırken, sözlü kültürün ayrılmaz bir parçası olan seslerini de ihmal etmemiş, yerel müziğini de bu aktarım sürecine dahil ederek, Anadolu'daki ilk Türk halk müziği geleneğinin tohumlarını, kendileri ile birlikte Anadolu'ya taşımışlardır. Türk halk müziği süreç içerisinde dinamik yapısı gereği birçok değişime uğrasa da Anadolu'da bugün duyduğumuz Türk halk ezgilerinin tarihi temeli, bu bağlamda binlerce yıllık Türk kültürü ile aynı yaştadır.

İlk yerleşim alanı olarak M.Ö 4000'li yıllarda kullanmaya başlanan, Ege bölgesinin en küçük ili Uşak, günümüze değin çeşitli medeniyetlere, kültürlerle ev sahipliği yaparak, kendi halk kültürünü ve müziğini bu zengin kaynaktan beslese de şimdiye kadar müzik kültürü ve bu kültürünün ürünleri ile ilgili, araştırmacıların dikkatini kendi üzerine çekmeyi başaramamıştır. Cumhuriyet tarihinde devlet eliyle sadece 1938 yılında bir derleme faaliyetinde bulunulmuş fakat bu derleme faaliyetinin çıktısı olan 26 türkünün bazıları Uşak o tarihte il olmadığı için başka illere atfedilmiş, bazıları da notaya dahi alınmayarak arşivde kaderine terk edilmiştir. Sonrasında yapılan derlemelerin tamamı kişisel gayretlerle bir elin parmağını geçmeyecek amatör derlemeciler tarafından TRT'ye gönderilerek arşivlenmiştir. Yapılan kaynak taramalarında yöre halk müziği ve pratikleri ile ilgili kapsamlı ve tüm özelliklerini gösteren bir akademik çalışmamanın olmamış olması araştırmacının aklına "Uşak yöresinin halk müziği özellikleri nedir?" sorusun getirmiş ve bu soru araştırmanın ortaya çıkış nedenini oluşturmuştur.

Uşak yöresi halk müziğinin genel olarak özelliklerinin araştırıldığı bu çalışma ile; şimdiye kadar yöreden toplanıp TRT arşivine kaydedilen 117 halk türküsü, ezgi (tür, makamsal dizi, ses aralıkları, tavır, çalgı), ritim (usul, ölçü, düzum, tempo), şiir (konu, şekil, hece ölçüsü) özellikleri bakımından incelenmiş, bu ezgilerin hangi pratiklerde kullanıldığı, oyunlu olanlarının oyun özelliklerinin neler oldukları açıklanmış, Uşak yöresi halk ezgilerinden hikayesi olan türkülerin hikayelerine yer verilmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından sahaya inilerek kapsamlı bir derleme

alışması yapılarak, yörede çalınan söylenen fakat literatürde bulunmayan 24 türkü derlenmiş ve yeni derlenen bu türkülerin de ezgi ritim şiir özellikleri ortaya konularak Uşak'ın müzikal belleğine katkı sunulmuştur.

Bu alışma ile; Uşak'ın halk müziği geçmişine ışık tutmak, TRT arşivde bulunan eserlerin ezgi, ritim, şiir özellikleri bakımından tasnifinin yapılarak ilgililerinin dikkatine sunmak, Uşak'ta icra edilen halk ezgilerinin hangi müzik pratiklerinde icra edildiğinin, oyunlu olanlarının oyun özelliklerin neler olduğunun ortaya konularak Uşak sözlü kültürünü diğer kültürlere tanıtmak, hikayesi olan türkülerin hikayelerinin derlenerek gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak, ayrıca şimdiye kadar derlenmemiş olan yöre türkülerinin kaynağından toplanıp notaya alınarak, Uşak Türk halk müziği repertuvarına kazandırmak amaçlanmıştır.

Bu araştırma; Uşak yöresi halk müziği kültürü ile ilgili yapılan ilk kapsamlı akademik çalışma olması ve bundan sonra yapılacak ilgili çalışmalara kaynaklık edecek olması bakımından önemli görülmektedir. Uşak yöresinin tür özellikleri bakımından teke yöresi ile zeybek yöresi arasında bir geçiş noktasında bulunduğunun veriler ışığında ortaya konmuş olması açısından da bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma kapsamında yöreden derlenen 24 halk türküsünün notaya alınarak kültür aktarım sürecine dahil edilmiş olması, Uşak yöresine ait arşivlenmiş toplam türkü sayısını %20 (n=24) oranında artırmıştır. Bu durumun THM'ye sunduğu katkı düşünüldüğünde, çalışmanın önemli bir çıktısı olduğu değerlendirilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Kültür, doğuştan başlayarak başta anne baba olmak üzere yaşadığımız her ortamda, bilinçli ya da bilinçsiz edindiğimiz, iimize sindirdiğimiz, zmsediğimiz normlar, davranışlar, tutumlar, inançlar, değerler ve gelenekler gibi bilgilerin tümüdür. Bu bilgiler dış dünyaya hayat tarzımızla ve davranışlarımızla yansıtmaktadır. Kültürün genel yapısı itibariyle toplum yaşamında karakteristik bir özelliği vardır. Yaşanılan coğrafyanın, inanışların, dilin, müziğin kısacası insan hayatının tüm olgularının yansımaları kültür içerisinde ele alınabilmektedir (Artun, 2018, s. 39).

Müzik, sosyal bir yapıya dayalı sosyal davranışlarının ürünüdür. Bu sebeple müzik, ses sistemi olmasının yanı sıra kültürel ve sosyal bir olgudur. Müziği üreten ve dinleyenler aynı kültür içindedir. Besteler insanların yaşadığı kültürleri yansıtır (Kaplan, 2013, s. 22-23).

Müzik türlerinden biri olan Türk halk müziği ile ilgili oldukça fazla araştırma ve inceleme bulunmaktadır. Bu çalışmalara bakıldığında genel olarak Türk halk müziğinin, “uzun havalar” ve “kırık havalar” olmak üzere iki ana türe ayrıldığı ve bu türlerinde kendi içerisinde eserlerin özelliklerine göre alt türlere ayrıldığı görülmektedir. Bu türleri belirleyen öğeler Akdoğu’ya göre; dizgisel, çalgısal, ezgisel, ritimsel, biçimsel, icrasal özelliklerlerdir. Ayrıca icrasallığın içerisinde yer alan, sözel türleri belirlemede ayırıcı bir faktör olan, “ağız” özellikleri ve hem çalgısal hem sözel türler için ayırıcı bir faktör olan, “tavır” özellikleri de türleri belirleyen öğelerdir (Akdoğu, 2003, s. 159).

Bu araştırmada Uşak yöresindeki Türk halk müziğinin ve eserlerinin özellikleri, icra edildiği yerler, tür dağılımı, ritim özellikleri, tavır özellikleri, çalgı özellikleri, uygulanışı, türkülerin sözel özellikleri ve varsa hikayeleri incelenmiştir. Bunun yanında TRT repertuvarına kayıtlı olmayıp, yörede bilinip icra edilen THM ezgileri derlenerek çalışmaya dahil edilmiştir. Bu eserler notaya alınmış ve kaynak teşkil etmesi bakımından arşivlenmiştir.

Uşak yöresine ait Türk halk müziği eserlerinin incelendiği ve yöre özelliklerinin ortaya konulduğu bu çalışmanın problem cümlesi şu şekilde oluşturulmuştur:

“Uşak yöresi halk türkülerinin ezgi, ritim, şiir özellikleri, müzik pratikleri, oyun özellikleri, türkü hikayeleri nelerdir, arşivde yer almayan ancak yörede icra edilen halk ezgileri var mıdır ?”

1.1.1. Alt Problemler

1. Uşak yöresine ait Türk halk müziği eserlerinin ezgi (tür, makamsal dizi, ses aralıkları, tavır, çalgı), ritim (usul, ölçü, düzum, tempo), şiir (konu, şekil, hece ölçüsü) özellikleri nasıldır?

2. Uşak yöresindeki müzik pratikleri ve oyunlu olan türkülerin oyun özellikleri nelerdir?
3. Uşak yöresine ait olduğu bilinen fakat TRT THM arşivinde kayıtlı olmayan türküler nelerdir?
4. Uşak türkülerinin hikayelerine ulaşılabilenlerinin hikayeleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Uşak yöresindeki Türk halk müziğinin ve eserlerinin özellikleri, icra edildiği yerler, tür dağılımı, edebi özellikleri, tavır özellikleri, çalgı özellikleri, kullanışı ve hikayesi bulunan türkülerin hikayelerini ortaya koymaktır. Ayrıca bu çalışmada literatürde yer almayan ancak yörede icra edilen özgün eserleri hikâyeleriyle birlikte derleyip kayıt altına alarak, müzik alan yazınına katkıda bulunmak ve yöre kültürünü öne çıkarmak amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Uşak yöresi türkülerinin ezgi, ritim, şiir özelliklerinin incelenerek yöre müzik yapısı detaylı bir biçimde sunulması, TRT Türk halk müziği arşivinde yer almayan ancak yörede icra edilen türküleri yer verilecek olması, türkülerin varsa hikayelerinin çalışmaya dahil edilmesi, yörede icra edilen çalgıların özelliklerinin sunulması, müzik pratikleri ve yörede yaygın olarak oynanan türkülerin oyun özelliklerinin irdelenmesi, türkülerin ezgi, şiir, hikâye, ritim, çalgı, oyun gibi öğelerin sınıflandırılması, tablolastırılarak tüm bu özelliklerinin belirlenmesi ve yöreye ilişkin kültürel değerlerin ortaya çıkarılması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Sayıtları

- Bu araştırma idari yapılanma bakımından Uşak ili, ilçeleri ve köyleri ile,
- Uşak iline ait TRT Türk halk müziği repertuvarında yer alan 117 türkü ve bu arşivde yer almayan yörede araştırmacı tarafından derlenen 24 türkü ile,
- Maddi imkânlar dâhilinde, araştırma için ayrılan bütçe, zaman ve kaynaklara erişilebilirlik ile sınırlandırılmıştır.

- Bu araştırmada Uşak ilinde Türk halk müziği ile ilgili kavramların yer aldığı kaynakların ve kişisel görüşme yapılan sanatçılardan edinilen bilgilerin güvenilir olduğu varsayılmıştır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; Türk halk müziği, Türk halk müziği türleri, türkü kavramı ve türkülerin yapısal özellikleri, Türk halk müziği çalgıları, halk bilimi ve derleme, Uşak yöresi ve yöre ile ilgili Türk halk müziği, ayrıca alanla ilgili literatür incelenmiştir.

2.1. Türk Halk Müziği

Müzik araştırmacıları müziğin varoluşu ile ilgili tam bir zaman veremese de ortak düşünce olarak birçoğu, müziğin insanlığın varoluşuyla birlikte ortaya çıktığı fikrini savunurlar. İnsanlar toplu yaşamaya başladıklarında, ortak dertler, sevinçler, üzüntüler, eğlenceler, kavgalar, savaşlar, ölümler, yaslar gibi, toplu yaşadığı duygularını düşüncelerini seslerle ifade etmeye başladığı, kendi halkının müziğini oluşturduğu ve bu yaratmalarını gelecek nesle aktarmış olduğu düşünüldüğünde, halk müziğinin varoluşunun, halkın var oluşu ile aynı zaman dilimine denk geldiğini de söylemek mümkün olacaktır.

Halk müziğinin çıkış zamanı, konuları, türleri, biçimleri, süreç içerisinde gerçekleştirdiği gelişimler, değişimler, aktarım süreci gibi daha birçok konuda dünyada ve Türkiye’de sayılamayacak kadar fazla düşünce, tartışma, araştırma, kısacası anlamlandırma çalışması olduğunu söylemek mümkündür. Bu ayrımlardan özellikle halk müziğinin türleri ve bir ezgiye halk müziği denilebilmesi için bulundurduğu ya da bulundurması gerektiği düşünülen özellikler ile ilgili tartışmalar oldukça yaygındır. Hali hazırda halk müziğinin henüz kapsayıcı tam bir teorik temele oturtulamamasının sebebi olarak; halkın zamanla değişen toplumsal ve sosyokültürel yapısıyla birlikte, halkın sanat yaratılarının da sürekli bir değişim içerisinde olması, yani dinamik bir yapının söz konusu olması gösterilebilir. Bir başka ve önemli bir neden olarak da halkın bu yaratmaları yaparken kaygısının sanat değil, anlatmak istediği duygularını ses ve sözlerle, içinden geldiği gibi yalın ve sade olarak söylemek istemesi olduğu düşünülebilir. Bir başka deyişle, halk için önemli olan yaratısının araştırmacılar tarafından nasıl değerlendirileceği, nasıl tasnif edileceği değil, saza ve söze döktüğü hislerinin içeriğini aktarabiliyor olmasıdır. Bunun içindir ki birçok

araştırmada, diğer çağdaş müzik türlerinde olduğunun aksine, halk ezgilerinin kendi içerisindeki tür tasnifi, makamsal analizi, perde sistemi, söz özellikleri, çalgısal icra gibi çeşitli konularda tam bir tasnifini yapmak zor olabilmekte, bazen de mümkün olamamaktadır.

Toplumumuzda geleneksel müzik dışında kalan, birbirlerine tür olarak yakın veya uzak birçok müzik çeşidi dinlense de tüm toplumlarda geçerli olan genel ifadesiyle halkın duygu ve düşüncelerini, uğradıkları ortak sıkıntıları ve uğraşlarını, geçim yollarını ve kazandıkları başarıları, ortak kahramanlarını ve kendilerine eşlik eden sadık dostlarını (hayvanlarını), doğayı ve doğa olaylarını konu edinmiş tüm müzikal eserler halk müziği olarak kabul edilmektedir. Geleneksel Türk halk müziğimiz de geçmişten günümüze kadar aynı hissiyat içerisinde devam etmektedir.

Tüm dünya için geçerli olan, ulusların-milletlerin geçmişten gelen müziğinin tanımını içine alan halk müziği kavramı hakkında çok çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Türk halk müziğini halkın içerisinde toplayan ve arşivleyerek müzikal belleğimize, dolayısıyla da Türk halk kültürümüze katkıda bulunmuş önemli Türk halk müziği icracısı ve araştırmacısı Muzaffer Sarısözen'e göre uluslararası halk müziği; halk kesimlerinde kulaktan kulağa yayılan, notalarda bulunmayan ve notalardan öğrenilmeyen, halkın sahibini bilmeden çalıp söylediği geleneksel ezgilerden meydana gelen müziktir (Büyükyıldız 2015, s. 108-109). Macar halk müziği ruhunu canlandırarak, Doğu Avrupa ve ülkemizde de Adana ile Mersin yöresinde yaşayan göçerlerden halk müziği ezgilerini derleyip Türk-Macar halk müzikleri arasındaki benzerliklerden bahseden Macar besteci ve müzikolog Bela Bartok'un halk müziği için verdiği ifadeler de önem arz etmektedir; Köylü müziği, bilinçsiz olarak (zamanla gerçekleşen değişim ve gelişimin kimsenin bilincinde olmadan kendiliğinden gerçekleşmesi) yaratılmış doğaçlamaların eseridir (Finkelstein, 1995, s. 31-32). Salih Turhan (1992)' a göre; halk tarafından benimsenen, anonim, kulaktan kulağa aktarılan, geleneksel, kişisel, derin geçmişe sahip bir halkın ürünü olan, yöresel dil ve özelliklere sahip olan halk müziğinin özellikleri mekân ve yöreye göre değişmektedir (s. 163-164). Türklerde müzik adlı kitabında Mehmet Kaygısız halk müziği ile ilgili düşüncelerini; Ulusal Halk Müziği, türkü, mâni, koşma, oyun havaları gibi milletin

günlük yaşamını yansıtan sözlü-sözsüz, danslı-oyunlu müzikler içerir. Müziği üretenler belirsiz olduğundan ve ürünlerini notaya alınmadığından kulaktan kulağa aktarılır. Müziğin aslının değişmesi birçoğunun çatallarının, çeşitlemelerinin bulunması ve halk müziği eserlerinin çoğunun anonim olmasının sebebi budur. Doğaçlama olan halk müziği yöresel, geleneksel dil ve kültür özelliklerini yansıtır. Günlük yaşanan her türlü olay halk müziğinin konusu olabilir. Halk müziği ritmi, müziği ezgiyi ve söz özellikleri bakımından kolay anlaşılır şekildedir (Kaygısız, 2000, s. 176, 364) olarak ifade etmiştir. Müzik araştırmacısı Cemal Yurga (2002) ise “Türkiye’de popüler türler” isimli kitabında Türk halk müziği ile ilgili; Türk halk müziği, Türk tarihi boyunca kendi dili, yöresel ağız, şive, çalgısıyla duygularını yansıtarak ürettiği, tüm bunlarla birlikte hayata geçirdiği sanat kaygısı gütmeyen müzik çeşididir. Türk halk müziği 1950’lere kadar ozanlarla aşıklık geleneği ile devam etmiş, 1950’lerden sonra ise TRT, devlet koroları, müzikle ilgili çalışma yapan dernekler, konservatuarlarla güç kazanmıştır (s. 13) düşüncesine yer vermiştir. Teke yöresi Türk halk müziği unsurları ile ilgili çalışmasında Gök Akyıldız (2016) “Halk müziği bir yörenin veya bölgenin insanları tarafından, kuşaktan kuşağa söylenen, çalınan, bazen ortaya çıkış hikâyeleri ile aktarılan, zamanla sosyal hayat içerisinde paylaşıldıkça o yöre insanının ortak malı haline gelen ve kulaktan kulağa geçerek günümüze kadar ulaşabilmiş ezgiler bütünüdür” olarak tanımlamıştır (s. 7). Halk müziğinin zaman içerisindeki derinliği ile ilgili olarak Finkelstein ise (1995) “Halk müziği bir yanıyla büyük bir eski çağ sanatıdır” demiştir (s. 31-32).

Tüm bu düşüncelerden yola çıkarak Türk halk müziğinin; halkın ortak ya da bireysel duygu, düşünce ve davranışlarından ilham alarak, halkın içerisinde bulunan türkü yakıcıları tarafından çeşitli amaçlar doğrultusunda yaratılan, barındırdığı duygu ve düşünceleri bazen sözlü bazen sözsüz ezgilerle ifade eden, zamanla kendisini yenileyen dinamik bir yapıya sahip olan, aktarım sürecinde ilk yaratıcısının zamanla unutulup anonim bir yapıya bürünen, sanat kaygısı gütmeyen, yaratıcısının (bestecisinin) anlatmak istediklerini yalın ve sade bir dil kullanarak içinde bulunduğu toplumun ağız özelliklerini de içinde barındıracak şekilde anlatan bir müzik kültürü olduğu söylenebilir.

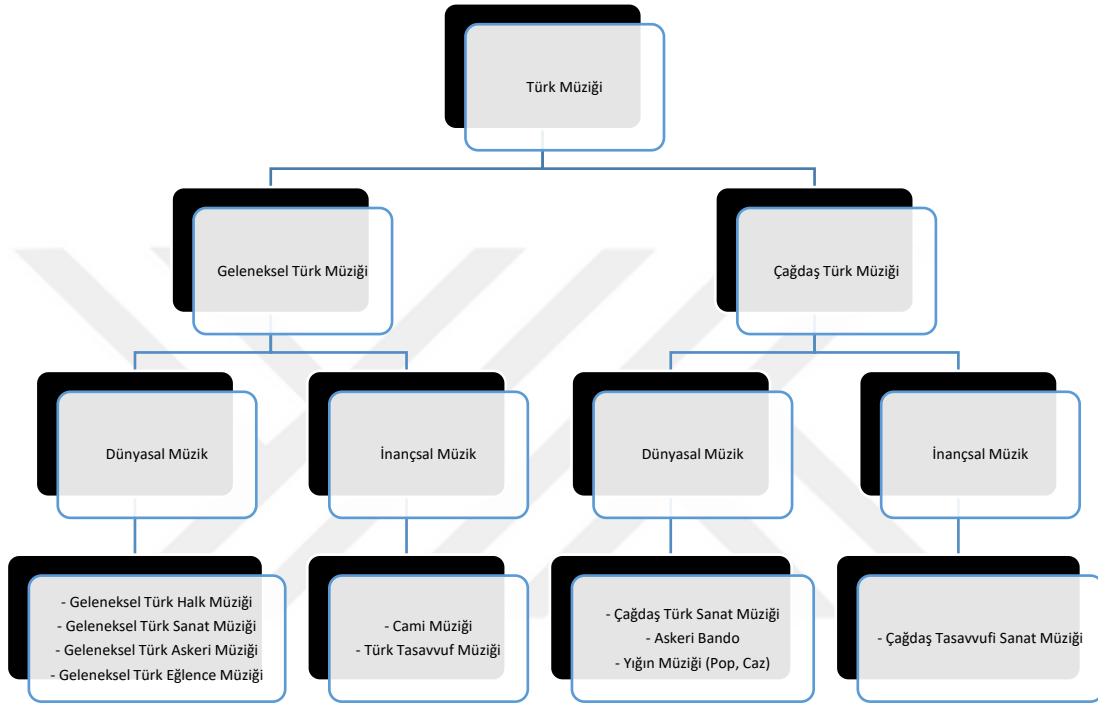
2.1.1. Türk Halk Müziği Türleri

Müzik, güzel sanatlar içerisinde temel bir türdür ve kendi içerisinde çeşitli amaçlar ve özellikler doğrultusunda alt türlere ayrılır. Akdoğan (2003, s. 1-5) “Türler ve Biçimler” adlı çalışmasında konu ile ilgili genel olarak şunları ifade etmektedir;

- Ulusal ve uluslararası müzik, üretim özelliği ve toplumsal beğeni amacıyla ayrılan türlerdir. Örneğin Türk, Azeri, İngiliz, Amerikan müziği uluslararası müzik, Geleneksel Türk halk müziği (GTHM), Geleneksel Hint Müziği ise ulusal/yerel müziktir. Müzik türünü belirleyen/ayırımı sağlayan ise o müziğin çalgısal, makamsal, biçimsel özellikleridir.
- Müzik üretim amacı doğrultusunda ulusal ve uluslararası müziğin altında ayrı ayrı inançsal ve dünyasal olarak ikiye ayrılır.
- Müziğin üretilmesinden seslendirilmesine kadar, geleneksel ve çağdaş öğelere bağlı olması da türü belirleyici olur. Dolayısıyla müzik geleneksel ve çağdaş olmak üzere ikiye ayrılır. Örneğin geleneksel Türk halk müziğinin on yedili perde dizgesinde olması, eğitiminin usta çırak yöntemiyle olması, ezgisel gidişin usul vuruşlarına bağlı olması, ezgilerde ikili aralıkların yoğun kullanılması, türe özel çalgıların kullanılması onu çağdaş müzikten ayıran özellikleridir. Çağdaş müziğin en belirleyici ögesi ise tampere dizge kullanılması ve seslendirmede notaya bağlılıktır. Yine müziğin çok sesli oluşu ve çalgı aletleri çağdaş müziği geleneksel müzikten ayıran temel unsurlardır.
- Müzik sözel ve sözsüz (çalgısal) olmak üzere ikiye ayrılır. Yine müzikte şan, çalgı, ton gibi müzik eğitimi vermek amacıyla bestelenmiş müzikte bir türdür. Bu türe eğitim müziği denilir. Ayrıca müziğin konusu, amacı, seslendirildiği mekân da müziğin türünü belirler.
- Müziğin alt türleri arasında köprü kuran, her iki müziği de tam olarak yansıtmayan müziğe de köprü türde müzik denilmektedir. Örneğin Geleneksel Türk Müziğinden Çağdaş Türk Müziğine atılmış adımlarla oluşan müziğe köprüsel Türk Müziği adı verilmektedir. Yine iki türden

fazla türlerin birleşiminden oluşan müziğe de paçal türde müzik denilmektedir.

- Tavır, usul, makam, ağız, söz, biçim, çalgı özellikleri de türü belirleyen öğelerdir. Ses biçimi oluşturan temel yapı taşıdır.

Şekil 1: Türk Müziğinde Türler

(Kaynak: Akdoğu, 2003, ss. 4)

Türk Halk Müziği, üreteni bilinen ve bilinmeyen olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlar “Anonim Halk Müziği” ve “Aşık Müziği”dir. Türk halk müziğinde bir başka sınıflandırma ise ölçü, şekil ve konu olarak yapılmaktadır. Ölçü ve şekil açısından Türk halk müziği kırık havalar ve uzun havalar olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır. Konularına göre ise aşk, doğa, tören, düşün, iş-esnaf, cezaevi, ağıt, kahramanlık, ninni gibi temalarda sınıflandırılmaktadır. Türk halk müziğinin türleri hakkında halkbilimci ve folklor araştırmacılarından Mahmut Ragıp Gazimihal, Sadi Yaver Ataman ve Nevzat Gözaydın gibi bazı kişiler de Türk halk müziğinin ezgiden bağımsız düşünölemeyecek türkülerini, ezgileri bakımından (tip olarak)

gruplandırmış, Uzun Havalar ve Kırık Havalar şeklinde iki türe ayırmışlardır (Büyükyıldız, 2015, s. 7-8).

Uzun havalar (Usulsüz); Yöre ve ağız farklılıklarından dolayı ağıt, bozlak, dengbej, maya, garip, kerem, hoyrat, yanık, türkmeni, kayabaşı, dağbaşı, gurbet havası, yüksek hava, divan, kesik, aydost, yol havası ve müstezat gibi isimlerle birbirinden ayrılan, Anadolu’da yöreden yöreye değişiklik gösterebilen ölçü ve ritmi serbest olan Türk halk müziği türüdür.

Uşak yöresinde yer alan önemli Türk halk müziği türlerinden birisi de “Gurbet Havası”dır. Gurbet havası; teke yöresi olarak da bilinen, Türklerin Anadolu topraklarına göçmesi sırasında Avşar Oymakları’nın yerleştiği Denizli, Muğla, Burdur, Isparta, Antalya yöresinde yaşatılan tek telli cura ile, vefat eden insanların başında doğaçlama olarak yakılan uzun havalar ve ağıtlardır (Küçükçelebi, 2002, s. 45). Gurbet havalarının konuları; gurbet, ölüm, aşk, doğa, sevda olabilmektedir. Gurbet havaları, kaval, keman, kanunun, cümbüş, ud, bağlama, kopuz, kaval, sipsi gibi enstrümanlar ile icra edilebilir (Yıldırım, 2008, s. 17). Antalya, Isparta, Burdur, Denizli (Acıpayam), Afyonkarahisar (Dinar) gibi yörelerde gurbet havası olarak adlandırılan bu türe Uşak’ta “Yörük havası” denmektedir.

Kırık Havalar (Usullü); Zeybek-bengi-mengi veya seymen, bar, halay, tatyan, hora veya karşılama, horon veya sallama, kaşık havası, kol havası, yalı havası, teke zortlatması, datdiri, kolbastı, zahma, gemici havası, kılıç-kalkan (Koroğlu-Koçaklama) havası, semah-ağırlama-düzlemece veya yeldirme havaları, harmandalı türküler ve oyun havalarından oluşan Anadolu’da yöreden yöreye değişiklik gösterebilen ölçüsü ve belli bir ritmi olan Türk halk müziği türleridir (Oğuz vd., 2017, s. 248).

Uşak yöresinde yer alan usullü türde sayıca en fazla Türk halk müziği türlerinden birisi de “Zeybek”tir. Zeybek, Anadolu’nun birçok yöresinde icra edilen, kendine has oyunu olan, dokuz zamanlı usule sahip, çeşitli makamlarda olabilen bir Türk halk müziği türüdür. Zeybek kelimesi, Türkçe sözlükte; “Batı Anadolu efesi ve Ege yöresine özgü bir müzik veya oyun türü, zeybek havası” olarak tanımlanmaktadır

(Say, 2005, s. 597). Zeybek oyunları meydanlarda, düğünlerde, bayramlarda, ulusal günlerde, davul-zurna, kapalı yerlerde ise yörede ince saz olarak ifade edilen bağlama, kabak kemane, kaval, darbuka, bendir gibi çalgılar eşliğinde oynanır. Açık havada davul zurna ile çalınan oyunlarda çift zurna ile icra bir gelenektir. Zurnalardan biri ezgiyi çalarken, diğeri ise dem tutar (Özboyacı, 1979, s. 8793).

2.1.2. Türkü Kavramı ve Türkülerin Yapısal Özellikleri

Türkü, Türk halk müziğinde en yaygın olan formdur. Türk’e ait olan anlamına gelen Farsça kökenli “Türki” kelimesi zamanla “türkü” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır (Pelikoğlu, 2012, s. 21).

Her türkünün içinde yaşanmış bir olay ya da hikâye bulunmaktadır. Gurbet, aşk, savaş, doğal afetler, işlenen toplumsal suçlar gibi her türlü olay türkülerin oluşması için motivasyon olabilir (Parpucu, 2016, s. 19).

Müziğin yapısal özellikleri; ezgi ve ritmik ölçülerden meydana gelmektedir. Türk halk müziğinin de yapısal özellikleri; ritim, tavır, makam ve şiirlerden oluşur. **Makam**; belli perdede, cinste, noktadan başlayan melodi kalıbıdır (Ekici, 2009, s. 23-24, 28).

Ritim, seslerin ve susların sürelerinin belli bir süre içinde sıralanmasıdır. Müziğin formu, özeti ve kuruluşunda ritmin çok büyük önemi vardır (Elhankızı, 2012, s. 4). **Hız** veya tempo, müziğin süresi anlamına gelmektedir. **Usul** ya da ölçü, seslendirme sürecinde takip edilen yöntem, ezginin vuruş ve süresi bakımından eşit aralıklardaki bölümlerine verilen isimdir (Özbek, 1998, s. 192). **Ölçü**, özel kalıplar haline getirilmiş belirli düzümün şeklidir (Emnalar, 1998, s. 110). **Tavır** ise bir yöredeki anlatım şekli veya yöresel seslendirme şeklidir (Eroğlu, 2014, s. 237; Akdoğu, 2003, s. 5).

Türkülere şekil ve ölçü açısından bakılacak olursa çoğunlukla hece ölçüsüyle derlenip, söylenir. Aruz kullanılan türküler nadir de olsa vardır. Mâni, koşma türündeki türküler hece ölçüsü ile derlenmektedir (Gök Akyıldız, 2016, s. 22). Türküler konuları açısından; olay, tören, satirik, lirik, didaktik, mevsim, iş ve meslek gibi ayrılmaktadır (Özbek, 1994, s. 48).

2.1.3. Türk Halk Müziği Çalgıları

Çalgıların geçmişi insanlık tarihi kadar eskidir. Her çalgı kendi çağındaki özellikleri ve gelişmişlik düzeylerinin göstergesi sayılabilir (Çakırer ve Öter, 2009, s. 309). Örneğin Türk halk müziğinin en eski çalgılarından birisi kopuzdur. Kopuz, Türk sazlarının atasıdır. Kopuz'un hem yayla hem de parmakla çalınabildiği bilinir (Emnalar, 1998, s. 53).

Türk halk müziğinde telli, üflemlili (nefesli) ve vurmali olmak üzere üç tür çalgı vardır. Bunlar; telli çalgılar (Tezeneli-mızraplı çalgılar ve yaylı çalgılar), nefesli çalgılar (direk üflemlili ve hava depolu) ve ritim çalgılarıdır (vurmali-çarpmalı çalgılar) (Emnalar, 1998, s. 56).

2.1.4. Halk Bilimi ve Derleme

Halk bilimi bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi her türlü kültürel ürünü (masal, efsane, türkü, gelenek, görenek, inançlar, danslar, oyunlar, tiyatro, araç gereç, ev yapımı, giyim vb.) konu edinen ve bunları kendine özgü yöntemlerle derleyen, araştırıp inceleyen bilim dalıdır. Halk bilimi terimini ilk kez 1846 yılında İngiliz William J. Thoms kullanmıştır. Bir yöre halkının yaşamını kapsayan, ortak davranış kalıplarını ve dünyayı algılamasını açıklayıp yansıtan türküler de halk biliminin temel taşlarındandır (Ersöz vd., 2018, s. 102).

Halk biliminin kendisine inceleme konusu ettiği ürünler içerisinde bulunan halk türkülerinin; yaratılma (bestelenme), yaşatılma, aktarılma ve bu ürünlerin yaratılıp yaşatıldığı yerlerden toplayıcılar tarafından toplanıp belli amaçlar doğrultusunda belli bir metodoloji içerisinde tasnif edilip arşivlenme süreçleri vardır. Halk yaratılarının bulunduğu yerlerden önceden belirlenen amaçlar için toplama işine derleme, derleyen kişilere derlemeci, bu ürünleri nakleden kişilere ise kaynak kişi denilmektedir.

Metin Ekici “Derleme ve İnceleme Yöntemleri” isimli kitabında halk bilimi disiplini içerisinde yer alan derleme ile ilgili kavramları şu şekilde açıklamıştır; Ekici'ye göre derleme: “Belli halk bilgisi ürünlerini, belli bir yer ve zamanda, kaynak kişilerden, belli yöntem ve araçlar kullanarak kaydetme, kaydedilen bu ürünleri belli kuramsal yaklaşımlarla sınıflandırıp inceleme işidir” (Ekici, 2015. s. 7) Derlemeci:

Halk bilgisi ürünlerini tasnif etme, bilimsel ya da sanatsal araştırma, karşılaştırma, diğer kültürlerle tanıtma gibi amaçlar için, kendine has metodlar kullanarak toplayan ve topladığı ürünleri kaydeden kişidir. Kaynak kişi ise; halk yaratmalarını ilk kez yaratan, bunları aktaran, derlemeci tarafından gerekli görüldüğü zamanlarda bütününe ya da bir bölümünün özelliklerini nakledebilen ya da bu ürün bir icra gerektiriyor ise icra edebilen, derlemecinin kaydetmesi için sunum yapabilecek özelliklere sahip kimselerdir.

Yine Ekici'ye göre derlemeci ve kaynak kişiler amatör ve uzman olarak ikiye ayrılmaktadır. Uzman derlemeciler halk biliminin belli bir alanında uzmanlaşmış ve bu anlamda eğitim almış kimselerken, amatör derlemeciler bir eğitim almamasına rağmen kendi yöresindeki, bölgesindeki halk bilimi unsurlarına ilgi duyarak bunları kendi amaçları için toplayan kimselerdir. Uzman kaynak kişilerin tanımıyla ilgili olarak Ekici, bazı kaynak kişilerin ürünlerin yaratılma sürecinde de bulunabildiğini ve bu yaratmaların icrasında da profesyonel davrandıklarını belirtmiştir. Buna örnek olarak ise halk aşıklarını göstermiştir. Bunun gibi halk ürünlerini yaratma ve icra etmede uzmanlaşmış ve derlemecinin kendisinden tam olarak ne istediğini bilerek icra eden kişilere uzman kaynak kişi, halk ürünlerinin yaratma bölümünde bulunmayan sadece kendi yetenekleri kadarıyla aktaran, tekrarlayan ya da yayan kişileri ise amatör kaynak kişi olarak tarif etmiştir (Ekici, 2015, s.1-31).

Halk şarkılarının bilimsel metotlar kullanılarak bulundukları yerlerden derlenmesi işi halk biliminin ortaya çıkıp olgunlaşmasının gerçekleştiği yer olan Avrupa'da başlamıştır. Halkın müzikal yaratmalarının ulusçuluk ile olan sıkı sıkıya bağı Avrupa'nın bütününe kabul görmüş ve her ulusun, ulusçu müzikologlarının, edebiyatçıların kısacası halk bilimi disiplinine hizmet eden tüm bilim insanlarının halk müziği yaratılarına olan ilgisini bir hayli artırmıştır. Bir yönüyle de halkın müziği, siyasi olarak devletlerin ulusçu ideolojilerinin beslendiği önemli membalardan birisi olmuştur (Deniz, 2019, s. 14).

Tüm Avrupa'da 18. yy. da bunlar olurken Osmanlı'da halk bilimine ilk atıf 1913 yılında Ziya Gökalp tarafından "Halka Doğru" dergisinde "Halk Medeniyeti 1-Başlangıç" adıyla yayınlanan makalesi ile yapılmıştır. Gökalp yazısında toplumu

“yüksek zümre” ve “halk” olarak, medeniyeti ise “resmi medeniyet” ve “halk medeniyeti” olarak ikiye ayırmıştır ve halk bilimini bu ayrımın temellerine oturtturarak ismine de “Halkiyat” demiştir (Oğuz, 2013, s. 10).

Halk bilimi ile ilgili ilk yazıların yazılmasının ardından Osmanlı’da müzik eğitimi ile ilgili bir konservatuvar kurma fikri doğmuş ve bu bağlamda ilk resmi konservatuvar olan Darü’l Elhan (Nağmeler Evi) 1917 yılında kurularak faaliyetlerine başlamıştır. Bu kurumda musiki öğretmenleri yetiştirmek, musiki ilmi ile ilgili bilimsel araştırmalar yapmak, müzikal değere sahip eserleri notaya almak ve bunları yaymak, halkiyat (halk bilimi) araştırmaları yapmak gibi hedefler belirlense de 1. Dünya savaşıdan kaynaklı sıkıntılardan dolayı bu hedefleri gerçekleştirmek ancak Cumhuriyet döneminde mümkün olmuştur. Cumhuriyet döneminde birçok alanda yapıldığı gibi müzik alanında da yüzlerin batıya döndürülmesi fikri başta Ziya Gökalp olmak üzere birçok kişi tarafından dillendirilmiştir (Deniz, 2019, s. 15).

Gökalp (2012) bu konuda fikrini şöyle dile getirmektedir; “Musikimizi yüceltmek için bir taraftan Avrupa’nın tekniklerini öğrenmek, diğer yandan dağlarda ve köylerde söylenen halk türkülerinin seslerini toplamak gereklidir. Ancak bu sayede Avrupa medeniyeti içinde Türk şiiri, Türk romanı, Türk musikisi yapabiliriz” (s.18).

Tüm bu fikirlerin, düşüncelerin pratiğe dönüşmesi 1924 yılında İstanbul Konservatuvarı tarafından yapılan halk müziği derleme anketinden sonra, Seyfettin-Sezai (Asaf) kardeşlerin MEB Hars (Kültür) Müdürlüğü tarafından, derleme çalışmaları yapmaları için Batı Anadolu’ya gönderilmesi ile olmuştur. Asaf kardeşler tarafından Batı Anadolu’dan derlenen türküler “Yurdumuzun Nağmeleri” adıyla 1925 yılında yayımlanmıştır. Sonrasında İstanbul Konservatuvarı 1926-1929 yılları içerisinde Anadolu’da dört derleme faaliyetinde daha bulunmuştur. Bu derleme gezilerinin ödeneği devlet tarafından yapılmıştır. Devlet ödeneği olmadan yine İstanbul Konservatuvarı tarafından 1932 yılında “Halk Bilgisi Derneği” üyelerinin de iştiraki ile bir derleme faaliyetinde daha bulunulmuştur. Bu derleme gezileri ve çalışmaları, 1934 yılında “basma yazı ve resimleri derleme kanunu” ile kültürel amaçla yapılmaya başlanmıştır (Ersöz vd., 2018, s. 102).

Türk halk müziği ile ilgili derleme faaliyetleri 1937 yıllarına dayanmaktadır. Derleme çalışmalarının en kapsamlısı Kültür Bakanlığı (sonraki ismi Millî Eğitim Bakanlığı) tarafından yürütülmüştür. Kültür Bakanlığının 1937 - 1957 yılları arasında yürüttüğü derleme çalışmaları alan yazın için kapsamlı bir arşiv meydana getirmiş ve yeni yapılacak derleme çalışmaları için temel oluşturmuştur (Kaya, 2014, s. 17). Bahsedilen derleme bulguları günümüzde Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet konservatuarı folklor arşivinde olsa da arşivin araştırmaya kapalı olması nedeniyle araştırmacılar tarafından incelenememiştir.

Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde yapılan halk yaratılarının yaşatılması, yayılması, yeniden yaratılmasına özendirilmesi, arşivlenmesi ve musiki bilimine hizmet etmesi amaçları doğrultusunda gerçekleştirilen tüm bu derleme faaliyetleri 1951 yılından sonra kurumsal olarak yapılmamıştır. Ancak alana ilgi duyan derlemeciler bu faaliyetlerini bireysel olarak 1951 yılının öncesinde ve günümüzde sürdürülmektedirler. Ülkemizde THM derleme çalışmalarına katkı sunan, bireysel çalışmalarda bulunmuş önemli kişiler arasında Muzaffer Sarısözen, Nida Tüfekçi, Ali Ekber Çiçek, Yücel Paşmakçı, Bircan Pullukçuoğlu, Musa Eroğlu, Hale Gür gibi sanatçılar başı çekmektedir.

2.1.5. Zeybek Tavrı ve Bağlama Çalgısında Uygulanış Biçimi

Zeybekler, Türk halk müziği içerisinde, belirli bir “usule” sahip olmaları nedeniyle “kırık hava” kategorisinde yer almaktadır. Sözsüz olanları ise “kırık hava” türünün alt türü olan “oyun havaları” türünün içerisinde yer almaktadır.

Zeybek ezgileri, sözlü ve çalgısal örneklerde tempoları bakımından “ağır” ve “yürük” olarak iki kısımda tasnif edilse de Afyonkarahisar, Uşak gibi iç ege bölgesinde çalınan örneklerinin tempoları üzerinde yapılan gözlem ve araştırmalarda, üç dereceli bir grüplamanın daha elverişli olacağı görülmektedir (Öztürk, 2006, s. 136).

Ağır zeybekler (40 < < 80)

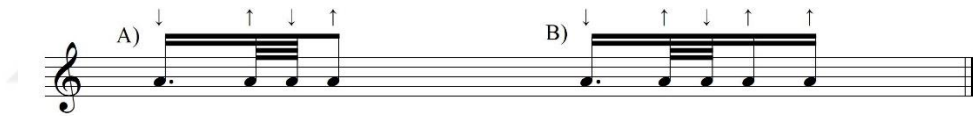
Ağırca zeybekler (80 < < 100)

Yürük (Kıvrak/Hareketli) zeybekler (♩ > 100)

Genel olarak bir oktav içinde seyir eden zeybeklerin, bazen 12, 13 ses aralığını aşabilen örneklerini görmek de mümkündür.

“Zeybek ezgileri bağlama ile icra edilirken icracıya göre değişebilen çeşitli tezene vuruşları kullanılmaktadır” (Ekici, 2006). Zeybek eserlerin bağlama sazında icrasında, zeybek yöresinin ana çalgılarından olan davul ve zurnaya öykünülür. Sağ elle davulun çıldırgısı taklit edilirken sol el ile zurna taklit edilmeye çalışılır. Zurna sazı üflemeli bir saz olduğundan bağlama sazına uyarlanırken sesi uzatmak, glissando hareketlerini daha belirgin hale getirmek için “çarpma, çekme ve tril” teknikleri sıkça uygulanır.

Bağlamada sazında zeybek tavrının en belirgin tartım kalıpları ve mızrap vuruş yönleri aşağıdaki gibidir:

Nota Materyali 1: Bağlamada Zeybek Tavrı Temel Tezene Vuruşları

2.2. Uşak Yöresi

Bu bölümde Uşak ilinin tarihi, coğrafi, beşerî özelliklerinin yanı sıra Uşak ilinin müzik özelliklerine, ayrıca ilgili literatüre yer verilmiştir.

2.2.1. Uşak ile İlgili Bilgiler

İç Batı Anadolu bölümünde yer alan, Banaz, Eşme, Ulubey, Karahallı ve Sivaslı olmak üzere beş ilçeye sahip olan Uşak ili 5341 km’lik yüzölçümüne sahip olan bir şehirdir (Uşak İli Çevre Durum Raporu, 2007, s. 1). Uşak ilinin iklimi Ege ve İç Anadolu bölgeleri arasında geçiş özelliklerine sahiptir. Daha çok karasal iklim özelliğine sahip olan Uşak şehrinde yaz ayları sıcak, kışları ise uzun süreli ve sert

geçmektedir. Bitki örtüsüne baktığımızda da Uşak ilinin topraklarının %38'i orman ve fundalıklarla; %35'i ekili-dikili alanlarla ve %24'ü çayır ve meralarla kaplıdır (Uşak İli Çevre Durum Raporu; 2007, s. 3).

Murat Dağı zengin bitki örtüsüne, sıcak ve soğuk su kaynaklarına sahiptir. 2309 metre yükseklikteki zirvesini Kartaltepe oluşturur. Zirvesi Kütahya'da bulunsa da dağın bazı tepelik alanları Uşak sınırları içinde bulunmaktadır. Bulkaz Dağı, Sivaslı ilçesinde bulunmaktadır. Uşak-Afyonkarahisar illerinin doğal sınırlarını oluşturmaktadır. Zengin su kaynaklarına sahip olan Bulkaz dağı bitki örtüsü açısından fakirdir. Elma Dağı, Uşak'ın ikinci büyük dağdır. Merkez ilçesinin kuzeyinde yer alır. Üzerinde geniş yaylalar ve otlaklar bulunmaktadır. Bunların haricinde diğer önemli yüksek noktaları Ahır Dağı (1915 m.), Tahtalı Tepesi (1664 m.) ve Kocatepe (1298 m.) oluşturmaktadır (Uşak İli Çevre Durum Raporu; 2007, s. 3). Uşak ilindeki en önemli ovaları Uşak ve Banaz ovalarıdır. Şehrin yüz ölçümünün %5,5'lik küçük bir bölümünü kaplayan bu ovalar genellikle alüvyonlarla kaplıdır (Uşak İli Çevre Durum Raporu; 2007, s. 3).

Uşak ili ve çevresi tarih boyunca pek çok devletin yerleşim alanı olarak kullandığı bir bölgedir. Arkeolojik kazılardan anlaşıldığı kadarıyla Uşak ilinin MÖ. 4000 yılına kadar dayanan bir geçmişe ev sahipliği yaptığı görülmektedir (Özdeğer; 2012, s. 222). Mısır devletinin tarihi incelendiğinde MÖ. 2700-1900 yılları arasında Anadolu'yu istila ettikleri ve buradan Tuna nehrinin civarlarına kadar ilerledikleri görülmektedir. Bu sürece bakıldığında Uşak ilinin bulunduğu bölgeyi de istila ettikleri bilinmektedir. MÖ. 1800-1180 yılları arasında Anadolu'da bulunan Hititler, Mısırlılar ile 16 sene süren Kadeş Meydan Muharebesi'nin ardından barış anlaşması yapmış ve savaşı sonlandırmışlardır. Çorum'un güneyinden başlayarak yayılan Hitit Devleti tarihinde ilk defa Anadolu'yu birleştirmiş olmakla ehemmiyet kazanmıştır. Hititlerin Uşak ili ve çevresinde de izler bıraktığı kabul edilmektedir (Tümer; 1971, s. 8).

Uşak ve çevresinin yerleşim yeri olduğuna dair en eski kalıntıların tarihi Frigyalılara kadar dayanır. MÖ. 1200 yıllarında Balkanlardan gelip Hitit devletini ortadan kaldıran Frigyalılar, Gordion şehrine (bugünkü Sakarya-Sivrihisar, Polatlı, Beypazarı civarlarına) yerleşmişlerdir. MÖ. 620 yılında Lidyalıların istilasıyla yok

olan Frigyalılar, Uşak ve çevresini yerleşim yeri olarak kullanmışlardır. Ahat köyündeki Tiryanapolis Harabeleri, Roma ve Bizans tarafından kullanılmış olsa da Frigyalılara aittir. Uşak Ortaköy yakınlarında ve Güre civarlarında Frigyalılara ait olan şehir ve köyler bulunmaktadır. Piskoposluk merkezi olacak kadar büyük olduğu da kaynaklarda belirtilmektedir (Tümer; 1971, s. 8-12). Frigyalıların hâkimiyetine son veren Lidyalılar MÖ. 7. yüzyıldan itibaren Anadolu’da görülmektedir. MÖ. 546 yılına kadar Uşak ili Lidya hâkimiyetinde kalmıştır (MARPAR, 2007, 334).

Uşak ili; Lidyalılar için büyük bir öneme sahip olan Kral yolu, Milatus (Milas) ve Efetus (Efes)’dan başlayıp Sardes yoluyla Anadolu’dan, Kızılırmak’tan geçerek Mezopotamya’ya giden en işlek ticaret yolunun büyük bir kısmına sahiptir. Tarihteki ilk sikkeyi bulan Lidyalılara ait, Uşak ilinde de önemli kalıntılar mevcuttur. Ulubey ilçesindeki Sülümenli (Blaundos) Harabeleri ve Karahallı yolundaki Clandiras köprüsünün Lidyalardan kaldığı bilinmektedir (Tümer; 1971, s. 12-13). MÖ. 546 yılına kadar Lidya hâkimiyetinde olan Uşak MÖ. 334 yılına kadar Pers hâkimiyetinde kalmıştır. Büyük İskender’in Pers İmparatorluğunu fethetmesiyle Anadolu Büyük İskender’in hâkimiyetine girmiştir. Daha sonra bir süre Bergama Krallığına bağlanmış ve MÖ. 189 yılında Roma Konsülü Montlus’un himayesine geçmiştir. Uşak, 12. yüzyıla kadar Bizans hâkimiyetinde kalmıştır. 1071’den sonra yöre zaman zaman Selçuklular ile Bizanslılar arasında el değiştirmiş, 1176 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçaslan ile Bizans İmparatoru Manüel Komnenos arasında yapılan Miryakefalon (Kumdanlı) Savaşı sonrasında Selçuklulara geçmiştir (Özdemir vd., 1998, s. 3).

II. Kılıçaslan Kütahya çevresi ve Denizli’yi fethettiğinde Uşak’ı da topraklarına katmıştır. 1185’te II. Kılıçaslan’ın oğullarına iç işlerinde yarı bağımsız olacak şekilde ülke topraklarını paylaştırmış ve oğulları bu bölgelerin melikleri olmuştur. Ancak babalarından sonra tahta kimin geçeceği belli olmamasından dolayı aralarında veliahtlık mücadelesi taht kavgalarına neden olmuştur. Selçuklular taht kavgalarıyla uğraşırken Bizans ordusu bu durumu fırsata çevirip Kütahya-Uşak civarını tekrar ele geçirmiştir. 1233’te Bizans’ın elinden alınan Uşak, bundan sonraki sürede tamamen

Türk hâkimiyetinin altına alınmıştır. Anadolu Selçuklu döneminde sınır şehri olmuştur (Uşak İli Çevre Durum Raporu; 2007, s. 1).

Uşak ilinde Anadolu Selçuklu Devletine ait olan birçok eseri görmek mümkündür. Çanlı Köprüsü, Sarı Kız Köprüsü (Gediz çayı üzerinde), Dokuzsele üstündeki tek gözlü Halı Pazarı Köprüsü, Taş Han, Lonca Han, şehri çevreleyen beş kapılı kale bu eserler arasındadır. Ancak iki handan ve kaleden herhangi bir iz bulunmamaktadır. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde şehrin çevrili olduğu kalenin beş kapısının bulunduğu belirtilmiştir. Doğusunda Banaz kapısı, kible tarafında Honaz kapısı, güneyinde Komar kapısı, batısında Kule kapısı ve kuzeyinde Gediz kapısı bulunmaktadır. En işlek olan kapısının Banaz kapısı olduğu belirtilmiştir (Tümer; 1971, s. 20, 35).

8. yüzyılın yarısında Anadolu Selçuklu Devletinin hizmetinde olarak Malatya taraflarında meskûn bulunan Germiyan Aşireti'nin muhtemelen 1241'de Baba İshak İsyanı'nın bastırılmasından sonra II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında veya bir müddet sonra Kütahya-Uşak bölgesine yerleştikleri anlaşılmaktadır (Uşak Ticaret ve Sanayi Odası; 2006, s. 15-16). Batı Anadolu'nun en kuvvetli beyliği olan Germiyanogulları beyliğinin başkenti Kütahya idi. Germiyanogullarının sınırları, en geniş şekli ile bugünkü Kütahya, Uşak, Denizli, Afyon vilayetleri ile Manisa vilayetinin doğu kısmını kapsıyordu. Germiyanogulları devletinden Uşak'ta pek çok eser bulunmaktadır. Bunlar: Kocası Tesisi, Ulu Cami, Burma Cami, Kaleler Camii'dir. Ayrıca Paşa Hanı'nın karşısındaki Eski Hamam'da Germiyanogulları devletine aittir (Tümer; 1971, s. 21-23).

Yıldırım Beyazıt'ın 1391'de Germiyanogullarına son vermesi sonucunda Osmanlı topraklarına girmiş olan Uşak, idari açıdan Kütahya sancağının bir kazası olmuştur. 17. yüzyılda yaşayan Kâtip Çelebi'nin Cihannüma'sında Uşak ile ilgili şu ifadeler geçer: "Uşak içinde kaleli bir kasaba 150 adet köyü bulunan mamur bir kazadır. Kasabası geniş bir ovanın doğusuna düşüp köyleri o ovada bulunmaktadır. Seccade ve halısı meşhurdur." Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde de Kâtip Çelebi'yi destekleyen şekilde ifadeler bulunmaktadır. Uşak şehri, 20. yüzyılın başlarına kadar sakin ve huzurlu bir dönem geçirmiştir. Millî Mücadele döneminde

“Müdafaa-ı Hukuk Heyet-i Milliyyesi” adlı cemiyet kurulmuş ancak halkın ilgi göstermediği belirtilmiştir. 30 Temmuz 1919’da Uşak Redd-i İlhak Cemiyeti kurulmuş, Ağustos 1919’da Alaşehir Kongresinden sonra bu cemiyet Hareket-i Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyeti Hey’et-i Merkeziyye şeklinde değiştirilmiştir (Uşak Ticaret ve Sanayi Odası; 2006, s. 16 - 17).

31 Temmuz 1920’de Mustafa Kemal Atatürk Kuva-yi Milliye birliklerini denetlemek için gelmiş, 29 Ağustos 1920’de de Yunan kuvvetleri Uşak’ı işgal etmiştir. Büyük Taarruz ile 1 Eylül 1922’de Yunan işgalinden kurtulan Uşak ciddi hasarlar almıştır (Özdeğer; 2012, s. 223). Uşak 20 Nisan 1924 tarihli 491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile yapılan idari düzenlemede yine Kütahya vilayetinin bir kazası olarak kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin yeni idari yapısı içinde Banaz, Sivaslı, Karahallı, Ulubey nahiyeleri Uşak kazasına bağlanmıştır. 9 Temmuz 1953 tarihi ve 6129 sayılı kanunla vilayet haline getirilen Uşak’a Manisa ilinden Eşme ilçesi bağlanmış ve nahiyeler ilçe statüsüne getirilmiştir (Uşak Ticaret ve Sanayi Odası; 2006, s. 18).

Uşak kelimesi Çağatay Türkçesinde “oğul, torun”, Arapça’da “Aşıklar”, halk dilinde “esir, köle ve çocuk” olarak üç anlam ifade etmektedir (Özdemir vd., 1998, s. 2). Milattan önce dört bin yılları itibariyle yerleşim yeri olarak kullanıldığı arkeolojik bulgulardan anlaşılan Uşak’ın bilinen en eski adı Temenothyrai’dır. (Karahan; 2015, s. 82) Uşak isminin nereden geldiği konusunda birçok rivayet bulunuyor. Bu efsanevi rivayetlerinden birisi şöyledir: “Şehrin güneyindeki Mende köyü büyük bir kasabadır ve adı Menos’tur. Oğuz Türkmenleri buralara inince Menos’u istila etmiştir ve adını ‘Mende’ diye hançerelerine kolay gelecek şekilde değiştirmişlerdir. O zamanda Uşak’ın olduğu yer boştur ve Mende beyinin mandırasıdır. Mandıraya oğullarını oturtmuştur. Bey mandırasına her gidişinde oğullarına ‘Ben Uşak’a gidiyorum.’ haberini bırakır. Sürekli tekrarlanan bu deyim; bir semt ismi olarak buralara âlem olur kalır.” (Özdemir vd., 1998, s. 2).

Uşak ismine “Âşıklar Diyarı” anlamını yorumlayan önemli bir kişi de Evliya Çelebi’dir. Evliya Çelebi’nin önemli eseri olan Seyahatname’de Uşak’ı ve Uşaklıları tasvir ederken: “... ve bu şehrin bağ ve bahçeleri çoktur ve âbı havasının letâfetinden

mahbub ve mahbubesine haddi hazır olmadığından Uşakları çoktur. Anın için Uşşak şehri derler mahbubları Uşşak perestlerdir. Hakikatülhal bu şehre bir garibüddiyar kimesne gelüb bir iki gün mihman olsa elbette âşık olması mukarrerdir...” ifadesi ile isimlendirmenin aşıklar yatağı diye verilmiş olduğu anlamını teyit etmiştir (Tümer; 1971, s. 30). Uşak ismi ile ilgili aktardığımız bu bilgilerin tamamına yakını rivayetlerden oluşmaktadır ve tam olarak doğru olduğu söylenemez.

2.2.2. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği

Uşak ili geleneklerine, kültürüne bağlı kendi kabuğunda Ege bölgesinin en küçük ilidir. Şehirde düğün adetleri, gelin alma pratikleri, ölüm-yas gelenekleri, mutfak kültürü ve bunun gibi birçok gelenek, adet yaşatılmaya devam etmektedir. Bu gelenek görenekleri devam ettiren halk, birçok geleneğinin ayrılmaz parçası olan müzik kültürünü de uzun yıllardan beri sürdürmektedir.

Araştırma kapsamında Uşak yöresinde halkın müzik kültürünü, dolayısıyla da Türk halk müziği kültürünü ne zamandan beri sürdürdüğü ile ilgili kaynaklardaki sıfır noktasının bulunmasına dair çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda öncelikle Uşak Etnografya müzesine yazı yazılarak, Uşak müze müdürlüğünde etnografik değerde müzik ile ilgili alet, heykel, resim, yazı bulunup bulunmadığı sorulmuştur. E-80564809-730.10-1971173 sayı numaralı evrak ile cevap verilmiş ve “Etnografya müzesi teşhir ve depolarında müzik ile ilgili alt heykel, resim, yazı bulunmamaktadır.” denilmiştir.

Sonrasında yazılı kaynaklarda amaca yönelik kapsamlı taramalar yapılmış ve Uşak yöresindeki Türk halk müziği varlığına dair en eski bulguya, Evliya Çelebi tarafından 17. yy. 'da yazıldığı bilinen, ünlü eseri Seyahatname'de rastlanılmıştır.

Dönemin Osmanlı Padişahı IV. Mehmet (Avcı Mehmet) (1642-1693) 1658 yılında Celali isyancısı Abaza Hasan Paşa'nın öldürülmesinden sonra Anadolu'daki yandaşlarını tamamen ortadan kaldırmak üzere bir sefere çıkar. Bursa'ya kadar gelen Padişaha, bu sefer sırasında Evliya Çelebi' de eşlik eder. Evliya Çelebi'nin bir Padişah ile yaptığı tek gezi budur. Çelebi bu sefer sırasında Padişah'ın ve ordunun başından

geçenleri, güzergahları, hatta Padişahın ava çıkışlarına kadar her olayı Seyahatname'sine yazar (Çelik, 2012, s. 139).

Evliya Çelebi Seyahatname'nin 5. cildinde, Padişah ile çıktığı bu sefer sırasında Padişahın başından geçen, o dönemde Uşak yöresinde bağlama çalındığı, dolayısıyla da Türk halk müziği yapıldığına delalet eden bir olayı şu şekilde nakletmiştir (Zillioğlu, 1984, s.194-196):

“....(IV Mehmet) himmeti büyük, muhterem kişilerin ruhaniyetlerinden yardım dileyip, bütün fakirlere bir kese kuruş ihsan ederek, âdetleri olduğu üzere ava gittiler. İznik gölü etrafında çeşitli avlar yaptı. Celâllilerden gelen yetmiş adet mahkûm katlolunurken, garip bir olay oldu: Cellâtlar, bir adama kılıç vurup, yara bere içinde bıraktılar ama parça parça edemediler. Adam kâh sağa, kâh sola kaçarak: ‘Aman Padişahım! bir mazlum; günahsız, hanedan sahibi kişinin, bahtsız ve mazlum evlâdıyım!’ diye yalvarınca, Padişah: ‘Tiz! şu herifi huzuruma getirin. Bu kadar cellatlar buna kılıç vurdular zerre kadar kestirmeye kâdir olamadılar. Görelim nice tılsım taşır.’ dedi. Nice zalimler: ‘Belki Padişahım, sihirbazdır. Simya ilmi bilir, hele görelim.’ Diyerek, herifi soyup üzerini aradılar. Bir şey bulamadılar. Adam: ‘Vallahi Padişahım! ben Anadolu eyaletinde, Uşak şehrinde Uşşakî tarikatından bir âşık, sadık, garip ve sadattanım (Hz. Peygamber soyundan gelen, seyyid). Ama, levendler ile beraber olduğumdan, iyi çöğür çalıp, hazin sesle türküler söylediğimden Haşan Paşa beni Bursa’ya gelirken yanında getirdi. Gördüm ki; isyan ediyor, iki kere fırar ettim, yine kurtulamadım. Beni tuttular. Üçüncü defa, onlar Konakçı Ali Paşa ve Çavuşoğlu Mehmet Paşa ile dövüşmekte iken, ben yine kaçıp Uşak şehrine geldim. Orada muhterem bir anacığım var. Onun yanında sekiz aydır gizlenirken Karahisar Beyi yakaladı. Bırakmak için benden bin kuruş istedi. Bir kuruş bile vermediğim için beni bağlayarak buraya gönderirken, anam dedi ki; ‘Korkma oğul, bu bahane ile arş gölgesinden halk olunmuş Padişahın yüzünü görürsün. O da senin yüzünü görüp seni soyar. Atalarının mührünü görünce merhamet edip bırakır ve sana çok ihsanlar eder. Ben seni ceddin Hazreti Muhammed’in himayesine saldı ve sana asla besmelesiz ve abdestsiz, süt vermedim. Temiz ırtansın, sen var git, ama bana yine tez gel’ dedi. Yoksa Padişahım, bende ne tılsım var ne büyü var ne de başımda yeşilim var. Ferman Padişahımdır.’ deyince cellatlar: ‘Padişahım kılıçlarımızı görün.’ diye kılıçlarını Padişahın önüne bıraktılar. Allah’ın büyüklüğü, kılıçların yüzü sanki kurşundan yapılmış gibi yassı olmuş. Padişah ve musahipleri (arkadaş, dost) hayretler içinde kaldılar... Saadetlû Padişah: ‘Serbest bırakın şu Çelebiyi.’ deyince, o an bağlarını çözüp omuzuna bir kat elbise ve don-gömlek, bir küheylan at, iki köle, bir seyishâne (yolculuk eşyasının yüklendiği ve seyisin sürdüğü hayvan), bir kese kuruş, yüz altın ve bir samur ile yirmi akçe tekaüdlük (emeklilik) emri verip, ‘Beni sevenler riayet eylesin’

buyurdu. Bütün vezirler ve musahipler, adı geçen Çelebiye o kadar ihsanda bulundular ki, üç günde katar ve çerke sahibi olup sevinçten ölecekti.

Bundan sonra, çöğür çalarken, şiirine mahlas olarak 'Hâki' yazdı. Bu olaya bütün divan erbabı hayretle baktılar. Meğer bu Hâki Emir Çelebi, Kalenderi Mehmet Efendi'nin hazinedarı olan, silahtar sipahisi halifesi, Kudüslü halifenin akrabalarından imiş. Bütün silahtar zümresinin âyan ve büyükleri, buna o kadar hürmet ettiler ki, herif on günde zengin oldu. Kudüslü halifenin çadırı yakınında oturup kılıç yaraları için, yağlı mumya içti. Bütün kılıç yaraları iyileşti. Üç bin kuruş, beş, altı köle, bu kadar mal ve eşya sahibi olup, vilâyetine gitmek üzere hareket etti.

Ama acayip çöğür çalardı. Kur oğlu, Kul-oğul, Kör oğlu, Kartal oğlu, Kayıkçı Mustafa, Gedik Süleyman, Kayıkçılar Mustafa'sı, Gedâ Muslu, Turâbi, Gedâyi, Kâtibi ve diğerleri ne bunun (Hâki Emir Çelebi) gibi çöğür çalabilirler, ne de bu çeşit manalı, yakıcı şiirler söyleyebilirler. Çünkü; sözünde öyle bir tesir var idi ki, üstattan feyiz alıp, dervişvârî, güzel söz söyleyen bir merd olmuştu. Cenab-ı Hak kendisini Padişah hışmından bu şekilde kurtarıp, sağ sâlim ve zengin olarak vatanına döndü...(rmeyi nasip etti)."

Seyahatname'de geçen bu bilgiye dayanarak Uşak yöresinde aşıklık, ozanlık, bağlama çalma, türkü söyleme geleneğinin varlığının, literatürdeki sıfır noktası 1658 yılıdır denilebilir. Tarihsel süreç içerisinde Cumhuriyet dönemine kadar Uşak yöresinde THM geleneğinin devam edip etmediği ile ilgili yazılı kaynak bulunamasa da günümüzde geleneğin sürüyor olması, geleneğin o tarihlerden beri kesintiye uğramadan devam ettiğini düşündürmektedir.

Musiki alanındaki batılılaşma hareketi olarak bilinen, 1926 yılından 1976'da bir Türk Müziği Konservatuvarı açmasına kadar süren 50 yıllık sürede, tüm Türkiye'de olduğu gibi Uşakta da Türk müziği ile ilgili bir faaliyet yapılmadığı, fakat Türk müziği enstrümanı çalan müzisyenlerin kendi çalgılarına benzeyen çalgılarla sanatlarına ve müziğe devam ettikleri taranan gazete ve fotoğraf arşivlerinden anlaşılmaktadır.

1935 yılında yayımlanan "Yeni Asır" gazetesindeki "Uşak Aşıklar Yurdu" "Uşak gençliği musikiye büyük önem vererek çalışıyor" başlıklı haber yazısı şöyledir:

"Uşak aşıklar yurdu" adının hükmünü yerine getirir. O'na o ezelden verilmiş. İçinde hiçbir yabancı unsur olmayan Uşak'ın genci de aşiktir, ihtiyarı da. Gece halkevinin musiki şubesinde eski arkadaşların arasında çok tatlı, çok zevkli saatler

yaşadım. Bir zamanlar gençler birliğinde çalışan bu aşık uşak çocukları yine bir zamanlar ayrılıp bir musiki yurdu açmışlardı. Fakat halkevlerinin şubeleri içinde kıymetli bir yer alan musiki cereyanı bu coşkun çocukları ayrı yaşatmamış oraya koşup çalışmaya başlamışlar. Alaturka musikinin yalnız halk şarkıları üzerinde uğraşan yurdumun gençliği alafrangada da mükemmeldiler. Piyanoları ve alafranga çalgının bazıları vardı. Çok yakın bir zamanda sanıyorum ki Uşak gençliği Türkiye 'de musiki aleminde parmakla gösterilecek, birinci olacak, besteler, bestekarlar yetiştirecektir.”

Günümüze dönecek olursak Uşakta büyüklü küçüklü her türde müzik yapan gruplar, kişiler vardır. Müzik eğitimi alanında üniversite düzeyinde bir kurum bulunmamaktadır. Örgün öğretim kurumu olarak “Uşak Besim Atalay Güzel Sanatlar Lisesi” Ortaöğretim düzeyinde müzik eğitimi vermektedir. Yaygın eğitim kurumu olarak da “Uşak Halk Eğitim Merkezi”, “Uşak Gençlik Merkezi” ve 2017 yılında kurulan, yazarın da kurucu üyelerinden olduğu, eski ismiyle “Uşak Belediyesi Sanat Akademisi” yeni ismiyle “Akademi Uşak” Uşak belediyesi kültür müdürlüğü bünyesinde, çalgı, şan, koro gibi alanlarda müzik eğitime devam etmektedir.

Şehirde Yavuz Turgut, Ayhan Aydın, Mehmet Karadedeli, Mutlu Hoşgör gibi sanatçılar THM alanında korolar kurup, çalıştırıp koro ve solo konserler vererek Uşak'ta THM icrasına katkı sunmaya, yaşatmaya devam etmektedir. Ayrıca Yavuz Turgut, Mehmet Karadedeli ve Emrah Öz, yöreden THM ezgilerini derleyip notaya alarak TRT THM arşivine göndermekte, Uşak türkülerinin arşivlenmesine, bu türkülerin gelecek kuşaklara aktarılmasında katkı sunmaktadırlar.

Uşak Yöresi Türk halk müziğine ilişkin, çalışmada sözü edilen birkaç yazı haricinde literatüre rastlanmamıştır. Bu araştırma ile Uşak yöresine ait Türk halk müziği unsurları ve bunların özellikleri kapsamlı olarak incelenecek, bu sayede literatüre yöre halk müziği ile ilgili katkı verilmiş olunacaktır.

2.3. İlgili Literatür

Gök (2011), “Teke Yöresi ve Muğla Zeybeklerinin Tür, Ayak, Tavır, Usul ve Söz Yönünden İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Teke ve Muğla yöresine ilişkin zeybek ezgilerinin tür, ayak, tavır, usul ve söz unsurlarının incelemiş, zeybeklerin

belirtilen unsurlar açısından birbirleriyle farklılıklarının ya da benzerliklerinin incelenmesini yapmıştır. Çalışmada, yörede bilinen halk oyunlarında kullanılan 40 Teke Yöresi ve 40 Muğla yöresi zeybek ezgisinin belirlenebilmesi için literatür tarama kapsamında repertuar incelenmiştir. Bu kapsamda yöreye özgü eserlerin analizi yapılmıştır.

Yılmaz (2013), “Yörüklerde Boğaz Çalmanın Anlamı ve Tekniklerinin Analizi” adlı yüksek lisans tezinde, Yörüklerin bulunduğu Burdur, Antalya bölgelerinde boğaz çalan kişilerle görüşme yapmıştır. Çalışmada, boğaz çalma teknikleri incelenerek sınıflandırılmış, işitsel materyallerin en iyi şekilde analiz edilebilmesi için, eldeki verilere ses sinyallerini işleyerek fotoğrafa dönüştürmede kullanılan spektral analizi uygulanmıştır.

Gök Akyıldız (2016)’ın “Burdur Yöresi Türk Halk Müziği ve Özellikleri” isimli doktora çalışması, eserlerin türlerine göre sınıflandırılması, bu bölgeye ilişkin halk müziği kültürünün ortaya çıkarılması ve Burdur il sınırları dâhilinde halk müziği adına yapılan ilk doktora tez çalışması olması bakımından önem taşımaktadır. Araştırmada, notalarına ulaşılabilen sözlü ve sözsüz eserler olmak üzere TRT THM repertuvarına kayıtlı 145 Burdur türküsü incelenmiştir. Burdur müzik türleri; Teke Zortlatması, Zeybekler, Düz (kırık) Hava, Gurbet Havası, Pehlivan Havası - Gelin (Karşılama) Havası olarak sınıflandırılmıştır.

Uğuz (2021)’un yaptığı “Tokat yöresi horlatmalı dilli kaval’ın orkestra içerisinde kullanımına yönelik bir inceleme” isimli çalışmasında gerek icracılarla gerek kaval yapımcılarıyla görüşülerek dilli kavalın yapısal özellikleri ele alınıp eksik yanları için çözüm aranmıştır. Çalışmada Tokat yöresi horlatmalı dilli kavalın yapısal özelliklerine, kullanım alanlarına, çalgı toplulukları arasındaki yerine ve icra teknikleri aktarılmıştır.

Naz Ürüm (2021)’ün “Kırşehir halay havalarının dilsiz kaval ile icrasındaki özelliklerinin incelenmesi” isimli çalışmasında Kırşehir iline ait bazı halay havalarının dilsiz kaval çalım teknikleri ile yöre tavrında icrası yapılmıştır. Çalışmada Kırşehir yöresi halaylarına örnek olarak seçilmiş dört türkünün dizisi, aralık ve makamsal

özellikleri incelenmiştir. Eserlere ait genel bilgiler ile halayların yorumlanmasında kullanılan üfleme teknikleri ele alınmıştır. Tespit edilen eserlerin icrası sırasında uygulanan mordan, tril, çarpma, vurgulu üfleme, bağlı üfleme, glissando, vibrato ve dilsiz kavalda seçimli perdeler gibi teknik çalım özellikleri incelenmiştir.

Köktürk (2021)'ün “Samsun türküleri üzerine tematik bir inceleme” isimli çalışmasında halkın yaşadıklarını edebî bir form içinde yansıtan türkülerden yola çıkılarak Samsun'a ait maddî-manevî değerler tanıtılmak istenmiştir. Bu maksatla TRT Türk halk müziği repertuarı, Samsun türküleri üzerine yapılan çalışmalar, internet üzerinden erişebildiğimiz siteler incelenmiş; çeşitli plak, kaset ve cd'ler dinlenerek Samsun türküleri üzerine çalışan ses ve saz sanatçılarıyla görüşülmüştür. Yine türkü alanında hatırı sayılır mahalli icracılar ve âşıklarla bir araya gelinmiş; onların da destek ve katkılarıyla iki yüz seksen adet Samsun türküsü derlenmiştir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve verilerin analizi kısımlarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Uşak ili özelinde THM eserlerinin ve özelliklerinin incelendiği bu çalışmada, Uşak ilinin tarihi-coğrafi özelliklerine, müzikal geçmişine, müzik kültürüne ve THM özelliklerine de yer verilmiştir. Betimsel nitelikteki bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden “Kültür analizi” ve “Durum çalışması” desenleri birlikte kullanılmıştır. Kültür analizi yöntemi; belirli bir grup ya da bölgenin kültürünü tanımlama ve yorumlama olarak tanımlanmaktadır. Durum çalışması ise belirli bir duruma ait süreçlerin detaylı olarak incelenmesi anlamına gelmektedir (Karasar, 2015, s. 18).

Çalışmada Uşak yöresine ait incelenen eserler TRT arşivlerinde tarama yapılarak, görüşme yapılan kişiler ise kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın sahasını oluşturan Uşak ilinin merkez, ilçe ve köylerindeki THM’nin özellikleri bakımından ilçeden ilçeye ya da köyden köye benzerlik ve farklılıklarının belirlenebilmesi için görüşme yapılarak veriler elde edilmiştir. Görüşmeler araştırmacı tarafından bizzat yapılmış ve araştırmacıya, yörede yetişmiş, yöre çalgılarını icra eden akademik eğitim alan kişiler ve alaylı mahalli sanatçılar eşlik etmiştir. Araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden Uşak yöresi Türk halk müziği ile ilgili bilgi sahibi kişilere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanması yoluyla derinlemesine görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları, bu alanda yapılmış çalışma ve alandan uzman kişilerle yöreyi tanıyan kişilerin görüşleri doğrultusunda oluşturulmuş, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi ile Uşak yöresindeki bilgi sahibi kişilere ulaşılması hedeflenmiştir. Kartopu örnekleme, araştırmacı için zengin bilgi kaynağının tespit edilmesinde etkili bir yöntemdir (Karasar, 2015, s. 21). Katılımcılarla derinlemesine görüşme yapılırken, bilgi kaybına yol açmamak adına ses ya da görüntü kaydına ilişkin izin istenilmiştir.

Katılımcılardan ve dokümanlardan alınan veriler karşılaştırılarak, Uşak yöresine ait müzik türleri, çalgıları, söz özellikleri ile ilgili ortak bir fikir geliştirilmiş olacaktır.

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verilerine, kaynak tarama, görüşme ve gözlem yöntemiyle ulaşılmıştır. Çalışmada, THM türüne ait eserlerin ezgisel tavır özelliklerinin ortaya konulabilmesi için tavır icraları gözlemlenmiş, ayrıca konu ile ilgili bilgi sahibi olan kaynak kişiler ile online ya da yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırma kapsamında toplanılan bulgu, belge ve görüşme deşifreleri betimsel analiz yapılarak çözümlenmiş ve Uşak yöresine ait Türk halk müziği ve özellikleri derinlemesine incelenmiştir.

Ezgisel özellikler incelenirken, TRT arşivi taranmış, Uşak yöresine ait eserler tespit edilmiş ve eserlerin tür, makamsal dizi, ses aralıkları, karar sesi ile ilgili ezgisel tasnifi yapılmıştır. Ritim özellikleri incelenirken TRT notalarından kaynak taranarak bulgular ortaya konulmuş, sehven yapıldığı düşünülen hatalar tespit edilmiş, görüşme, gözlem ve sesli kaynaklardan doğru şekilleri tespit edilip ayrı bir tablo ile bu hatalar gösterilmiştir. TRT arşivinde Uşak yöresine ait türküler konu, şekil ve hece ölçüsü bakımından incelenmiştir. Alan uzmanları ile yapılan kişisel görüşmeler neticesinde tablolaştırılmıştır. Uşak yöresindeki türkülerin nerelerde icra edildiği düzenlenen düğün, cenaze, tören gibi etkinliklerde gözlem yapılarak, yöre sanatçılarıyla kişisel görüşmeler yapılarak saptanmıştır. Uşak yöresindeki oyunlu olan Türk halk müziği eserleri, araştırmacının deneyimleri ve oyunları icra eden mahalli sanatçılarla ve örgün ve yaygın eğitimcilerle yaptığı kişisel görüşmeler neticesinde tespit edilmiştir. Uşak yöresindeki müzik pratiklerine ve türkü hikayelerine alan araştırması ve yarı yapılandırılmış kişisel görüşmeler neticesinde ulaşılmıştır Derlemelerle ilgili, saha çalışması, alan araştırması ve kişisel görüşmeler neticesinde ses kayıtları ile kişisel görüşme notları alınmıştır. Bu kayıtlar ve notlar dikkate alınarak derlemeler “Finale” nota yazım programı kullanılarak notaya alınıp çalışmaya dahil edilmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlara yer verilmiştir. Araştırılan eserlerin ve kişilerin sıralaması, harf sırası esas alınarak yapılmıştır.

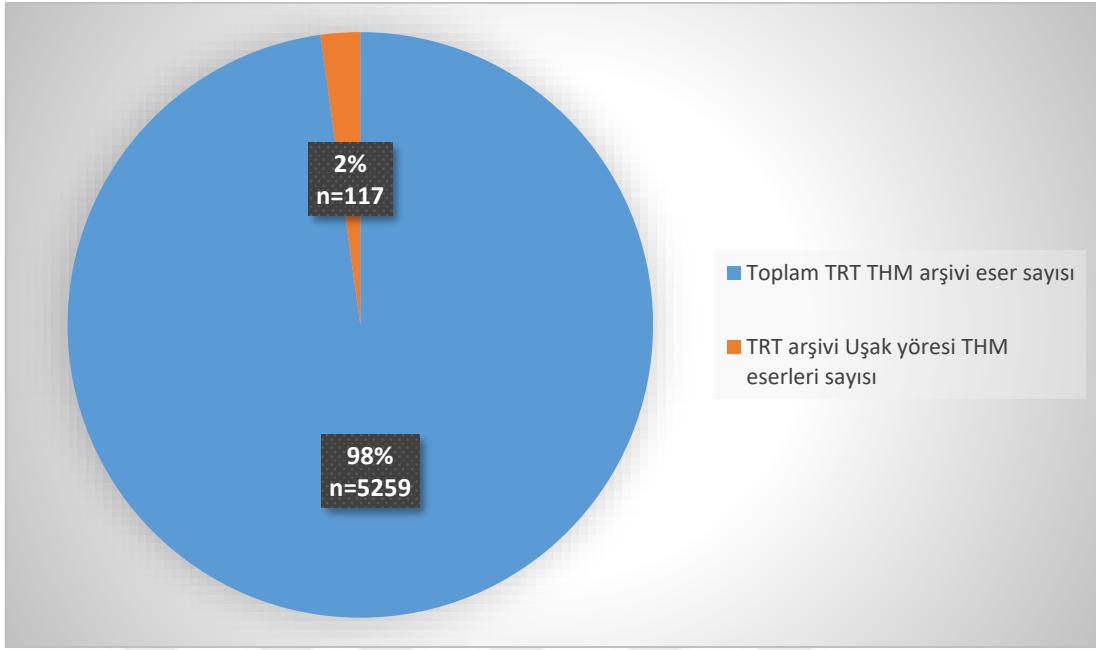
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Uşak yöresine ait Türk halk müziği eserlerinin ezgi, ritim, şiir özellikleri nasıldır?

4.1.1. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ezgisel Özellikleri

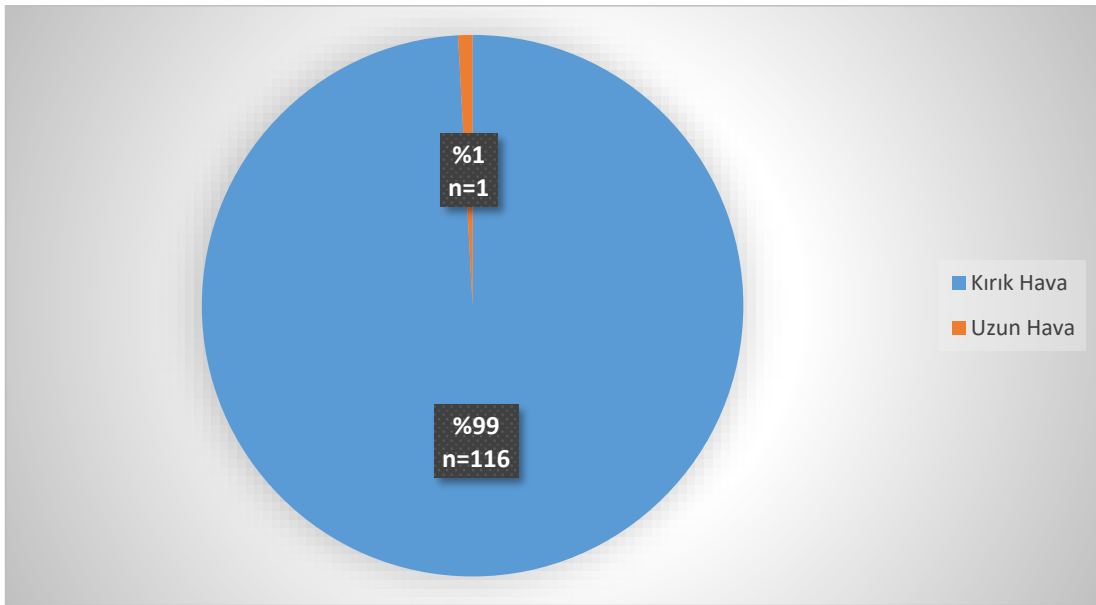
Uşak yöresine ait TRT repertuvarına kayıtlı olan 117 Türk halk müziği eseri ezgisel özellikleri bakımından incelenmiş, bu bağlamda bu eserlerin hangi THM türüne ve alt türüne ait oldukları, hangi makamsal dizi özelliklerini gösterdikleri, ses aralıkları (eserin en pest ve en tiz sesleri arasındaki uzaklık), tavır, icra ve çalgı özellikleri tespit edilmiş, bulgular tablolar ve şekiller ile ortaya konmuştur. Tablo ve şekillerdeki yüzdelik oranlar verilirken yuvarlanmıştır.

TRT Türk halk müziği repertuvarına kayıtlı toplam eser sayısı (Uzun hava, kırık hava ve oyun havası) güncel olarak 5259 dur (TRT THM arşivi). Bu eserler içerisinde TRT notalarının yöre kısmından 117 tanesinin Uşak yöresine ait olduğu tespit edilmiştir (%2, n=117).

Şekil 2: Toplam TRT THM Repertuvarına Uşak Türkülerinin Oranı

Bu 117 Uşak türküsü, tür bakımından incelenip tasnif edilmiş, 116 tanesinin “kırık hava” türüne, 1 tanesinin ise “uzun hava” ana türüne ait olduğu görülmüştür.

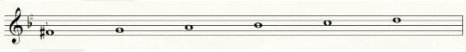

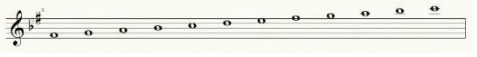
Şekil 3: Uşak Türkülerinin Ana Türlerinin Sayıları ve Oranı

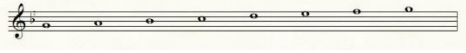
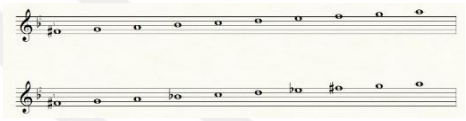
Tablo 1: Uşak Türkülerinin Tür, Makamsal Dizisi, Karar Sesi ve Ses Aralıklarına İlişkin Bilgiler

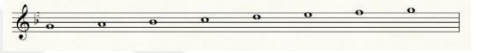
TRT Repertuvar Numarası ve Adı	Tür ve Alt Türü	Makamsal Dizisi	Karar Sesi	En Pest Sesi	En Tiz Sesi	Ses Aralığı
5044 A Sevdığım Yakın Gel (Taraleyli Taraleyli)	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	La	La	8
3553 Ak Buğdayım Buğdayım	Düz Kırık Hava	Uşşak	La	Sol	Mi	6
5054 Ak Kapı Kara Kapı	Kırık Hava (Zeybek)	Çargâh	Do	Sol	Si Bemol	10
4913 Ak Üzüm Parmak Gibi	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyni	La	Fa #3	Sol	9
5035 Akyol' Da Pınardayım	Düz Kırık Hava	Hüseyni	La	La	Do	10
2590 Arpalar Hasır Oldu	Düz Kırık Hava	Uşşak	La	Sol	Do	11
40 Aşağıdan Gelir Yörük Evleri	Uzun Hava (Gurbet Havası)	Hüseyni	La	La	Sol	7

2905	Aşağıdan Geliyor Güllü Ayşe	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	La	8	
5203	Aşağıdan Geliyor Kağnısı	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	La	8	
553	Aşağıdan Geliyor Fadime'm	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	La	9	
5205	Atımı Bağladım Ben Bir Meşeye	Kırık Hava (Güvey Gezdirmeye Havası)	Gülizar	La	Sol	La	9	
103	Ay Bulutta Bulutta	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	La	8	
405	Ayağında Mesi Var	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	La	9	
5077	Aydın'dan Gel Aydın'dan	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	La	9	

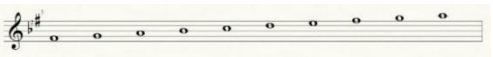
5040 Aydın'dan Gel Aydın'dan (Kırık Zeybek Havası)	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	La	8
3430 Ayşe Dedim Adına	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak + Nikriz	La	Sol	Fa	7
5100 Badılcını Doğradım	Kırık Hava (Zeybek)	Rast	Sol	Fa #3	Re	6
5033 Bahçalarda Eğüş Elma	Düz Kırık Hava	Uşşak	La	Fa #3	Sol	9
5206 Bahçelerin Cevizi	Düz Kırık Hava	Kürdi	La	La	Sol	7
3435 Bahçenizde Güren Var	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
5105 Ben Gürgenden Ok Yaparım	Düz Kırık Hava	Karcığar	La	Sol	La	9

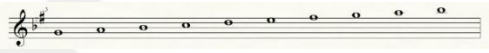
682 Beki Zeybeği	Kırık Hava (Oyun Havası) (Zeybek)	Karcığar	La	Sol	Si B	10
4367 Beyler Bahçesinde Bülbüller Şakır	Düz Kırık Hava	Uşşak	La	Sol	Sol	8
348 Binnaz Kızı Naz Kızı	Kırık Hava (Zeybek)	Segâh	Si	Si	La	7
4811 Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	La	8
4192 Çattılar Gazan Taşını	Kırık Hava (Kına Havası)	Hüseyini	La	Fa #3	Do	12
3552 Çattılar Gazan Daşını	Kırık Hava (Kına Havası)	Hüseyini	La	La	La	8
4190 Çayır Başında Çırpınıyor Bayguşlar	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Fa #3	La	10
5042 Çeşme Başında Durdum	Düz Kırık Hava	Uşşak	La	Sol	Si B2	10

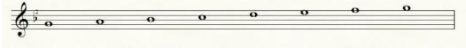
3202 Çeşmeden Döndü Geliyor	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Sol	8
1938 Çeşmeden Dudu Geçti	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
4368 Çınar Kestim Belinden	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	Sol	7
5036 Dam Başında Budamam Var (Uşak Kına Havası)	Kırık Hava (Kına Havası)	Gülizar Zemzeme	La	Fa #3	La	10
5110 Dam Başında Değirmen	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	La	9
688 Ekinler Ekilirken	Kırık Hava (Zeybek)	Mahur	Sol	Sol	Sol	8
3546 Elvanlarla Şu Takmağın Arası	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	La	8

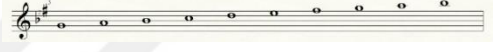
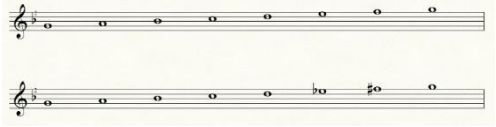
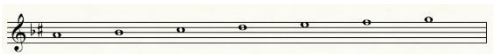
4912 Emine Gız Sekip Gelir Tarladan	Kırık Hava (Zeybek)	Segâh	Si	Sol	Sol	8
5106 Enginedir Gosgoca Dereler Engine	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Fa	7
698 Evlerinin Önleri Kuyu	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	La	8
5101 Evlerinin Önü Göktür Göveri	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Sol	8
3423 Evlerinin Önünde Bulgur Dibeği	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	Sol	7
3431 Evren Köyün Alt Yanında Bostanı	Kırık Hava (Zeybek)	Rast	Sol	Sol	La	9
1005 Ey Su Yolu	Kırık Hava (Zeybek)	Segâh	Si	Sol	La	9

1821 Feslikenim Dam Başında (Şım Dım) (Kadın Oyun Havası)	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Si B2	10
3713 Garşı Garşı Evimiz (Serenli Kuyu)	Kırık Hava (Zeybek)	Karcıgar	La	La	Sol	7
5061 Gediz Çayı Köpürür (Kadın Oyun Havası)	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Fa #	Fa	8
1199 Gelin Yaylanız Çiyilli Pınar (Yayla Havası)	Kırık Hava (Yayla Havası)	Muhayyer Kürdi	La	Sol	La	9
5099 Goca Dağ Mazıları	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Fa	7
5107 Goyver De Paşam Celeplerim Sulansın	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	Si B2	9
4199 Göçdereden Gece Geçtim	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Si	10

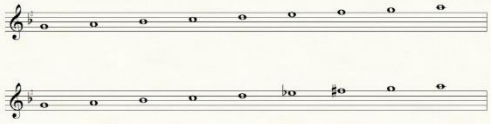
3203 Guruldu mu Şu Banaz'ın Bazarı	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	Re	11
3714 Gül Kuruşu Kalburda	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
4765 Günindi'den Gündoğdu'ya Top Atıldı (Cezayir Çeşitlemesi)	Düz Kırık Hava	Gülizar	La	Sol	Do	11
4971 Hadi Gidem Bağlara(Karataş Sekmesi- Kaşık Havası)	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	La	9
1921 Hadi Gidem Gara Daşa Üzüme	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
5108 Hana Vardım Han Kapısı Sürgülü	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Fa #3	La	10
293 Hani Benim Yemenim	Düz Kırık Hava	Uşşak	La	La	Mi	5

2585	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	La	9	
5102	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Mi	6	
4191	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Si B2	10	
1052	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Si B2	10	
3204	Kırık Hava (Zeybek)	Karcıgar	La	Sol	Do	11	
5043	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Fa #3	Do	12	
4760	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Mi	6	

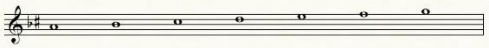
3315	Kara Çadırımda Vardır Üç Direk	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Fa #3	Sol	9
5065	Kara Koyun Etl'olur	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
5097	Karanfil Boynun Eğmiş	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Fa #3	Sol	9
5034	Karanfil Olacaksın	Kırık Hava (Zeybek)	Segâh	Si	Sol	La	9
2949	Karanfil Oylum Oylum	Kırık Hava (Zeybek)	Segâh	Si	Sol	La	9
5037	Karanfil Oyulur Mu	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini (Kaynak Kişi Kaydı Kürdi)	La	La	Sol	7
3712	Karanfilim Eğriyi	Düz Kırık Hava	Uşşak	La	Sol	Sol	8
4911	Karanfilim Saksıda	Kırık Hava (Zeybek)	Hicaz	La	La	Sol	7

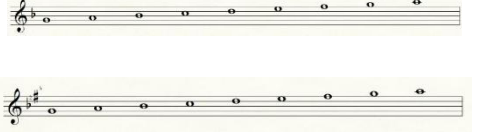
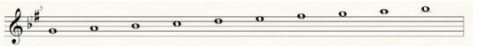
4865 Kayapınar'ınan Işıklar Arası	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	Do	10
460 Kilitçi Zeybeği	Kırık Hava (Oyun Havası) (Zeybek)	Mahur	Sol	Sol	Sol	8
4763 Kır Atımın İzleri	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Si B2	10
1523 Kiremitte Buz Musun	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Fa	7
5255 Kör Bayram Efelemesi	Kırık Hava (Zeybek)	Gülizar	La	Sol	Sol	8
5094 Kör Oğlu	Kırık Hava (Pehlivan Havası)	Hüseyini	La	Sol	La	9
4369 Kuyuların Sereni	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	Sol	7
4908 Kuyuların Sereni	Kırık Hava (Zeybek)	Hicaz	La	La	Sol	7

848 Küp Dibinde Bulgurum	Kırık Hava (Zeybek)	Mahur	La	Fa #	Mi	7
4761 Kütahya'yı Kara Duman Bürüdü	Düz Kırık Hava	Hüzzam	Si	Si	La	7
4762 Mandaları Güdeyim Ben Köyüme Gideyim	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	La	9
4189 Meleme Goyunum Vazgeç Meleme (Gelin Alma Havası)	Kırık Hava (Gelin Alma Havası)	Muhayyer Kürdi	La	Fa #3	La	10
5103 Merdivende Vurulduğum (Kürütme Havası)	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
4764 Mezar Ardının Kuyusu	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
5210 Minareye Yaslandım	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	Si B2	9

3434 Nazoğlu Zeybeği	Kırık Hava (Zeybek)	Gülizar	La	Sol	La	9
4921 Oduncular Dağdan Odun İndirir	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Fa	7
5109 Olaydı Olaydı Yar Benim Olaydı	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Si B2	10
3205 Ormandan Gel A Cavırın Gızı Da Ormandan (Kadın Oyun Havası)	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Fa	7
5204 Ovada Keklik Alayı (Mende Yaren Efelemesi)	Kırık Hava (Zeybek)	Saz Hüseyini Şan Karcığar	La	Sol	Re	12
4972 Ovaların Sarısı (Ümmüş Bakıyor)	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Fa #3	La	10

2959	Paşa Beyin Merdivenden İnişi1	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	La	9
3478	Penceresi Yeşil Perde1	Düz Kırık Hava	Mahur	Sol	Sol	La	9
4909	Peşkir Aldım Dürüden (Kırık Zeybek- Kız Oyunu)	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Sol	Mi	6
2960	Pınarın Başına Kurmuş Kazanı	Düz Kırık Hava	Kürdi	La	La	Mi	5
681	Seyman Havası	Kırık Hava (Oyun Havası) (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	La	9
4910	Sıra Sıra Mersinler	Kırık Hava (Zeybek)	Hicaz	La	La	Fa	6
352	Siyah Keten Carım Var	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	La	9

1521 Sizin Dükkân	Kırık Hava (Zeybek)	Hicaz	La	La	Sol	7
5207 Suya Endi Tavşanlar	Düz Kırık Hava	Hicaz	La	La	Sol	7
5041 Şu Dağlar Olmasaydı	Kırık Hava (Zeybek)	Segâh	Si	Sol	La	9
4816 Şu Dağlara Kar Mı Yağmı Buz Gibi	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	Fa #3	Fa	8
5098 Şu Derenin Düzüne	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Fa	7
5208 Şu Derenin Uzunu (Kırık Zeybek Havası)	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	La	La	8
2589 Tarlaları Bozarıyor (İnce Memed)	Kırık Hava (Zeybek)	Kürdi	La	Sol	Sol	8

124 Uşak Gelin Alma Havası	Kırık Hava (Oyun havası) (Gelin Alma Havası)	Kürdi ve Hüseyini	La	Sol	La	9
1053 Uzun Uzun Kamışlar	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyini	La	Sol	Si B2	10
4677 Ümmü Gelin Erken Gider Goyuna	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	Sol	Sol	8
5038 Üzüm Doldurdum Beyaz Sepete	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	La	8
2974 Vardım Takmak Hanına	Kırık Hava (Zeybek)	Uşşak	La	La	Sol	7
1200 Yağmur Yağar Tıpır Tıpır Yerlere	Düz Kırık Hava	Hüseyini	La	La	Si B2	9
5209 Yaslanırım Merdimanın Gaşına	Kırık Hava (Zeybek) (İslamoğlu Çeşitlemesi)	Hüseyini	La	Sol	Si B2	10

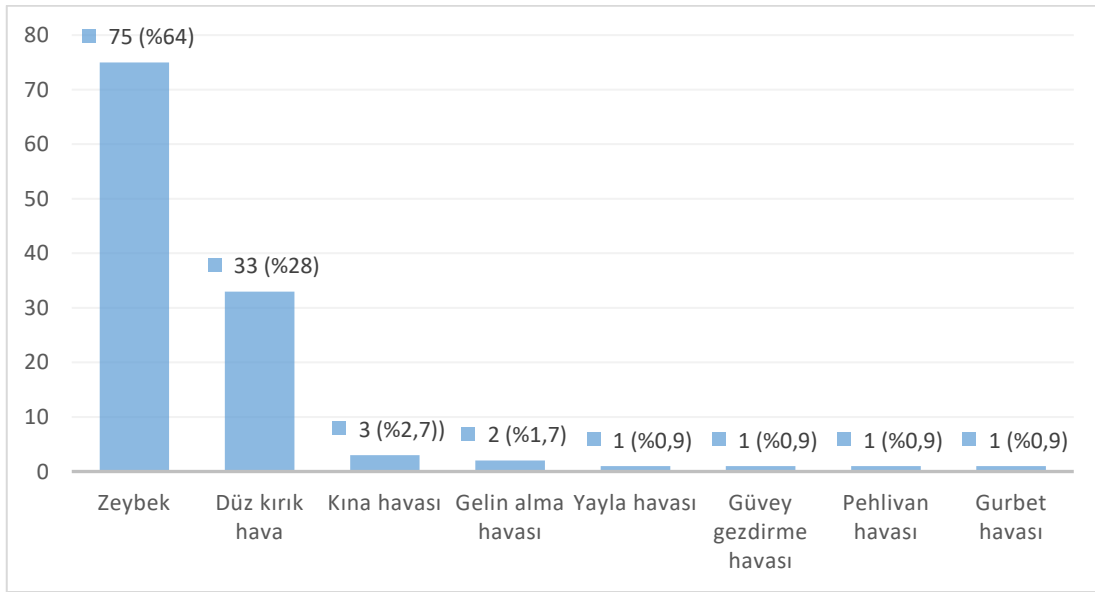
5039 Yolmadan Mı Geliyon	Kırık Hava (Zeybek)	Segâh	Si	Sol	Sol	8
1451 Yordu Beni Evinizin Yokuşu (Kaşık Havası)	Zeybek (İslamoğlu Çeşitlemesi)	Hüseyni	La	Sol	Si B2	10
5045 Yüce Dağ Başından Attı Yel Beni	Kırık Hava (Zeybek)	Hüseyni	La	Sol	Do	11

4.1.1.1. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Tür Özellikleri

TRT Türk halk müziği repertuvarına kayıtlı Uşak yöresine ait olan 117 adet kırık hava ve uzun hava ana türüne ait eser icra, icra yeri, tavır, çalgı, ritim, ağız, melodik yapı gibi türleri ve alt türleri belirleyen özelliklerine bakılarak, incelenip tasnif edilmiştir. Alt tür özelliği gösterenler alt türlere ayrılmış, göstermeyenler ise “düz kırık hava” ismi altında toplanmıştır.

Bu inceleme sonucunda Uşak yöresi THM eserlerinin alt türlerinin %64 (n=75) oranında “**zeybek**”, %28 (n=33) oranında “**düz kırık hava**”, %3 (n=3) oranında “**kına havası**”, %2 (n=2) oranında “**gelin alma havası**”, %1 (n=1) oranında “**yayla havası**”, %1 (n=1) oranında “**güvey gezdirme havası**”, %1 (n=1) oranında “**pehlivan havası**” %0,85 (n=1) oranında “**gurbet havası**” türüne ait eser özellikleri gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca “Oyun havası” türünde olan 4 adet sözsüz türe ait eserin 1 tanesinin “gelin alma havası” diğer 3 tanesinin ise “zeybek” türü içerisinde yer aldığı görülmüş ve bu tasnifte ayrıca değerlendirilmeyip, bu türler içerisine dahil edilmiştir.

Bu kapsamda Uşak yöresinde 8 farklı türde Türk halk müziği eseri olduğu tespit edilmiştir. Türü belirlenen eserler içerisinde oran olarak en büyük payı %64'lük oranla “zeybek” türüne ait eserler almaktadır. Sonrasında sırasıyla “düz kırık hava” “kına havası” “gelin alma havası” “yayla havası” “güvey gezdirme havası” “pehlivan havası” türlerine ait eserlerin olduğu tespit edilmiştir. Uzun hava türüne ait tek eserin özelliklerine bakıldığında ise teke yöresine ait uzun havalarda görülen ezgisel, çalgısal, icrasal özellikleri gösterdiği, bu anlamda türünün “gurbet havası” olduğu görülmüştür. Eserin kaynak kişisi ile kişisel görüşme sağlandığında ise kaynak kişi, bu uzun hava türüne yörede “Yörük havası” dendiğini söylemiştir (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022).

Şekil 4: Uşak Türküleri Tür Dağılımı

4.1.1.2. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Makamsal Dizi Özellikleri

Bu bölümde Uşak yöresine ait olan Türk halk müziği eserlerinin hangi makamsal dizi özellikleri gösterdiği incelenmiştir. Bu inceleme ve tasnif yapılırken eserin makam özelliklerini belirlemede ayırıcı faktörlerden olan güçlüsü, yedeni, inici çıkıcı olması, seyri, genişlemesi gibi özellikleri göz önünde bulundurulmamıştır. Uşak türküleri, “Makamsal dizi” özellikleri bakımından hangi makamı karşılıyor ise ilgili türkü o makama atfedilmiştir.

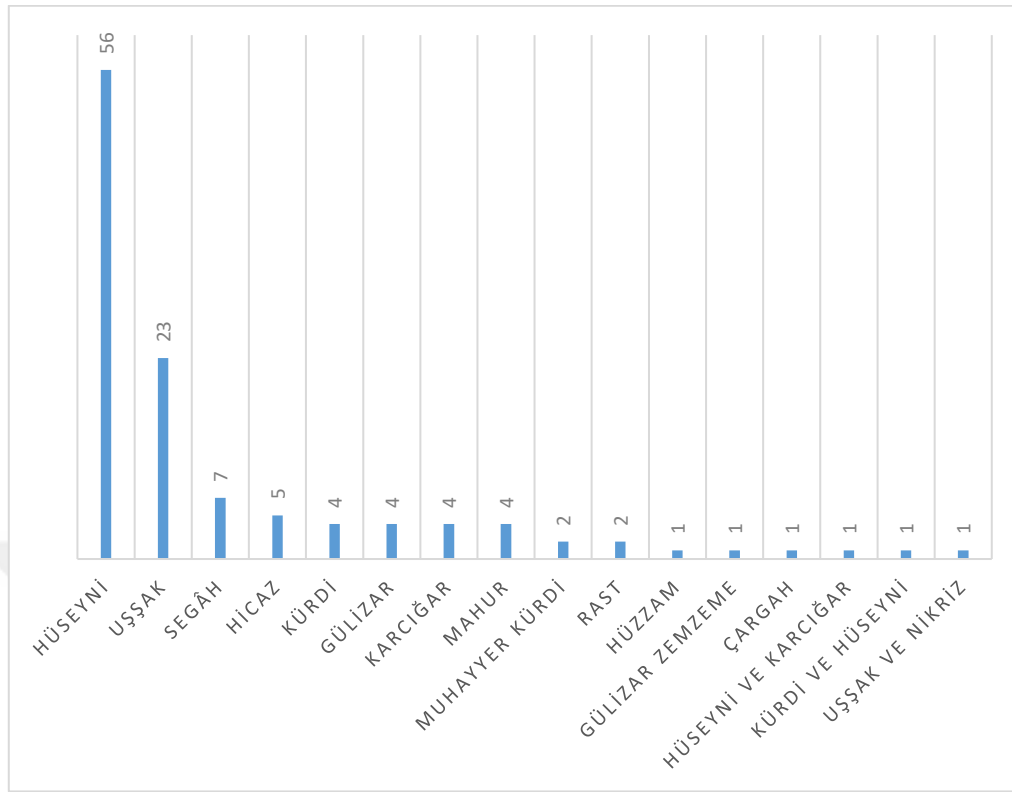
Araştırmada bir Türk Halk Müziği eserinin TSM’deki makam özelliklerini tam karşılayıp karşılamadığına değil, makamdaki dizi özelliklerinden en çok hangisine yakın olduğuna bakılmıştır. THM ve TSM’deki perde sistemi farklılığından dolayı ve THM yaratıcılarının halktan olduğu, birçoğunun makam bilgisi olmadığı göz önünde bulundurulduğunda teknik olarak bir THM eserinin tam olarak bir TSM makamını karşılaması da pek mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda;

TRT Türk halk müziği repertuvarına kayıtlı 117 adet Uşak türküsünün hangi makamsal dizide olduğu incelenmiş ve yörede 13 farklı makam dizisinde eserin olduğu görülmüştür. Tasnifi yapıldığında Uşak türkülerinin %48 (n=56) oranında Hüseyini,

%20 (n=23) oranında Uşşak, %6 (n=7) oranında Segâh, %4 (n=5) oranında Hicaz, %3 (n=4) oranında Gülizar, %3 (n=4) oranında Karcığar, %3 (n=4) oranında Mahur, %3 (n=4) oranında Kürdi, %2 (n=2) oranında Muhayyer Kürdi, %2 (n=2) oranında Rast, %1 (n=1) oranında Hüzzam, %1 (n=1) oranında Gülizar Zemzeme, %1 (n=1) oranında Çargâh makam dizisinde olduğu (yüzdelik dilimler yuvarlayarak verilmiştir).

5204 repertuvar numaralı “Ovada keklik alayı” isimli türkünün saz bölümünün Hüseyinî şan bölümünün ise Karcığar makamı dizisinde olduğu, “124” repertuvar numaralı “Uşak Gelin Alma Havası” isimli türkünün iki bölümlü olduğu 1. Bölümün Kürdi 2. Bölümün Hüseyinî makam dizisinde olduğu, “3430” repertuvar numaralı “Ayşe dedim adına” isimli türkünün içerisinde ise Uşşak ve Nikriz makam dizilerinin aynı anda bulunduğu, karma makam dizisinde bulunan bu üç eserin oranını ise %3 (n=3) olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca 5037 repertuvar numaralı “Karanfil oyulur mu” isimli türkü, kaynak kişi merhum Mahir Çakçak’ın ses ve görüntü kaydından incelendiğinde eserin “Kürdi” makam dizisinde olduğu görülerek tasnifte “kürdi” makam dizisindeki eserlere dahil edilmiştir. İhtimal dahilinde, eser notaya alınırken donanımına sehven “si b2” konulduğu düşünülmektedir.

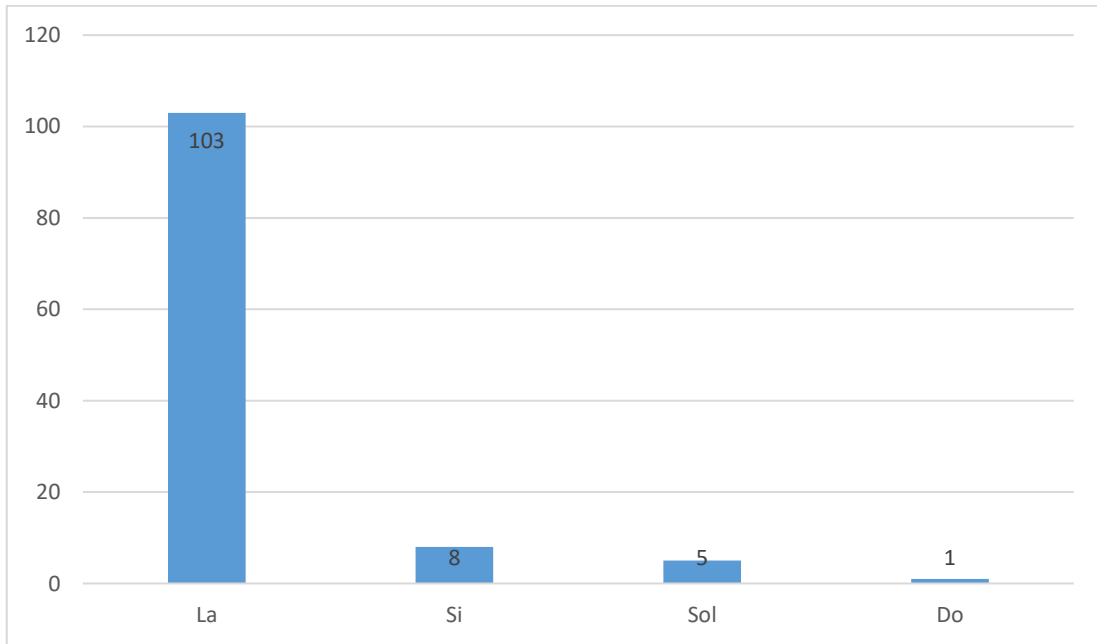

Şekil 5: Uşak Türkülerinin Makamsal Dizileri

4.1.1.3. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ses Aralıkları

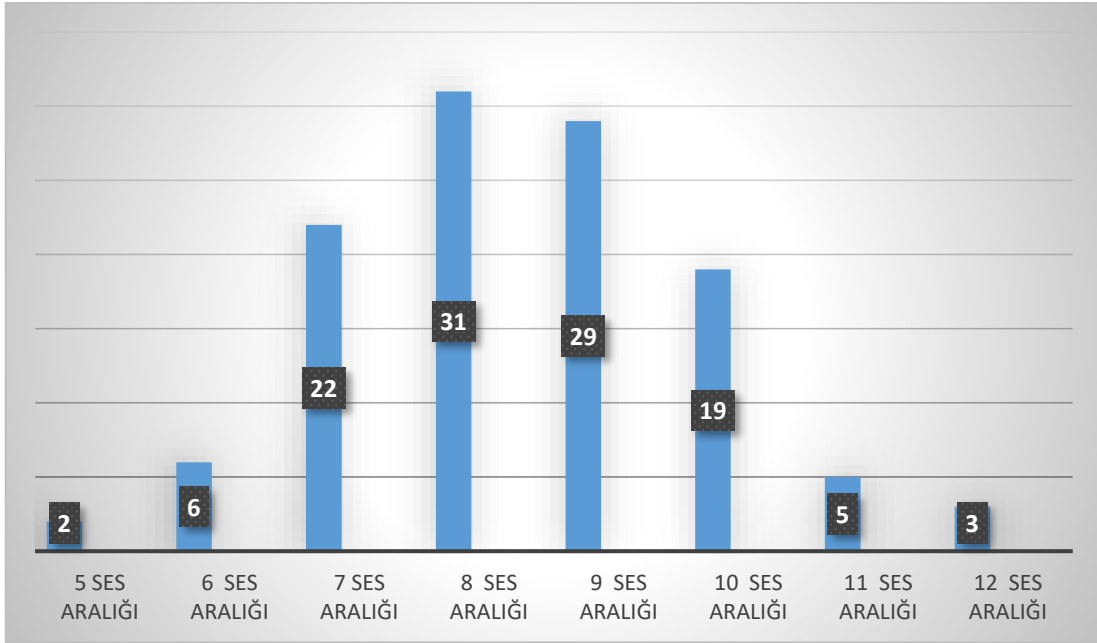
Bu başlık altında TRT repertuvarına kayıtlı Uşak yöresi Türk halk müziği eserleri incelenmiş, ele alınan türkünün notaları analiz edilmiş, hangi karar sesinde yazıldığı ve eserin tamamının (saz, söz) en pest ve en tiz sesleri arasındaki aralığın kaç sese tekabül ettiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular şekil ve tablolar ile ortaya konmuştur (Tablo 1).

117 adet Uşak türküünün notaları incelendiğinde, %88 (n=103) oranında karar sesinin “La” sesi, %7 (n=8) oranında “Si” sesi, %4 (n=5) oranında “Sol” sesi, %1 (n=1) oranında ise “Do” karar sesinde yazıldığı görülmüştür.

Şekil 6: Uşak Türkülerinin Karar Sesi Dağılımı

Uşak türküleri, ses aralıkları (en pest ve en tiz ses arasındaki uzaklık) özelinde incelendiğinde en az 5, en çok 12 olmak üzere 8 farklı ses aralığında bulunduğu tespit edilmiştir. Hangi ses aralığında kaç türkü bulunduğu analiz edildiğinde ise Uşak türkülerinin %26 (n=31) oranında 8 ses, %25 (n=29) oranında 9 ses, %19 (n=22) oranında 7 ses, %16 (n=19) oranında 10 ses, %5 (n=6) oranında 6 ses, %4 (n=5) oranında 11 ses, %3 (n=3) oranında 12 ses, %2 (n=2) oranında 5 ses aralığında bulunduğu görülmüştür. Bu bulgular ışığında Uşak türkülerinin en çok 8 (n=31), en az ise 5 (n=2) ses aralığında bulunduğu tespit edilmiştir.

Şekil 7: Uşak Türkülerinin Ses Aralıkları

4.1.1.4. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Tavrı Özellikleri

Türkiye'nin birçok yöresinde olduğu gibi Uşak yöresinde de yaygın olarak kullanılan çalgı bağlamadır. Tablo 1'deki bulgular ışığında Uşak yöresinin “Zeybek” yöresi olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Yöredeki mahalli bağlama icracılarının ve TRT başta olmak üzere, birçok sesli, görüntülü yayın organındaki icralar gözlemlendiğinde de Uşak yöresi Türk halk müziği eserlerinin genellikle zeybek tavrında çalındığı görülmüştür.

Bu bağlamda örnek teşkil etmesi açısından Uşak yöresine ait TRT repertuvarında bulunan 4 adet sözsüz türde bulunan oyun havası, zeybek tavrındaki bağlama icralarının notalanmış hali gerek yöre sanatçıların icraları gerekse de genel geçer zeybek tavrı çalımları göz önünde bulundurularak tekrar notaya alınmış, araştırmaya bu başlık altında dahil edilmiştir.

BEKİ ZEYBEĞİ

Yöre: Uşak/ Karahallı/Beki Köyü

Zeybek Tavrı Bağlama Notası:
Yavuz Turgut

GEZİNLEME

2

3

SEKME

4

5

4 KEZ

6

SON

Nota Materyali 2: Beki Zeybeği, Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası

KİLİTÇİ ZEYBEĞİ

Yöre: Uşak/Sivaslı/Tatar Köyü

Bağlama İçin Zeybek Tavrı Nota Yazımı
Yavuz TURGUT

2

3

4

5

6

7

Son

Nota Materyali 3: Kilitçi Zeybeği, Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası

Nota Materyali 3 (Devamı): Kilitçi Zeybeği, Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası

SEYMAN HAVASI

YÖRESİ: UŞAK/EŞME

BAĞLAMA İÇİN ZEYBEK TAVRI NOTA YAZIMI
YAVUZ TURGUT

Yaruz

Nota Materyali 4: *Seyman Havası, Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası*

Uşak Gelin Alma Havası

Zeybek Tavrı Bağlama Notası:
Yavuz Turgut

Nota Materyali 5: Uşak Gelin Alma Havası, Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası

2

Uşak Gelin Alma Havası

2

Nota Materyali 5(Devamı): Uşak Gelin Alma Havası, Zeybek Tavrındaki Bağlama Notası

4.1.1.5. Uşak Yöresinde Kullanılan Çalgılar ve Bu Çalgıların Özellikleri

Bu başlık altında Uşak yöresinde kullanılan çalgılar ve bu çalgıların özelliklerine yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında Uşak yöresi ile ilgili sesli, yazılı ve görsel kaynaklar incelendiğinde ve THM yöresel sanatçıları ve çalgı yapım ustaları ile sağlanan görüşmelerde, yörede THM ezgilerinde telli olarak bağlama ailesinden divan bağlama, tambura, çöğür (kısa bağlama), cura; üflemeli çalgılardan zurna, dilli ve dilsiz kaval; yaylı çalgılardan kabak kemane, vurmali çalgılardan ise asma davul, def, bendir ve kaşık kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca Türk halk müziği çalgıları sınıfına dahil olmasa da bazı sesli THM kaynaklarında keman, darbuka, ud, kanun, klarnet gibi çalgıların çalındığı da görülmüştür.

Yapılan gözlemlerde Uşak yöresi Türk halk müziği ürünleri, yörede otantik anlamda yukarıda bahsi geçen çalgılar ile çalınırken, düğün ve eğlence mekanları gibi eğlenceye dönük, yığın müziği yapılan alanlarda ise otantizmden uzak bir şekilde elektro bağlama, gitar, bas gitar, ritimli klavye (org), bateri gibi batı müziği ve diğer müzik türlerinde kullanılan çalgılar ile de icra edildikleri gözlemlenmiştir.

Uşakta ilinde Uşak etnografya müzesi, Uşak kent tarihi müzesi gibi eski enstrüman bulunabileceği düşünülen alanlar gezilmiş, yetkilileri ile eski müzik enstrümanı olup olmadığı konusunda görüşülmüştür. Bakılan bu kurumlardan sadece Uşak kent tarihi müzesinde 2018 yılında yazar tarafından müzeye bağışlanan İbilak Mehmet'e ait 1920 yapımı cura bağlama ve 1940 yapımı kemana rastlanmıştır. Uşak ilinde icra edilen ve fiziksel olarak ulaşılan en eski Türk halk müziği çalgısı olması bakımından bağlama incelenmiş ve ölçüleri, özellikleri belirlenmiştir. Buna göre: İbilak Mehmet'in bağlamasının özellikleri ve ölçüsü şu şekildedir:

Yapılan inceleme ve ölçümlerde bağlamanın teknesinin yağlı boya ya da benzeri bir boya ile siyah renge boyandığından hangi ağaçtan yapıldığı tespit edilememiştir. Köknar ağacından yapılmış olan ön kapakta 3 tane ve tekne 1 tane, ses deliği olarak düşünüldüğü tahmin edilen delik mevcuttur. Eskişehir'de yaşayan bağlama yapım ustası Murat Akkuş ön kapakta bulunan deliklerin bir gelenek olduğunu, üstteki

deliğın Allah'ı, alt soldakinin Hz. Muhammet'i, alt sağdakinin ise Hz. Ali'yi temsil ettiğini belirtmiştir (Murat Akkuş ile kişisel görüşme, 19.04.2022).

Bağlamanın kayın ağacı kullanılarak yapılan sapında 19 adet siyah misinadan yapılma perde olduğu görülmüştür. Yüksel Ayhan'ın çektiği ve sanatçının bağlaması ile çekilmiş tek fotoğraf ile karşılaştırıldığında, o dönemde perdelerinin 18 adet beyaz ve tahminen hayvan bağırsağından yapıldığı, ayrıca bağlamanın sapının ön tarafında ana seslerin üzerlerinde nokta bulunduğu ve 3 üstte, 4 ön bölümde ve 1 adet altta olmak üzere 8 adet burgu bulunduğu belirlenmiş ve buradan da bağlamanın o tarihlerden sonra işlem gördüğü anlaşılmıştır.

Ön kapakta büyük harflerle “Yapılış tarihi 1920” yazısı, sert bir cisim ile kazınarak yazılmış olduğu görülmektedir. İbilak Mehmet'in bağlama ile çekilen eski tarihli fotoğraflarında bu yazının olmamasından ve farklı bir yerinde yapımcının yazdığı bir tarih bulunamadığından bu bilginin doğruluğu kesin değildir.

Bağlamanın toplam boyu (burguluk kısmı dahil) 85 cm, tekne boyu 30 cm, tekne derinliği 16 cm, alt eşik üzerinden teknenin en geniş yeri 14 cm, sap boyu (üst eşikten en alt perdeye kadar) 40 cm olarak ölçülmüştür.

Çalışma kapsamında Uşak yöresinde çalgı yapım ustaları ile Uşak yöresinde kullanılan THM çalgılarının özelliklerini öğrenmek üzere görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda kendisi ile görüşülen bağlama yapım ustası Zeki Er şunları söylemiştir;

“... Uşakta hemen hemen tüm boylarda bağlamalar çalınıyor. Tabi bunların birçoğunu yöresel eserler çalarken kullandıklarını düşünmüyorum. Benden en çok istenen bağlama boyu 38, 40 cm tekneli bağlamalar. Önceleri genellikle oyma tekne bağlamalar yapıyordum, siparişlerde bu şekilde istiyorlardı ama şimdilerde sanırım ekonomik sebeplerden dolayı daha çok yaprak tekne bağlama istiyorlar. Özel bir şey istenmezse benim yaptığım bağlamalar altta 3, ortada 2, üstte 2 olmak üzere 7 tellidir”
(Zeki Er ile kişisel görüşme, 15.04,2022).

Uşaklı ve Uşak'ta bağlama yapım ustası olarak çalışan Fahrettin Türk ile yapılan kişisel görüşmede ise Türk şunları belirtmiştir:

“.... Uşak yöresinde yöreye özel, teke yöresindeki 3 telli curalar, Orta Anadolu'daki divan sazı gibi yöreye özel bir bağlama yok. Bağlama seçiminde genellikle

kişi, türkü söylediği sese göre tercih yapıyor. Bu da çoğunlukla 38, 42 cm arası tekneler oluyor. Uşak yöresi aslında zeybek yöresi olmasına rağmen kısa bağlama isteyenler de oluyor. Kısacası birçok kişinin tercih sebebi değişiklik gösteriyor. Profesyonel çalanların birden fazla ve farklı ölçülerde bağlaması var. Yöresel eğlence türünde müzik yapanlar zaten eskisi gibi kuru saz istemiyor hemen hemen hepsi elektro saz çalıyor. Bunları da genelde İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerden temin ediyorlar. Elektro bağlamalar da genellikle 38 tekne oluyor” (Fahrettin Türk ile kişisel görüşme, 18.04.2022).

Uşak’ta çokça kullanılan bir başka THM çalgısı ise kabak kemanedir. Kabak kemanenin yörede eskiden beri çalındığı bilinse de Uşaklı çalgı yapım ustası Halil Çelik’in ve Uşakta bir dönem yaşamış olan kabak kemane yapım ustası Galip Güvençoğlu’nun çalgının yörede yaygınlaşmasında büyük katkısı olmuştur.

Kabak kemane yapım ustası Halil Çelik ile konu hakkında görüşüldüğünde şu bilgileri vermiştir;

“...1962-63 yıllarında radyoda Salih Urhan’ı dinliyordum, çalgılar arasından bir ses geliyor ama çok güzel, bağlama, cura sesi tamam onları biliyorum ama o güzel sesin ne olduğunu bir türlü çözemedim biz bilmiyoruz tabi kabak kemaneyi nasıldır, nasıl ses verir. İzmir’e gittiğimde sordum çalgı satan yerlere bu sesi veren enstrüman ne diye işte bu diye gösterdiler bana kabak kemaneyi. Satın alıp Uşak’a döndüm sonra öğrendim ki bana verdikleri kabak kemane turizm için yapılmış kötü bir kabak kemaneymiş baktım inceledim hakikaten çok kötü yapılmış. O kadar üzüldüm ki... kendi kendime dedim “hiçbir millet kendi kültürüne bu kadar kötülük yapamaz.” Ben bu sazi yaparım ve hak ettiği değeri veririm diye düşünerek başladım kabak kemane yapımına. Benden önce Uşakta kabak kemane yapan birisi varsa da ben bilmiyorum ama ben o tarihten beri yapıyorum.

Tabi elimde başka örnek olmadığından kimde vardır kabak kemane diye araştırdım. Uşakta yaşayan Burdurlu bir emniyet müdürü vardı. O’nun kabak kemanesi olduğunu öğrenince isteyip o çalgının ölçülerini uyguladım. O tarihten beri birçok ölçü, ağaç deneyerek şimdiki halini verdim.

Benim deneyimime göre kabak küçük de olsa büyük de olsa iki eşik arası 32 ya da 33 cm olmalıdır. Kabak kemanenin ağaç olan kısmı sadece sap ve burgulardır, ben sapa kullanacağım ağaçları seçerken sesi ve sesin titreşimini iletebilen ağaçları tercih ederim. Mesela fırınlanmış gürgen ağacı hem sesi çok güzel iletir hem de işlemesi kolaydır. Hele hele kelebek ağacı (akça ağaç) ...akasya ağacı ona keza, güzel damarlı

çam ekseriyetle bu ağaçları kullanırım ve Uşak yöresinde kullanılan kabak kemanelerdeki özellikler de bu saydıklarım gibidir.

Sapın sese etkisi vardır evet ama güzel ses alınmak isteniyorsa birçok enstrümanda olduğu gibi birinci öncelik kapaktır ben birçok ağaç, deri ve yapay plastik malzemeler de kullandım denemek için, ama en güzel sonucu yürek zarından aldım. Tekne kısmında da birçok madde denedim. Çaydanlıktan bile tekne yaptım. Bunlar içerisinde Hindistan cevizi güzel sonuç verdi ama aynı büyüklükte Hindistan cevizi bulmakta zorlandığım için devam etmedim. Fakat şunu söyleyeyim denediğim hiçbir şey kabak gibi sonuç vermedi. En güzel sesi kabak kemane verdi.

Benden feyz alıp kabak kemane yapmaya başlayanlar oldu Uşakta ama benim bildiğim sadece Mustafa (Kozak) devam ediyor yapmaya. Oğlum Özgür (Doç. Dr. Özgür Çelik) 'den feyz alarak da çalmaya başlayan birçok kişi var.

Ben kabak kemane yapımında sapında, teknesinde, tel sayısında, ağacında birçok şey denedim mesela ilk 5 telli kabak kemaneyi, kısa kabak kemaneyi ve basnağme ismini verdiğim kalın seslerin de alınabildiği kabak kemaneyi ilk ben yaptım ve çok beğenildi. Özgür (Doç. Dr. Özgür Çelik) bu sazları başarıyla icra ediyor. Yaptığım bu sazları oğlum ve İhsan Menteş başta olmak üzere birçok profesyonel çalıyor” (Halil Çelik ile yapılan kişisel görüşme, 26.04.2022).

Uşak yöresindeki kullanılan, vurmali sazlardan davulun özelliklerini öğrenmek üzere mahalli sanatçı ve davul yapım ustası Mehmet Aslan ile olan görüşmede Aslan şunları belirtmiştir;

“...asma davulun en tutulan ve en güzel ses vereni ceviz ağacından yapılır. Gürgen, kayın gibi diğer ağaçlardan da yapılabilir ama dediğim gibi en makbul olanı cevizdir, genelde de %80 ceviz çalışıyoruz. Deri kısmına gelince ben bundan 20-25 sene önce şimdiki imitasyon deri yani cam deri dediğimiz yapay deriler yoktu ve hep doğal keçi, erkek derisi kullanıyorduk. En güzel sesi o verir ve bizim yöreyi bu ses yansıtır.

Bizim Uşak'ta kullanılan davulların ölçüsü çap olarak ortalama 48 cm'den başlar. Eni de 30 cm'den başlar. Tabi bu kullanıcının isteğine göre değişse de en büyük çapta 55 cm davul yapılır ve çalınır burada, daha büyükleri kullanılmaz.

Benim yaptığım davulların fiyatları kullanılan malzemeye göre değişiyor fakat en uygun fiyatlısı kayın ağacı kullanarak yaptığım davullar, bunun fiyatı da 550 TL' den başlıyor” (Mehmet Arslan ile yapılan kişisel görüşme, 08.04.2022).

Uşak ilinde gelin alma, damat giydirme, cirit gibi birçok müzik pratiğinde zurna sıkça kullanılan bir THM enstrümanıdır. Yöreye çalınan zurnaların özgün bir özelliğinin olup olmadığı ile ilgili fikrine başvurulmuş Uşaklı mahalli sanatçı ve zurna icracısı Murat Cehan şunları söylemiştir;

“... ege bölgesinin Aydın, Muğla gibi illerinde çalınan kaba zurna olarak adlandırılan büyük zurnalar bizim Uşakta çalınmaz. Bizim yörenin zurnası, bizim normal zurna dediğimiz cura zurnanın büyüğü olan, 39-40 cm civarında uzunluğu olan zurnalardır. Zurnalar çeşitli ağaçlardan yapılsa da genelde erik, kiraz gibi sert ağaçlardan yapılır.

Uşakta şu anda zurna yapımcısı maalesef yok. Bizim gençliğimizde Sivaslı ilçesinde Eldeniz köyünde bir amcamız vardı o yapardı yöresel zurnaları ama o vefat edince kimse kalmadı, elimizde olanlarla idare ediyoruz. Çok lazım olursa da Salihli, Turgutlu taraflarındaki ustalardan temin ediyoruz” (Murat Cehan ile yapılan kişisel görüşme, 09.04.2022)

Uşak yöresinde çalınan çalgılar ile ilgili yapılan literatür taramasında herhangi bir bilgiye rastlanılamamıştır. Yöredeki icracıları ve çalgı yapım ustaları ile yapılan kişisel görüşmelerden ve araştırma kapsamında yapılan icra gözlemlerinden, dinlenen yöre THM kayıtlarından, genel itibarıyla yörede bağlamaların şimdilerde 38-42 tekne arasında kullanıldığı fakat kent tarihi müzesinde bulunan İbilak Mehmet (Cağfer)’e ait olan bağlamanın tekne boyunun 30 cm olduğu, Türkiye’deki önemli kabak kemane yapımcısı Halil Çelik’in Uşakta bulunduğu, halen çalgı yapımına devam ettiği ve deneysel bir çok kabak kemane yaptığı fakat bu kabak kemanelerin ortak özelliğinin iki eşik arasının 32-33 cm olduğu, Uşak yöresinde çalınan asma davulların genellikle çapının 48 ile 55 cm aralığında olduğu ve ceviz ağacından yapıldığı, eskilerde hayvan derisi kullanılırken şimdilerde yapay plastik malzemenin kullanıldığı, yörede çalınan zurnaların normal zurna diye tabir edilen 39-40 cm uzunluğunda 7 deliği bulunan sıklıkla erik, kiraz gibi sert ağaçlardan yapılan zurnalar olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

4.1.2. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ritimsel Özellikleri

Bu başlık altında TRT repertuvarında bulunan 117 adet Türk halk müziği eseri ritim özellikleri bakımından incelenmiştir. Bu eserler içerisinde “40” repertuvar numaralı “Aşağıdan Gelir Yörük Evleri” isimli gurbet türündeki uzun hava, ritmik özellik taşımadığı için bu başlıkta araştırmaya dahil edilmemiştir. Diğer 116 esere ait bulgular, tablolar ve şekiller yardımı ile sunulmuştur.

Şekil 3’te Uşak yöresi Türk halk müziği eserlerinin adı, TRT Türk halk müziği arşivindeki repertuvar numarası, eserin hangi usulde olduğu, ölçüsünün ne olduğu ve tespit edilen temposunun ne olduğu belirtilmiştir.

Bazı Uşak türkülerinin TRT repertuvarındaki notalarında tempo bilgisinin verilmediği, bazılarında ise sehven yapıldığı düşünülen hatalar olduğu tespit edilmiştir. Tempo bilgisi hiç verilmeyenler ile ilgili ulaşılabilir ise derlemecisi ya da kaynak kişisi ile kişisel görüşmeler yapılarak, kişilere ulaşamıyor ise kaynak kişi ses kayıtlarına ulaşarak, bu da mümkün değil ise yöre sanatçılarının ve TRT sanatçıları başta olmak üzere diğer albüm ve icra kayıtları dinlenilerek yaklaşık tempoları tespit edilmiştir.

Tespit edilen hatanın türü ve doğru bilgiye nasıl ulaşıldığı tablo 2’de “tempo” sütununda parantez içerisinde açıklanmıştır.

Tablo 2: Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ritimsel Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Türkünün TRT Repertuvar Numarası ve Adı	Usulü	Ölçüsü ve Düzümü	Temposu
5044 A Sevdığım Yakın Gel (Taraleyli Taraleyli)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=170 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
3553 Ak Buğdayım Buğdayım	Bileşik Usul	4/4	1/4=90 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
5054 Ak Kapı Kara Kapı	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=100 (TRT Notasından)
4913 Ak Üzüm Parmak Gibi	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=112 (TRT Notasından)
5035 Akyol' Da Pınardayım	Bileşik Usul	4/4	1/4=90 (TRT Notasından)
2590 Arpalar Hasır Oldu	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=216 (TRT Notasından)
2905 Aşağıdan Geliyor Güllü Ayşe	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=220 (TRT Notasında Tempo 50, Kaynak Kişi Kaydından 220 Olarak Tespit Edilmiştir)
5203 Aşağıdan Geliyor Kağnısı	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=150 (Kaynak Kişi ile Kişisel Görüşme)

553 Aşağıdan Geliyoru Fadime'm	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=132 (Yöre Sanatçılarından)
5205 Atımı Bağladım Ben Bir Meşeye	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=230 (Kaynak Kişi ve Derleyen ile Kişisel Görüşme)
103 Ay Bulutta Bulutta	Bileşik Usul	4/4	TRT Notasında 1/4 =64 Yazılsa da Yörede ve TRT Albüm ve Kayıtlarında Yaklaşık 1/4=90 Tempoda Çalındığı Tespit Edilmiştir.
405 Ayağında Mesi Var	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=254 (TRT Ses Kaydı ve Yöre Sanatçılarından)
5077 Aydın'dan Gel Aydın'dan	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	Yaklaşık 1/8=120 (Yöre Mahalli Sanatçılarından)
5040 Aydın'dan Gel Aydın'dan (Kırık Zeybek Havası)	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	Saz Bölümü: 1/8=120 Söz Bölümü: 1/8=108 (TRT Notasından)
3430 Ayşe Dedim Adına	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=160 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
5100 Badılcını Doğradım	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=180 (TRT Notasından)

5033 Bahçalarda Eğeş Elma	Bileşik Usul	4/4	1/4=82 (Kaynak Kişı Ses Kaydından)
5206 Bahçelerin Cevizi	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=100 (Derleyen ile Kişisel Görüşme)
3435 Bahçenizde Güren Var	Bileşik Usul	4/4	1/4=78 (TRT Notasından)
5105 Ben Gürgenden Ok Yaparım	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=180 (TRT Notasından)
682 Beki Zeybeği	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=88 (TRT Notasından)
4367 Beyler Bahçesinde Bülbüller Şakır	Değişmeli Usul	9/4-13/4 2+2+2+3	1/4 =60 (TRT Notasından)
348 Binnaz Kızı Naz Kızı	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=190 (Yöre Sanatçılarından)
4811 Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı	Bileşik Usul	4/4	1/4 =92 (Kaynak Kişı Ses Kaydından)
4192 Çattılar Gazan Taşını	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=160 (TRT Notasından)

3552 Çattılar Gazan Taşını	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=200 (TRT Notasından)
4190 Çayır Başında Çırpınıyor Bayguşlar	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=132 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
5042 Çeşme Başında Durdum	Bileşik Usul	4/4	1/4 =80 (TRT Notasından)
3202 Çeşmeden Döndü Geliyor	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/4=120 (TRT Notasından) 1/8=240
1938 Çeşmeden Dudu Geçti	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=210 (TRT Notasından)
4368 Çınar Kestim Belinden	Bileşik Usul	4/4	1/4=60 (TRT Notasından)
5036 Dam Başında Budamam Var (Uşak Kına Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=160 (TRT Notasından)
5110 Dam Başında Değirmen	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	1/8=122 (TRT Notasından)

688 Ekinler Ekilirken	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=235 (Yöre Sanatçılarından)
3546 Elvanlarla Şu Takmağın Arası	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=200 (TRT Notasından)
4912 Emine Gız Sekip Gelir Tarladan	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=192 (TRT Notasından)
5106 Enginedir Gosgoca Dereler Engine	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=180 (Derlemeci M. Karadedeli ve Yöre Sanatçılarından) (TRT notasında 1/8=85 yazılmışsa da sehven olduğu düşünülmektedir).
698 Evlerinin Önleri Kuyu	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=225-240 (TRT Kayıtları ve Yöre Sanatçıları)
5101 Evlerinin Önü Göktür Göveri	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=185 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
3423 Evlerinin Önünde Bulgur Dibeği	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=160 (Hale Gür TRT Kaydı-Yöre Sanatçıları)

3431 Evren Köyün Alt Yanında Bostanı	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=160 (TRT Notasından)
1005 Ey Su Yolu	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=118-120 (Yöre Sanatçılarından)
1821 Feslikenim Dam Başında (Şım Dım) (Kadın Oyun Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/4=192 (TRT Notasından) (Türkü 4'lük Değil 8'lik Birim Zamandır. Bu Yüzden TRT Notasında Geçen Tempo Birim Zamanının Sehven Yazıldığı Düşünülmektedir. Kaynak Kişi Ses Kaydından Türkünün Temposu 1/8=210 Olarak Tespit Edilmiştir)
3713 Garşı Garşı Evimiz (Serenli Kuyu)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=190 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
5061 Gediz Çayı Köpürür (Kadın Oyun Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=264 (TRT Notasından)
1199 Gelin Yaylanız Çiyilli Pınar (Yayla Havası)	Bileşik Usul	6/4	1/4 =104 (TRT Notasından)
5099 Goca Dağ Mazıları	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=195 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)

5107 Goyver De Paşam Celeplerim Sulansın	Bileşik Usul	4/4	1/4 =85 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
4199 Göçdere Den Gece Geçtim	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=127 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
3203 Guruldu Mu Şu Banaz'ın Bazarı	Basit Usul	2/4	1/4 =88 (TRT Notasından)
3714 Gül Kuruşu Kalburda	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=180 (TRT Notasından)
4765 Günindi'den Gündoğdu'ya Top Atıldı (Cezayir Çeşitlemesi)	Basit Usul	2/4	1/4 =92 (TRT Notasından)
4971 Hadi Gidem Bağlara(Karataş Sekmesi- Kaşık Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=246 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
1921 Hadi Gidem Gara Daşa Üzüme	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=214 (TRT Notasından)
5108 Hana Vardım Han Kapısı Sürgülü	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=125 (Yöre Sanatçılarından)

293 Hani Benim Yemenim	Bileşik Usul	5/8 3+2	Yaklaşık 1/8=196 (Yöre Sanatçılarından)
2585 Harman Yeri Düz Düze	Değişmeli Usul	2/4 - 3/4	1/4 =85 (Kaynak kişi ses kaydından). (TRT notasında tempo 1/4 =200 geçse de bu tempoda çalmak mümkün değildir. Sehven yazıldığı düşünülmektedir).
5102 Haşaşlığın Eteği	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=240 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
4191 İnce Garanfildir Gavganın Başı	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=138 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
1052 İslam Oğlu	Değişmeli usul	9/8-7/8-5/8	Yaklaşık 1/8=136 (Yöre Sanatçılarından)
3204 İslicenin Çeşmeleri De Harlıyor	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=125 (Kaynak kişi ses kaydından). (Türkü 4'lük Değil 8'lik Birim Zamandır. Bu Yüzden TRT Notasında Geçen 1/4=70 Şeklindeki Temponun Sehven Yazıldığı Düşünülmektedir).

5043 İslicenin Çeşmeleri Harlıyor (İslic Zeybeği)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=118 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
4760 Kar Yağıyor Yağıyor Akçaalan Deresine	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=184 (TRT Notasından)
3315 Kara Çadırımda Vardır Üç Direk	Bileşik Usul	4/4	1/4=70 (TRT Notasından)
5065 Kara Koyun Etl'olur	Bileşik Usul	9/4 2+2+2+3	1/4=72 (TRT Notasından)
5097 Karanfil Boynun Eğmiş	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=134 (Derleyen Kişi Ses Kaydından)
5034 Karanfil Olacaksın	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	Yaklaşık 1/8=200-205 (Yöre Sanatçılarından)
2949 Karanfil Oylum Oylum	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	1/8=132 (TRT Notasından)
5037 Karanfil Oyulur Mu	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=122 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)

3712 Karanfilim Eğriyi	Bileşik Usul	4/4	1/4=72 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
4911 Karanfilim Saksıda	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=198 (TRT Notasından)
4865 Kayapınar'ın Işıklar Arası	Bileşik Usul	4/4	1/4 =62 (Derleyen ile Kişisel Görüşme) Emrah Öz
460 Kilitçi Zeybeği	Bileşik Usul	9/4	1/4 =92 (Derleyen ile Kişisel Görüşme) Hüseyin Yaltırık
4763 Kır Atımın İzleri	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=144 (TRT Notasından)
1523 Kiremitte Buz Musun	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=144 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
5255 Kör Bayram Efelemesi	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=144 (Araştırmacı Tarafından Derlenmiştir)
5094 Kör Oğlu	Bileşik Usul	5/8 2+3	1/8=144 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
4369 Kuyuların Sereni	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=106 (TRT Notasından)

4908 Kuyuların Sereni	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=96 (TRT Notasından) (Trt Notasında Hızı 96 Olarak Yazılsa Da Gerek Kaynak Kişi Ses Kaydından Gerekse De Yöre Mahalli Sanatçılarından Türkünün Hızı 1/8=180 Olarak Tespit Edilmiştir)
848 Küp Dibinde Bulgurum	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	Yaklaşık 1/8=96 (Yöre Sanatçılarından)
4761 Kütahya'yı Kara Duman Bürüdü	Bileşik Usul	4/4	1/4 =55 (TRT Notasından)
4762 Mandaları Güdeyim Ben Köyüme Gideyim	Bileşik Usul	4/4	1/4 =88 (TRT Notasından)
4189 Meleme Goyunum Vazgeç Meleme (Gelin Alma Havası)	Bileşik Usul	7/8 2+2+3 3+2+2	1/8=160 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)

5103 Merdivende Vurulduğum (Kürütme Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=200 (Kaynak kişi ve Derleyen ses kayıtlarından) (TRT Notasında 1/8=180 tempo yazılsa da Kaynak Kişi ve Derleyenin Ses Kayıtları İncelenmiş Tempo Bilgisi Ortalama 1/8=200 Olarak Tespit Edilmiştir)
4764 Mezar Ardının Kuyusu	Bileşik Usul	4/4	1/4 =88 (TRT Notasından)
5210 Minareye Yaslandım	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=190-200 (Yöre Sanatçılarından) Şükran Şah Mehmet Aydın
3434 Nazoğlu Zeybeği	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=120 (Kaynak kişi ses kaydından) (TRT Repertuarında Tempo 1/4 =88 Olarak Geçse de Türkünün Birim Zamanı 4'lük Değil 8'lidir. Kaynak Kişi Ses Kaydı İncelendiğinde Hızı 1/8=120 Olarak Tespit Edilmiştir).
4921 Oduncular Dağdan Odun İndirir	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=190-200 (Yöre Sanatçılarından)

5109 Olaydı Olaydı Yar Benim Olaydı	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=110 (TRT Notasından)
3205 Ormandan Gel A Cavırın Gızı Da Ormandan (Kadın Oyun Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=108 (TRT Notasından)
5204 Ovada Keklik Alayı (Mende Yaren Efelemesi)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=118 (Kaynak Kişi ve Derleyen ile Kişisel Görüşme)
4972 Ovaların Sarısı (Ümmüş Bakıyor)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=138 (TRT Notasından)
2959 Paşa Beyin Merdivenden İnişi	Değişmeli usul	9/8 2+2+2+3 7/8 2+2+3	1/8=116 (TRT Notasından)
3478 Penceresi Yeşil Perde	Bileşik Usul	7/8 3+2+2	Yaklaşık 1/8=210 (Yöre Sanatçılarından)
4909 Peşkir Aldım Dürüden (Kırık Zeybek- Kız Oyunu)	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	1/8=225 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)

2960 Pınarın Başına Kurmuş Kazanı	Bileşik Usul	4/4	1/4 =80 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
681 Seyman Havası	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	1/8=88 (TRT Notasından)
4910 Sıra Sıra Mersinler	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=138 (TRT Notasından)
352 Siyah Keten Carım Var	Bileşik Usul	4/4	Yaklaşık 1/8=84 (Yöre Sanatçılarından)
1521 Sizin Dükkân	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=230 (Yöre sanatçılarından) (TRT Tarafından Türkünün Hızının Sehven 155 Yazıldığı Düşünülmektedir. Eski ve yeni kayıtlar Yöre Sanatçılarından Dinlenildiğinde Ortalama Hız 1/8=230 Olarak Tespit Edilmiştir)
5207 Suya Endi Tavşanlar	Basit Usul	2/4	1/4 =82 (Kaynak Kişi ve Derleyen ile Kişisel Görüşme)

5041 Şu Dağlar Olmasaydı	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	1/8=240 (Kaynak kişi ses kaydından) (Türkünün birim zamanı 4'lük Değil 8'liktir. Bu Yüzden TRT Notasında Geçen 1/4=116 Şeklindeki Temponun Sehven Yazıldığı Düşünülmektedir).
4816 Şu Dağlara Kar Mı Yağmış Buz Gibi	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=155 (TRT Notasından)
5098 Şu Derenin Düzüne	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=175 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
5208 Şu Derenin Uzunlu (Kırık Zeybek Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=118 (Derleyen ile Kişisel Görüşme)
2589 Tarlaları Bozarıyor (İnce Memed)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=175 (Kaynak kişi ses kaydından) (TRT notasında 1/8=116 yazılsa da kaynak kişi ses kaydı incelendiğinde hızı 1/8=175 olarak tespit edilmiştir).

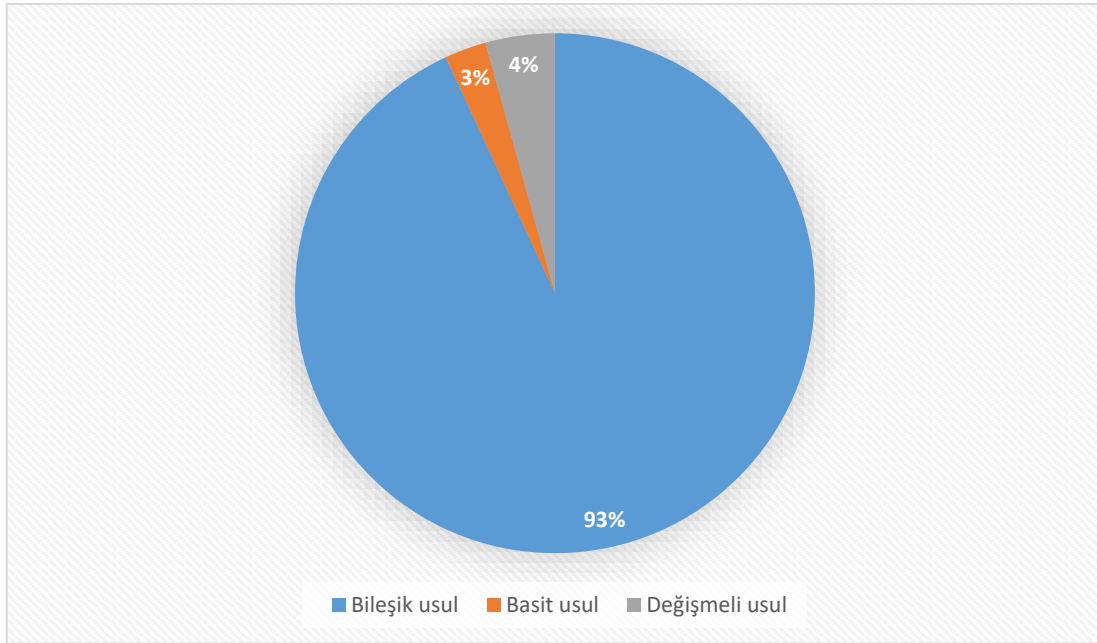
124 Uşak Gelin Alma Havası	Değişmeli usul	8/8 3+2+3 9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=110 (8/8) 1/8=232 (9/8) (Yöre Sanatçılarından ve TRT İcralarından)
1053 Uzun Uzun Kamışlar	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	Yaklaşık 1/8=186 (Yöre Sanatçılarından)
4677 Ümmü Gelin Erken Gider Goyuna	Bileşik Usul	4/4	1/4 =84 (Kaynak Kişi Ses Kaydından)
5038 Üzüm Doldurdum Beyaz Sepete	Bileşik Usul	4/4	1/4 =82 (TRT Notasından)
2974 Vardım Takmak Hanına	Bileşik Usul	9/8 3+2+2+2	1/8=90 (TRT Notasından)
1200 Yağmur Yağar Tıtır Tıtır Yerlere	Bileşik Usul	4/4	1/4 =104 (TRT Notasından) (TRT notasında 1/4 =104 yazılmışsa da kaynak kişi ses kaydından ve yöre sanatçılarından türkünün temposu 1/4 = 86 olarak tespit edilmiştir).
5209 Yaslanırım Merdimanın Gaşına	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=112 (Derlemeci ile Kişisel Görüşme) Mehmet Karadedeli

5039 Yolmadan Mı Geliyon	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=186 (TRT Notasından)
1451 Yordu Beni Evinizin Yokuşu (Kaşık Havası)	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3 7/8 2+2+3	1/8=130 (Kaynak kişi ses kaydından). (TRT notasında tempo 1/4 =72 yazılmışsa da türkünün birim zamanı 4'lük değil 8'lidir. Kaynak kişi ses kaydı incelendiğinde tempo 1/8=130 olarak tespit edilmiştir).
5045 Yüce Dağ Başından Attı Yel Beni	Bileşik Usul	9/8 2+2+2+3	1/8=180 (Kaynak Kişi ve Derlemeci ile Kişisel Görüşme)

4.1.2.1. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Usul Özellikleri

Uşak yöresine ait TRT repertuvarında bulunan Uşak türküleri notaları usul bakımından incelenmiş, yöre türkülerinde “Basit usul, bileşik usul ve değişmeli usul” olmak üzere 3 farklı usul yapısında eserin bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu bulgunun sayısal ve yüzdelerik değerleri şekil 8’ de verilmiştir.

Şekil 8: Uşak Türkülerinin Usul Bakımından Dağılımı

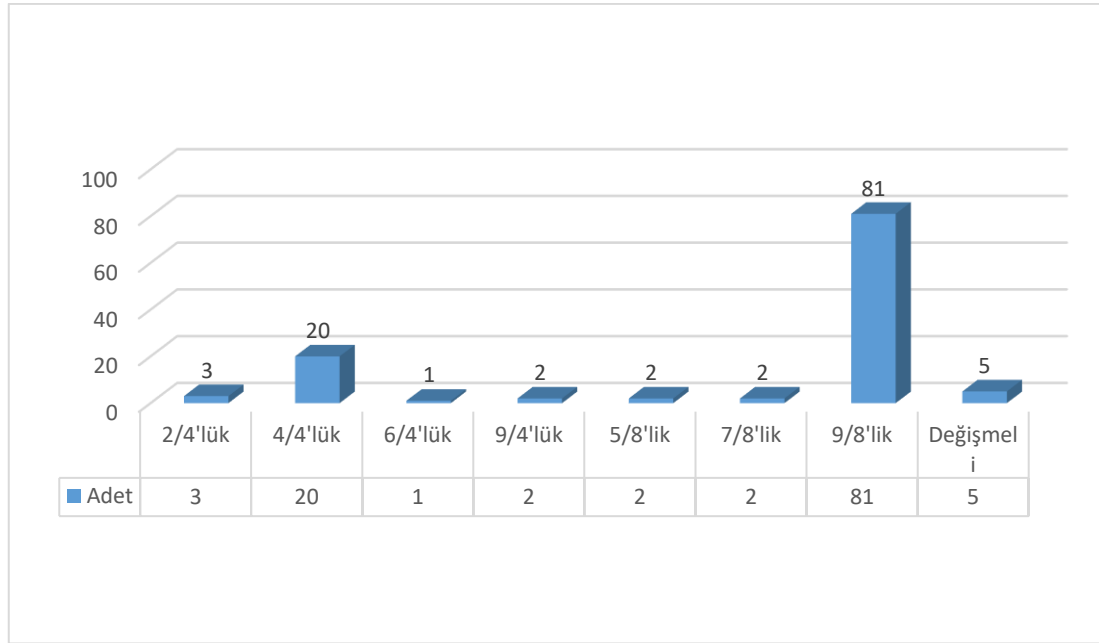
Buna göre; Tablo 2’de görüldüğü üzere Uşak türkülerinin %93 (n=108) oranında bileşik usulde, %3 (n=3) oranında basit usulde, %4 (n=5) oranında ise değişmeli (içerisinde birden fazla ölçü barındıran) usulde olduğu görülmüştür.

4.1.2.2. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Ölçü ve Düzüm Özellikleri

TRT repertuvarında bulunan 117 eserin, usul özelliği bulunan 116 tanesi, ölçü ve düzum özelliklerinin tespiti için detaylı analiz edilmiş sonuçlar tablo ve şekillerle sunulmuştur.

4.1.2.2.1. Uşak Türkülerinin Ölçü Özellikleri

Uşak türküleri ölçülerine göre tasnif edildiğinde, 2 zamanlıdan 13 zamanlıya kadar 8 farklı ölçüde türkü olduğu görülmüştür.(tablo 2) Bu ölçülerin ne olduğuna ve hangi oranda bulunduğu ilişkin elde edilen bulgular şu şekildedir; Ele alınan türkülerde en yaygın olarak %70 (n=81) oranında 9/8'lik ölçüde esere rastlanmıştır, %17 (n=20) oranında 4/4, %2 (n=3) oranında 2/4, %2 (n=2) oranında 9/4, %2 (n=2) oranında 5/8, %2 (n=2) oranında 7/8, %2 (n=1) oranında 6/4'lük ölçüde, %4 (n=5) oranında eserin ise içerisinde birden fazla ölçü barındırdığı tespit edilmiştir.

Şekil 9: Uşak Türkülerinin Ölçü Özellikleri

İçerisinde birden fazla ölçü barındıran eserler ve bu ölçülerin ne olduğuna ilişkin bulgular ise şu şekildedir;

Tablo 3: Değişmeli Usulde Bulunan Eserlerin Ölçü, Düzüm ve Tempo Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Repertuvar Numarası ve Adı	İçinde Barındırdığı Ölçüler	Düzümleri	Tempo
4367 Beyler Bahçesinde Bülbüller Şakır	9/4 - 13/4	9/4=2+2+2+3 13/4= 3+3+2+2+3	1/4 =60
2585 Harman Yeri Düz Düze	2/4 - 3/4	Basit usul	1/4 =85
1052 İslam Oğlu	9/8-7/8-5/8	9/8=2+2+2+3 7/8=2+2+3 5/8=2+3	1/8=136
2959 Paşa Beyin Merdivenden İnişi	9/8 - 7/8	9/8=2+2+2+3 7/8=2+2+3	1/8=116
124 Uşak Gelin Alma Havası	8/8 - 9/8	8/8=3+2+3 9/8=2+2+2+3	1/8=110 (8/8) 1/8=232 (9/8)

4.1.2.2.2. Uşak Türkülerinin Düzüm Özellikleri

Uşak yöresinde en yaygın olarak 81 adet ile 9/8'lik ölçüde türkü bulunmaktadır. Bu türkülerin düzümsel özelliklerine bakıldığında iki şekilde düzümlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. 71 tanesinin 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği, geriye kalan 10 tanesinin ise 3+2+2+2 şeklinde düzümlendiği görülmüştür.

5/8'lik ölçüde bulunan iki eserin birisinin 2+3, diğerinin 3+2 şeklinde, 7/8'lik ölçüde bulunan 2 adet eserden birinde düzümlerin 3+2+2 şeklinin diğerinde ise hem 3+2+2 hem de 2+2+3 şeklinin birlikte kullanıldığı, 6/4 ölçüde bulunan 1 adet eserin 2+2+2 şeklinde düzümlendiği, 9/4'lük ölçüde bulunan iki eserin de 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği tespit edilmiştir. Değişmeli usulde bulunan 5 eserin düzum şekilleri tablo 3'te verilmiştir.

4.1.2.3. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Tempo Özellikleri

Uşak yöresinde bulunan kırık hava türüne ait 116 eserin tempo özellikleri TRT notalarından, TRT notalarında tempo belirtilmeyenlerde ve tempo özelliği sehven hatalı yazılanların ise kaynak kişi ses kayıtlarından, derlemecileri ve yöre sanatçıları ile kişisel görüşmelerden, TRT kayıtları başta olmak üzere çeşitli sesli görüntülü kaynaklardan dinlenilerek tespit edilmiş, elde edilen bulgular bu başlık altında verilmiştir. Tempo bilgisinin kaynakları tablo 2, 4. sütunda verilmiştir.

2/4'lük ölçüde bulunan %2 (n=3) oranında türkünün temposunun 1/4=82-92 metronom aralığında olduğu, 4/4'lük ölçüde bulunan %17 (n=20) oranında türkünün temposunun 1/4=55-104 metronom aralığında olduğu, 6/4'lük ölçüde bulunan %1 (n=1) oranında türkünün temposunun 1/4=104 metronomda olduğu, 9/4'lük ölçüde bulunan %2 (n=2) oranında türkünün temposunun 1/4=60-72 metronom aralığında olduğu, 5/8'lik ölçüde bulunan %2 (n=2) oranında türkünün temposunun 1/8=144-196 metronom aralığında olduğu, 7/8'lik ölçüde bulunan %2 (n=2) oranında türkünün temposunun 1/8=160-210 metronom aralığında olduğu, 9/8'lik ölçüde bulunan %71 (n=81) oranında türkünün temposunun 1/8=88-264 metronom aralığında olduğu tespit edilmiştir.

İçerisinde birden fazla ölçü barındıran %4 (n=5) oranındaki eserin metronom bilgileri incelenmiş, bu 5 eser içerisinde bulunan 124 repertuvar numaralı “Uşak gelin alma havası”nın iki bölümlü olduğu, bu bölümlerin birbirinden farklı tempolarda olduğu 8/8'lik olan birinci bölümün 1/8=110 metronomda çalındığı, 9/8'lik olan ikinci bölümün 1/8=232 metronomda çalındığı tespit edilmiştir. Değişmeli usulde bulunan diğer 4 eserin tempo bilgileri tablo 3'te verilmiştir.

4.1.3. Uşak Yöresi Türk Halk Müziği Eserlerinin Şiir Özellikleri

Uşak yöresine ait sözlü türde olan 113 türkü bu başlık altında incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin yorumlar tablolar ve şekiller yardımı ile açıklanmıştır.

TRT Türk halk müziği repertuvarında kayıtlı 117 türkü sözel unsurları incelenerek aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 4: Uşak Türkülerinin Şiir Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Sırası	TRT Repertuvar Numarası ve Adı	Konusu	Şekil Bakımından Tasnifi	Hece Ölçüsü
1.	5044 A Sevdığım Yakın Gel (Taraleyli Taraleyli)	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, mânî kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü.
2.	3553 Ak Buğdayım Buğdayım	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan ikai terennüm barındıran, mânî kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü.
3.	5054 Ak Kapı Kara Kapı	Aşk, Ayrılık, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan ve ikai terennüm barındıran, mânî kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
4.	4913 Ak Üzüm Parmak Gibi	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, mânî kıtalarla kurulu türküler	7'li Hece Ölçüsü.

5.	5035 Akyol' Da Pınardayım	Aşk, Ayrılık, Hasret	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
6.	2590 Arpalar Hasır Oldu	Aşk, Ayrılık, Hasret	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
7.	Aşağıdan Gelir Yörük Evleri (U.H)	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
8.	2905 Aşağıdan Geliyor Gül Ayşe	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, 3'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
9.	5203 Aşağıdan Geliyor Kağnısı	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, beyit kıtalarla kurulu türküler	Serbest
10.	553 Aşağıdan Geliyor Fadime'm	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler	Serbest
11.	5205 Atımı Bağladım Ben Bir Meşeye	Güvey Gezdirme	Bağlantıları bent aralarında bulunan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
12.	103 Ay Bulutta Bulutta	Aşk, Özlem	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü

13.	405 Ayağında Mesi Var	Aşk, Hasret	Bağlantıları bulunmayan mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
14.	5077 Aydın'dan Gel Aydın'dan	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
15.	5040 Aydın'dan Gel Aydın'dan (Kırık Zeybek Havası)	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
16.	3430 Ayşe Dedim Adına	Aşk	Bağlantıları dize sonlarında ve bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
17.	5100 Badılcını Doğradım	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
18.	5033 Bahçalarda Eğeş Elma	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
19.	5206 Bahçelerin Cevizi	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü .

20.	3435 Bahçenizde Güren Var	Aşk	Bağlantıları dize sonlarında ve bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler	7'li hece ölçüsü
21.	5105 Ben Gürgenden Ok Yaparım	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
22.	4367 Beyler Bahçesinde Bülbüller Şakır	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
23.	348 Binnaz Kızı Naz Kızı	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
24.	4811 Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı	Aşk, Özlem	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, 4'lüklerle kurulu türküler	8'li Hece Ölçüsü
25.	4192 Çattılar Gazan Taşını	Gelin Kınası	Bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
26.	3552 Çattılar Gazan Taşını	Gelin Kınası	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, ikai terennüm barındıran 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest

27.	4190 Çayır Başında Çırpınıyor Bayguşlar	Aşk, Özlem	Bağlantıları beyit aralarında bulunan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
28.	5042 Çeşme Başında Durdum	Aşk	Bağlantıları bulunmayan mâni kıtalara kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
29.	3202 Çeşmeden Döndü Geliyor	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
30.	1938 Çeşmeden Dudu Geçti	Aşk Özlem	Bağlantıları bulunmayan mâni kıtalara kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
31.	4368 Çınar Kestim Belinden	Ölüm	Bağlantıları bulunmayan mâni kıtalara kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
32.	5036 Dam Başında Budamam Var (Uşak Kına Havası)	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
33.	5110 Dam Başında Değirmen	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, lafzi terennüm barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü

34.	688 Ekinler Ekilirken	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
35.	3546 Elvanlarla Şu Takmağın Arası	Ağıt	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
36.	4912 Emine Gız Sekip Gelir Tarladan	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran 3'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü.
37.	5106 Enginedir Gosgoca Dereler Engine	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
38.	698 Evlerinin Önleri Kuyu	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
39.	5101 Evlerinin Önü Göktür Göveri	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
40.	3423 Evlerinin Önünde Bulgur Dibeği	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, lafzi terennüm barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	12'li Hece Ölçüsü

41.	3431 Evren Köyün Alt Yanında Bostanı	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
42.	1005 Ey Su Yolu	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, lafzi terennüm barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
43.	1821 Feslikenim Dam Başında (Şım Dım) (Kadın Oyun Havası)	Aşk	Bağlantıları beyit aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
44.	3713 Garşı Garşı Evimiz (Serenli Kuyu)	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları beyit aralarında bulunan, katma sözler barındıran, 3'lük ve 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
45.	5061 Gediz Çayı Köpürür (Kadın Oyun Havası)	Aşk, Özlem	Bağlantıları beyit aralarında bulunan, lafzi terennüm barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
46.	1199 Gelin Yaylanız Çiyilli Pınar (Yayla Havası)	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, 4'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
47.	5099 Goca Dağ Mazıları	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü

48.	5107 Goyver De Paşam Celeplerim Sulansın	Ağıt	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
49.	4199 Göçdere Den Gece Geçtim	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran 3'lüklerle kurulu türküler.	8'li Hece Ölçüsü
50.	3203 Guruldu Mu Şu Banaz'ın Bazarı	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, 4'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
51.	3714 Gül Kuru Kalburda	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li hece ölçüsü
52.	4765 Günindi'den Gündoğdu'ya Top Atıldı (Cezayir Çeşitlemesi)	Kahramanlık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 3'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
53.	4971 Hadi Gidem Bağlara (Karataş Sekmesi- Kaşık Havası)	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li hece ölçüsü
54.	1921 Hadi Gidem Gara Daşa Üzüme	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest

55.	5108 Hana Vardım Han Kapısı Sürgülü	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler ve ikai terennüm barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
56.	293 Hani Benim Yemenim	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, lafzi terennüm barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
57.	2585 Harman Yeri Düz Düze	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 4'lüklerle kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
58.	5102 Haşaşlığın Eteği	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
59.	4191 İnce Garanfildir Gavganın Başı	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
60.	1052 İslam Oğlu	Kahramanlık	Bağlantıları bulunmayan, katma ekler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
61.	3204 İslicenin Çeşmeleri De Harlıyor	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest

62.	5043 İslicenin Çeşmeleri Harlıyor (İslic Zeybeği)	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, katma ekler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
63.	4760 Kar Yağıyor Yağıyor Akçaalan Deresine	Aşk, Ayrılık, Gurbet	Bağlantıları bulunmayan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
64.	3315 Kara Çadırımda Vardır Üç Direk	Ölüm, Ağıt	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
65.	5065 Kara Koyun Etl'olur	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, ikai terennüm barındıran mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
66.	5097 Karanfil Boynun Eğmiş	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
67.	5034 Karanfil Olacaksın	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
68.	2949 Karanfil Oylum Oylum	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü

69.	5037 Karanfil Oyulur Mu	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
70.	3712 Karanfilim Eğriyi	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
71.	4911 Karanfilim Saksıda	Aşk, Gurbet	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
72.	4865 Kayapınar'ın Işıklar Arası	Ölüm	Bağlantıları bulunmayan, 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
73.	4763 Kır Atımın İzleri	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
74.	1523 Kiremitte Buz Musun	Aşk	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
75.	5255 Kör Bayram Efelemesi	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
76.	5094 Kör Oğlu	Kahramanlık	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, 4'lüklerle kurulu türküler	Serbest

77.	4369 Kuyuların Sereni	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
78.	4908 Kuyuların Sereni	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mânî kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
79.	848 Küp Dibinde Bulgurum	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
80.	4761 Kütahya'yı Kara Duman Bürüdü	Kahramanlık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 3'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü.
81.	4762 Mandaları Güdeyim Ben Köyüme Gideyim	Ölüm	Bağlantıları dize sonlarında ve bent aralarında bulunan 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
82.	4189 Meleme Goyunum Vazgeç Meleme (Gelin Alma Havası)	Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
83.	5103 Merdivende Vuruldum (Kürütme Havası)	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, mânî kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü

84.	4764 Mezar Ardının Kuyusu	Ölüm	Bağlantıları bulunmayan 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
85.	5210 Minareye Yaslandım	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
86.	3434 Nazoğlu Zeybeği	Kahramanlık	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
87.	4921 Oduncular Dağdan Odun İndirir	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
88.	5109 Olaydı Olaydı Yar Benim Olaydı	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
89.	3205 Ormandan Gel A Cavırın Gızı Da Ormandan (Kadın Oyun Havası)	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları bulunmayan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
90.	5204 Ovada Keklik Alayı (Mende Yaren Efelemesi)	Doğa	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	8'li Hece Ölçüsü

91.	4972 Ovaların Sarısı (Ümmüş Bakıyor)	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
92.	2959 Paşa Beyin Merdivenden İnişi	Kahramanlık	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
93.	3478 Penceresi Yeşil Perde	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	8'li Hece Ölçüsü
94.	4909 Peşkir Aldım Dürüden (Kırık Zeybek- Kız Oyunu)	Aşk, Gurbet	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
95.	2960 Pınarın Başına Kurmuş Kazanı	Aşk, Gurbet	Bağlantıları bulunmayan, 4'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
96.	4910 Sıra Sıra Mersinler	Aşk, Özlem	Bağlantıları bulunmayan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
97.	352 Siyah Keten Carım Var	Aşk, Ayrılık, Hasret	Bağlantıları dize sonlarında ve bent aralarında bulunan, 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
98.	1521 Sizin Dükkân	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü

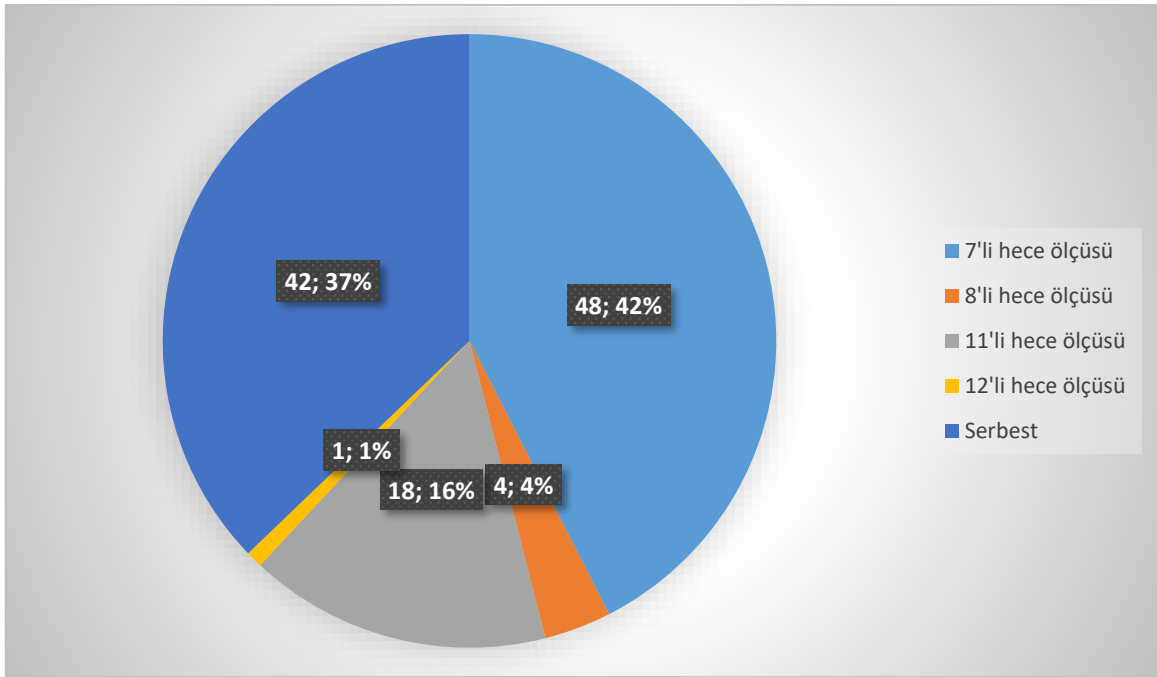
99.	5207 Suya Endi Tavşanlar	Aşk, Özlem	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, lafzi terennüm barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
100.	5041 Şu Dağlar Olmasaydı	Aşk, Ayrılık, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü.
101.	4816 Şu Dağlara Kar Mı Yağmış Buz Gibi	Aşk, Ayrılık, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 3'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
102.	5098 Şu Derenin Düzüne	Aşk, Ayrılık, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü.
103.	5208 Şu Derenin Uzun (Kırık Zeybek Havası)	Aşk	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
104.	2589 Tarlaları Bozarıyor (İnce Memed)	İş	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest

105.	1053 Uzun Uzun Kamışlar	Gurbet	Bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm ve katma sözler barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
106.	4677 Ümmü Gelin Erken Gider Goyuna	Aşk, Özlem	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
107.	5038 Üzüm Doldurdum Beyaz Sepete	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, 4'lüklerle kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
108.	2974 Vardım Takmak Hanına	Aşk, Ölüm	Bağlantıları bent aralarında bulunan, katma sözler barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler.	7'li Hece Ölçüsü
109.	1200 Yağmur Yağar Tıtır Tıtır Yerlere	Aşk, Ayrılık	Bağlantıları dize sonlarında bulunan, katma sözler barındıran, 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest
110.	5209 Yaslanırım Merdimanın Gaşına	Aşk, Ayrılık, Gurbet	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest
111.	5039 Yolmadan Mı Geliyon	Aşk, Özlem	Bağlantıları bent aralarında bulunan, 4'lüklerle kurulu türküler.	Serbest

112.	1451 Yordu Beni Evinizin Yokuşu (Kaşık Havası)	Aşk	Bağlantıları bulunmayan, katma sözler ve lafzi terennüm barındıran, beyit kıtalarla kurulu türküler.	11'li Hece Ölçüsü
113.	5045 Yüce Dağ Başından Attı Yel Beni	Aşk, Özlem	Bağlantıları bulunmayan, beyit kıtalarla kurulu türküler.	Serbest

4.1.3.1. Uşak Türkülerinin Hece Ölçüsü Bakımından Tasnifi

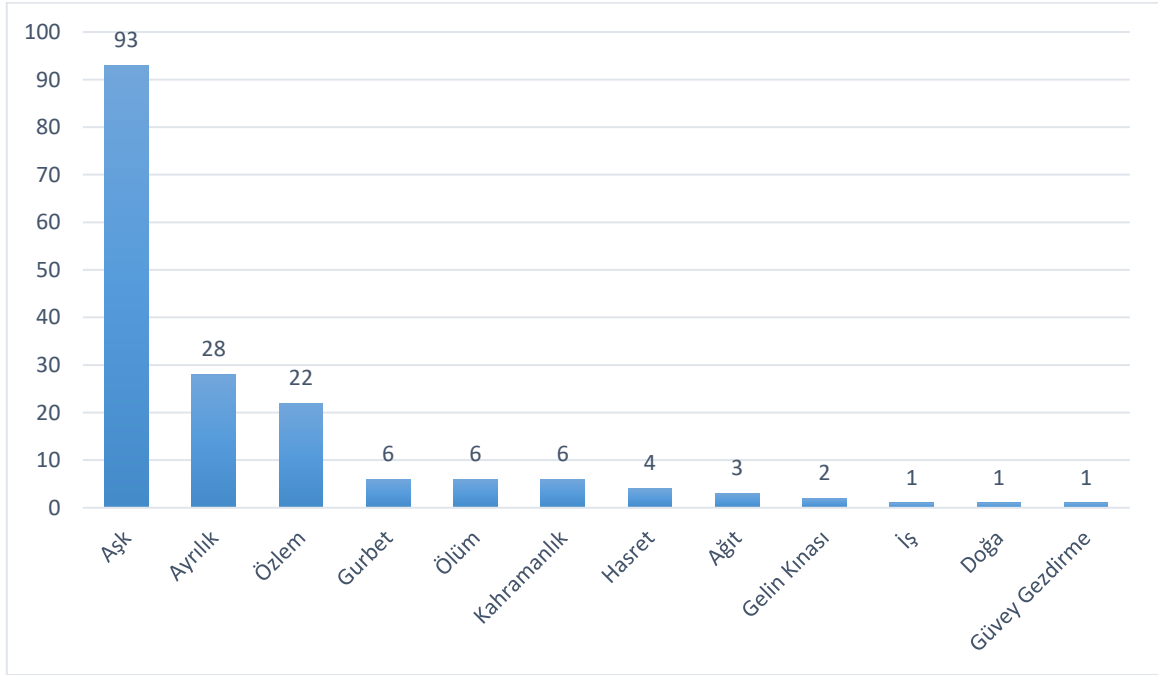

Şekil 10: Uşak Türkülerinin Hece Ölçüsü

TRT repertuvarında bulunan sözlü türde 113 adet Uşak türküsü hece ölçüsü özellikleri bakımından incelendiğinde Uşak türkülerinin ölçülerinin %42 (n=48) oranında 7'li hece ölçüsü, %37 (n=42) oranında serbest ölçüde, %16 (n=18) oranında 11'li hece ölçüsü, %4 (n=4) oranında 8'li hece ölçüsü, %1 (n=1) oranında 12'li hece ölçüsünde olduğu görülmüştür. Buna göre Uşak türkülerinde 5 çeşit ölçünün kullanıldığı ve bunlar içerisinde 42 türkü ile en fazla 7'li hece ölçüsünün kullanıldığı görülmüştür. 9'lu, 10'lu, 13'lü ve daha üzerindeki hece ölçülerine rastlanılmamıştır.

İnceleme sırasında bazı Uşak türkülerinde hece ölçüsünü bozan tek bir mısra olduğu tespit edilmiştir. Bu tür şiirlerin hece ölçüsünde olduğu mu yoksa serbest olarak mı değerlendirilmesi gerektiği noktasında Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Dr. Mustafa Ulutaş'ın uzman görüşüne başvurulmuş, kendisinden “...özellikle halk ürünlerinde şiirin tamamında hece ölçüsü bulunuyor ise bir ya da iki yerinde ölçüyü bozan mısraların dikkate alınmayarak şiirin geneli hangi ölçüdeyse ‘o ölçüdedir’ denilebileceği” (Mustafa Ulutaş ile kişisel görüşme, 07.04.2022) dönütü alınmıştır.

4.1.3.2. Uşak Türkülerinin Konu Bakımından Tasnifi

Şekil 11: Konularına Göre Uşak Türküleri

Uşak türküleri konu bakımından incelendiğinde bazılarının tek konu içerirken bazılarının ise birden fazla konuyu içerebildiği görülmüştür. Buna göre 113 sözlü eser içerisinde; 93 tanesinde aşk, 28 tanesinde ayrılık, 22 tanesinde özlem, 6 tanesinde gurbet, 6 tanesinde ölüm, 6 tanesinde kahramanlık, 4 tanesinde hasret, 3 tanesinde ölenin ardından yakılan ağıt, 2 tanesinde gelin kınası, 1 tanesinde iş (tarla), 1 tanesinde doğa, 1 tanesinde güvey gezdirme konularının işlendiği görülmüştür.

4.1.3.3. Uşak Türkülerinin Şiir Özelliklerinin Şekil Bakımından Tasnifi

Yöreyle ait 113 sözlü türkü şekil bakımından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir;

İncelenen şiirler içerisinde 72 tanesinin bağlantısının bulunduğu ve bağlantısı bulunun bu şiirlerin 60 tanesinin bağlantısının bent aralarında, 12 tanesinin ise bağlantılarının dize sonlarında bulunduğu, 41 tanesinin bağlantısının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Şiirlerin 20 tanesinin terennüm barındırdığı, terennümlerin 13 tanesinin ikai (anlam-dışı sözcüklerden oluşan), 7 tanesinin lafzi (anlamli sözcüklerden oluşan) terennüm türünde terennüm barındırdığı görülmüştür.

İncelenen şiirlerin nasıl kurulduğuna ilişkin yapılan incelemede; 47 tanesinin mâni kıtalarla kurulduğu, 20 tanesinin mâni olmadığı fakat 4'lüklerle kurulduğu, 31 tanesinin beyit kıtalarla (2'lik) kurulduğu, 16 tanesinin 3'lüklerle ile kurulduğu, 1 tanesinde ise 3'lük ve 4'lük bentlerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Söz içeriği bakımından incelendiğinde; 77 tanesinin söz içeriğinde katma söz ya da ek bulunmadığı, 34 tane türküde katma söz, 2 türküde ise katma eklerin olduğu görülmüştür.

Yapılan tüm tasniflere göre Uşak türkülerinin söz özellikleri ile ilgili; toplam 117 türkü içerisinde 113 tanesinin sözlü olduğu, büyük bir bölümünün (n=72) bent aralarında ya da dize sonlarında bağlantılarının bulunduğu, yaklaşık yarısının (n=67) 4'lüklerle kurulduğu, ortalama olarak 1/6 oranındaki (n=20) şiirin terennüm barındırdığı, n=34 türküde katma söz ya da ek bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“Uşak yöresindeki müzik pratikleri ve oyunu olan türkülerin oyun özellikleri nelerdir?”

4.2.1. Uşak Yöresindeki Müzik Pratikleri

Bu başlık altında Uşak yöresinde icra edilen türkülerin gelin alma, güvey gezdirme, kına, cirit, yas, ağıt vb. gibi törenlerin hangisinde, törenin hangi bölümünde ve nasıl icra edildiği ile ilgili bulgular ve yorumlar ele alınacaktır.

Ülkemizin hemen hemen her bölge ve yöresinde olduğu gibi Uşak düğünlerinde de “gelin alma” bir tören ile yapılır.

Uşak ilinde ilçe ilçe, köy köy gelin alma gelenekleri farklılıklar gösterebilmekle beraber genelde düğünlerin üç gün sürdüğü görülmüştür. Düğünün Cuma günü başladığı varsayıldığında, gelin almaya düğünün üçüncü günü yani Pazar

günü gidilir. Oğlan evinden yola çıkan bir alay (topluluk) eski dönemde atlarla, develerle şimdilerde ise araçlarla konvoy oluşturarak kız evine doğru yola çıkarlar. Bu esnada da davul ve zurna ile Uşak gelin alma havası çalınır.

Uşak yöresinde de gelin alma geleneği bulunduğu kendine özgü, sözlü ya da sözsüz eserler bulunmaktadır. Bu başlık altında bu eserlerin neler olduğu ve törenin hangi bölümünde, hangi enstrümanlarla ve ne şekilde icra edildiği gibi sorulara cevap verilmiştir.

4.2.1.1. Uşak Gelin Alma Havası

TRT Türk halk müziği repertuvarında 124 repertuvar numarasında kayıtlı olan “Uşak gelin alma havası” sözsüz (oyun havası) türe ait bir Uşak türküsüdür. Eseri Ahmet yamacı Muzaffer Sayar’dan derleyip notaya almıştır.

Uşak merkez başta olmak üzere hemen hemen tüm ilçe ve köylerinde gelin almaya giderken icra edildiği görülen bu türkü iki bölümlüdür. Birinci bölüm 8/8 ölçülerinde olup Ağır tempoda çalınır ve içli ezgiler barındırır. İkinci bölüm birinci bölüme göre biraz daha yürük ve coşkulu çalınır ve 9/8 ölçüsündedir. Bu ezgi gelin almaya gidilirken davul ve zurna ile icra edilir.

Ezgi ile ilgili bilgisini sorduğumuz yöre mahalli sanatçılarından Naim Akbaş eser ile ilgili bilgilerini şu şekilde ifade etmiştir.

“.... Bu ezgiyi biliyorum eskiden çok çalınırdı şimdilerde ben eski zurnacılarımdan duyuyorum herkes çalmıyor. Bir de eskiden biz gelin almaya genelde yaya olarak giderdik, ben davul çalardım yanımda zurnacı olurdu hangi türküye gireceğimizi zurnacı belirlerdi zaten bu ezgi genelde Uşak içinde nereye gidersek gidelim çalınırdı. O yüzden hepimiz biliriz ezgisini. Bazı köylerde gelin alma havalarının bazılarında oynaya oynaya giderler ama bu ezginin bir oyunu yok ezgisel olarak çalarız.” (Naim Akbaş ile yapılan kişisel görüşme, 18.02.2022).

4.2.1.2. Çattılar Gazan Daşını

TRT THM repertuvarı incelendiğinde hemen hemen aynı isimde 9 adet eser bulunduğu tespit edilmiştir. Malatya iline ait olanın ismi “çattılar çatak (ateş) taşını”, Yozgat, Mersin, Manisa ve Kayseri illeri repertuvarında olanlarının “Çattılar ocak

taşını”, Afyonkarahisar, Manisa ve Uşak illeri repertuvarında bulunanlarının “çattılar gazan daşını” ismiyle repertuvara kaydedildiği görülmüştür.

Bu 9 eser içerisinde 3552 ve 4192 repertuvar numaralı eserlerin birisinin Uşak ili Eşme ilçesine diğerinin Uşak Merkez repertuvarına kayıtlı olduğu görülmüştür. Ezgiler incelendiğinde birbirleriyle hem söz hem de ezgi çatalı (varyasyon) olduğu ve çalım yeri ve çalgı özelliği olarak merkezde ve diğer ilçelerde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Bu ezginin nerelerde çalındığı ve hangi enstrümanlarla icra edildiği ile ilgili Uşaklı mahalli sanatçı İsmail can şunları ifade etmiştir.

“... eski düğünler şimdiki gibi bir günde bitmezdi hocam. Dört gün sürer bazı köylerde de yan gün denilen beşinci günde bile çalgı çaldığımız olurdu. Bu çattılar gazan daşını ben babamdan öğrendim o da zurnacıydı ben o zamanlar onun yanında davulcuydum. Uşakta herkes bilir bu türküyü, her düğünde çalınır. Tabi bunun sözleri de var da sözleriyle birlikte kına gecesinde kına yakılırken bağlamayla çalar söyleriz. Davul zurnayla gelin almaya giderken sadece müziğini çalarız.

Şimdi kına gecesinde çalarken zaten haber verirler bize kına yakılacak diye sonra gelinin yüzü örtülü şekilde orta yere çıkartırlar, bir sandalyeye oturturlar. Tabi bu arada bize gelin çıkacak denildiği andan itibaren başlarız çalmaya, çalarız ama sözlere daha başlamayız. Gelin orta yere oturduğunda genç kızlar etrafında döner bir tepside de genelde önceden karılan (karıştırılan) kına olur sonra kızlar dönerken ya gelinin annesi ya da arkadaşlarından biri başlar kınayı yakmaya işte o zaman sözlere başlarız sözler çok goygundur (anlamalı) amaç aslında gelini ağlatmaktır.

Bu türküyü bir de gelin alma da çalarız gelin alma Pazar gün ikindinden sonra olur genelde eskiden yayan gidiyorduk şimdi araçla gidiliyor bizi açık kasalı bir araca bindirirler varasıya kadar davul zurna çalarız bu da bizim giderken ve kız, baba evinden çıkarken çaldığımız ezgilerden biridir.” (İsmail Can ile yapılan kişisel görüşme, 01.03.2022).

4.2.1.3. Atımı Bağladım Ben Bir Meşeye

Bu türkünün repertuvarındaki notaları incelendiğinde Uşaklı mahalli sanatçı ve derlemeci Mehmet Karadedeli’nin, Mehmet Yıldız’dan derleyip notaya aldığı ve TRT arşivinde 5205 repertuvar numarasıyla kayıtlı olduğu görülmüştür.

Türkünün TRT THM repertuarındaki notalarının ikinci sayfasının alt bölümünde nerede çalındığı ile ilgili dipnot olarak şu bilgiye yer verilmiştir:

“Güvey Gezdirmе Havası: Gelin almaya gidilmeden önce güvey ve sağdıç, davul zurna eşliğinde köy meydanına getirilir. Hocalar tekbirler getirerek güvey ve sağdıca damatlık elbiselerini giydirir. Bu arada köy sakinleri gelini almaya gitmek için bir taraftan seyman oluştururken damat ve sağdıcin etrafında halka oluşturulur. Deşlemeler atarlar (maniler söylenir). Gelin almaya seyman eşliğinde yola çıkılır. Bu ezgi damat ve sağdıç evlerinden alıp davul zurna eşliğinde köy meydanına getirirken çalınır. Ayrıca yaren gecelerinde saz (bağlama), kemane, darbuka (ince saz grubuyla) çalınır söylenir.” (TRT THM nota arşivi, Atımı bağladım ben bir meşeye, repertuar no:5205).

Türkünün derlemecisi ve notaya alanı olarak türküye ilişkin bilgisi sorulan Mehmet Karadedeli şunları ifade etmiştir.

“... Notada yazan bilgileri ben yazdım. Karahallı ilçesi Paşalar köyünden Mehmet Yıldız vardır ondan derlediydim, derlerken ona sordum ne türküsü bu diye o söylödiydi. Sözlerinden zaten belloluyo. Bu türküye güvey gezdirmе havası deniyo o köyde. Gelin almaya giderken önce damat ve sadıç köy meydanına getiriyolar oraya getirirken çalınıyo bu davul zurnaynan. O köyde bi de yaren gecesi yapılır orda çalınırken saz, kemane, darbuka gibi çalgılarınan çalınır.” (Mehmet Karadedeli ile yapılan kişisel görüşme, 04.01.2022).

4.2.1.4. Dam Başında Budamam Var (Uşak Kına Havası)

TRT THM repertuarında 5036 repertuar numarası ile yer alan türkü ezgisel olarak incelendiğinde yine Uşak repertuarına 3552 ve 4192 repertuar numaraları ile kayıtlı olan “Çattılar gazan daşını” isimli türkülerin ezgisel çatalı (varyasyon) olduğu görölmüştür. Türkünün sözlerine bakıldığında konusunun “aşk ve ayrılık” olmasına karşın, TRT repertuarında bulunan notasında türkü isminin altında parantez içerisinde “Uşak kına havası” yazması nedeniyle türkünün kına törenlerinde çalınıyor olabileceği değerlendirildiğinden, türkünün kaynak kişisi ve derlemecisi Mustafa Koçak ile görüşölerek bilgisi istenmiştir. Türkünün nerelerde ve hangi törenlerde çalınıp söylendiğı sorulan Mustafa Koçak, türküyle ilgili şunları ifade etmiştir.

“...şimdi bu, o zaman için bizim buralarda (Uşak ili Sivashlı ilçesi, Baltalı köyü, Bayındır mahallesi) düğünlerde falan söylenen şeyler Yavuz hocam. Hani biliyorsun

biraz dertli söylenir kına havaları, aşklı söylenir. Bu sözler de öyle ‘dam başında budamam var gülüm var. Sarılalım a canım ayrılık var ölüm var’ diye değil mi ? Şimdi bu bizim buralarda çalınır söylenir ama çok eski bunlar hocam. Ben bunu o zaman 1975’lerde falan çok yaşlı bir adamdan almıştım. Şimdiki gençler bilmez bunları. O zaman için gelin hüznü oluyor ya evleneceğinde. O sebeple gelin almaya gidilecekse, kına yakılacaksa cana dokunucu, ağır türküler söylenirdi. Bu türküde de hüznü var dikkat edersen. Kına yakılırken de tam gelin alınırken de gelinde aynı hüznü vardır. Bizim buralarda bu türkü tam gelin almaya gidildiğinde kız baba evinden çıkarken ve kına yakılırken çalınır söylenirdi. Yalnız bir şeyi söylememde yarar var; bu türkü gelin almaya giderken davul zurnayla çalınır, sözleri okunmazdı.” (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022).

4.2.1.5. Suya Endi Tavşanlar

5207 repertuvar numaralı bu türkünün notaları incelendiğinde ikinci sayfada dipnot olarak “Bu türkü, eşi askerde iken doğan çocuğunu uyutmak için ayaklarını uzatıp salıncak yapan annenin çocuğuna olan sevgisini ve askerdeki eşine olan özlemine bir ninni olarak dile getirmektedir.” (TRT THM nota arşivi, 5207 repertuvar numarası, s, 2) dolayısıyla türkünün derlendiği bölgede çocuk uyutmak için söylenen bir ninni olduğu düşünülmektedir. Türkü ile ilgili kaynak kişi Süleyman Ay ile kişisel görüşmede bilgisi sorulduğunda şu şekilde ifade etmiştir.

“...Ben Uşak, Ulubey, Kışla köyündenim bu ninniye küçükken ninemden duymuştum çocuk uyudurken söylenir bu derdi rahmetli. Aklımda kalmış. Sonra sonra müzikle ilgilenmeye başlayınca Mehmet (Karadedeli) hocamla tanıştık ben onun korosundayım. Derlemeyle ilgilendiğini bildiğimden ona söyledim derlendi, notaya alındı. Bizim köyde birkaç kişiden daha duydum çocuk uyudurken ama çok yaygın değil tabi şimdi eskisi gibi çocuklar ninniyle falan uyumuyor. (gülüyor) (Süleyman Ay ile yapılan kişisel görüşme, 12.01.2022).

4.2.1.6. Tarlaları Bozarıyor

Türkünün derleyeni ve kaynak kişisi Mustafa Koçak ile yapılan görüşmede bu türkünün nerelerde çalınıp söylendiğine ilişkin şunları ifade etmiştir.

“...hocam ben Uşak ili, Banaz ilçesi, Baltalı köyünün Bayındır mahallesinde dünyaya geldim annem, babam, amcalarım hep çiftçilikle uğraşırlardı. Tabi bizimde çocukluğumuz hep köyde, tarla işleriyle geçti. Köy yerinde hep kendi tarlanda

çalışmazsın imeci (imece) usulü de çalışılır, imeci çalışırken türküler söylenir başka nasıl vakit geçecek ? Şimdi hocam mesela hep bir çalışıyoz, ordan tarlanın kenarından biri geçiyo, ya da ne bileyim adam çalışırken işi goyvedi (koyuverdi, bıraktı) gidiyo, çalışanlardan biri türkü gibi böyle ezgili şekilde ona bir laf atar. Ya da tersi de olabilir ordan geçen çalışana laf atar ezgili o da olabilir. O gün mesela ne giymiş adam ? adı ne ? sen neyi merak ediyon? Ona göre hemen bir mâni gibi deyişleme gibi türkü uydurur, ezgili söyler. Bu tarlaları bozarıyor türkünün sözlerine bak mesela

Tarlaları Bozarıyor

İnce Memedin Fanilesi Gızarıyor

Ay Anam Vay Anam Da

Sen Nerelere Goydu Gidiyo

O Hayırsız Derelere

Ekseni Var Gürgenden

İnce Memed Niye Geldin Erkenden

Ay Anam Vay Anam Da

Sen Nerelere Goydu Gidiyo

O Hayırsız Derelere

Şişeleri Vay Dolsun

İnce Memed Sana Uğurlar Olsun

Ay Anam Vay Anam Da

Sen Nerelere Goydu Gidiyo

O Hayırsız Derelere

Anladın mı hocam? Adamın lakabı İnce Memed ordan geçerken bakıyo türkiyü yakan Memed'in üstündeki fanilesi kırmızı hemen ona bi laf atıyo. Memed'in akseni (öküz ya da at arabası dingili) bakıyo gürgenden, erkenden de gelmiş, bi de ona laf atıyo, giderkende hadi sana uğurlar olsun diyo. İşte böyle hocam bu türkü de benim çocukluğumda köyde duyduğum bi türkiydü TRT de çalıştığım dönemde derledim İsmet Akyol notaya aldı. Albüme de okudum. Dediğim gibi bunlar tarlada söylenir, tarla türküsüdür hocam (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022).

4.2.1.7. Seyman

Seyman havası Uşak/Eşme' ye ait 681 repertuvar numarasıyla kayıtlı sözsüz türde bir oyun havasıdır.

“Uşak, Eşme ilçesi merkezi ve Örencik, Fakılı gibi harmandalı yörüklerinin çoğunlukta olduğu köylerde gelin almaya giderken farklı bir uygulama vardır. Bu yörede gelin almaya giderken “Seyman sekme” denilen, bir ya da iki sıra halinde dizilmiş yöresel poşu, çizme vb giyen köyün erkekleri, gelin almaya topluca giderler. Seymanın başında köyün ileri gelenlerinden, deyişleme (mâni şeklinde, genellikle doğaçlama söylenen ikili, üçlü, dörtlü dizeler) söylemeyi bilen “Seyman başı” bulunur. Seyman başı seyman alayının başında elinde Türk bayrağı ile ilerler. Bu yolculuk esnasında damat evinden çıkarken, yoldayken, kız evine varıldığında, gelin çıkarken, gelin arabaya ya da ata binerken, oğlan evine geldiğinde konuya, ailenin yapısına, gelinin oğlan evinden isteklerine kısacası mevcut duruma göre seyman başı gurubu arada durdurarak deyişlemler söyler. Deyişleme söylenirken müzik susar. Bunun için işaret olarak yani ‘deyişleme okuyacağım’ anlamında Seyman başı ‘heey yarenler heeey’ diye bağırır. Seymandakiler ve birlikte gelin almaya giden grup durarak ‘Eeeeyvallaah’ diye toplu olarak bağırırlar. Seyman başının okuduğu her dizeden sonra ‘Eeeeyvallaah’ diye grup cevap verir. Deyişleme bittikten sonra ‘Seyman havası’ tekrar başlar ve grup ‘seyman sekerek’ yolculuğa devam eder. (Türkan Gökoğlan ile yapılan kişisel görüşme, 31.05.2021)

Görsel 1: Seyman Başı ve Seyman Alayı

Kız evinin önüne varıldığında Seyman ekibi evin önünde yöresel oyunlardan oynarlar. Bu oyunlara kız evinin davetlileri, akrabaları da katılabilir. Belli bir süre oyun devam ettikten sonra kız alma ile ilgili diğer yöreye özgü görevler de yerine getirildiğinde oğlan evine gidiş yolculuğu başlar. Bu esnada da deyişlemeler söylenir ve seyman havası çalınarak, seyman sekerek oğlan evine yolculuk başlar. Oğlan evine gelindiğinde ise bu defa gelinin de katıldığı yöresel oyunlar oynanır. Yine deyişlemeler söylenerek düğün sonlandırılır (Türkan Gökoğlan ile yapılan kişisel görüşme, 31.05.2021).

Görsel 2: Seymanların Oyunu

Eşme yöresinde okunan ve seyman başları ile görüşülerek derlenen bazı deyişlemeler şu şekildedir (Türkan Gökoğlan ile yapılan kişisel görüşme, 31.05.2021):

(Seyman alayı kız evinin önüne geldiğinde)

-Heeey yarenler heeey...

-Öte yakanın bulutu

-(Eeeeyvallah)

-Beri yakayı bürüdü

-(Eeyyvallah)

-Çıkarıverin gelinimizi, ayağımıza gara sular yürüdü (Şahin, 2021)

(Gelin, oğlan evine geldiğinde)

-Heeey yarenler heeey...

-Çarşıdan aldım inne(iğne).

-(Eeeyvallah)

-Dinle gelin dinle.

-(Eeyyvallah)

-Gayınnan(kaynanan) kayınbaban, bir şey vermezse attan inme (Gökoğlan, 2021).

(Kız evinin önüne gelindiğinde)

-Heeey yarenler heeeey.

-Eeeyyvallahh

-Dereden atladım düze.

-Eeeyvallaah.

-Goyunu saldım guza(kuzeye).

-Eeeyvallahh.

-Selamün Aleyküm kız evi size *(Ali Osman Şahin ile yapılan kişisel görüşme, 30.05.2021).*

(Kız evinin önünde damadın annesi)

Heeey yarenler heeeey.

-Geline bak geline.

-Eeeyyvallahh.

-Kına yakmış eline.

-Eeeyvallaahh.

-Oğlu evlenemez diyenler, kepek sarsın beline *(Türkan Gökoğlan ile yapılan kişisel görüşme, 31.05.2021).*

(Oğlan evinin önüne gelindiğinde)

-Heey yarenler heeeey.

-Evlerinin önü fırın.

-Eeeyvallah.

-Duman çıkar burum burum.

-Heeyvallaahh.

-Bir gelin getirdim ağa sana.

-Eeeyyvallahh.

-İster geçin ister sürün.

4.2.1.8. Meleme Goyunum Vazgeç (Gelin Alma Havası)

4189 repertuvar numarası ile TRT THM arşivinde kayıtlı, derlemeci Yüksel Ayhan'ın İbilak Mehmet (Cağfer)'den derlediği bu türkünün notalarında türkü isminin altında parantez içinde "gelin alma havası" yazıldığı görülmüşse de türkünün şu anda çalınıp çalınmadığı ile ilgili bilgisine başvurulana yöre mahalli sanatçılarının birçoğunun türküyü bilmediği tespit edilmiştir. 2018 yılında araştırmacı tarafından yapılan İbilak Mehmet (Cağfer)'in hayatının ve kaynak

kişilik ettiği eserlerin seslendirileceği bir konser etkinliği kapsamında Yüksel Ayhan ile 04.01.2018 tarihinde görüşülmüş ve kaynak kişinin kendi sesinden ses kaydına ulaşılmıştır. Dinlenen bu ses kaydında kaynak kişi türküyü seslendirmeden önce

“İbilak oğullarından,(keman ile ses veriyor) Sorkunlu (Uşak merkeze bağlı bir köy) İbiraam (ibrahim) Cağferden... (olma demek istiyor), Mehmet Cağfer takdim ediyö... gelin havası. Şindi gelin almaya gidiyöz.” şeklinde bir anons yaptığı görülmüştür. Buradan hareketle ve günümüz mahalli sanatçılarının beyanları neticesinde “türkünün İbilak Mehmet’in yaşadığı dönemde (1902-1977) (torunu Yahya Cağfer’den istenilen nüfus müdürlüğü alt üst soy bilgisi belgesi) gelin almaya gidilirken çalındığı, söylendiği fakat günümüzde unutulmuş artık çalınıp söylenmediği düşünülmüştür.

4.2.2. Uşak Yöresinde Oyunu Olan Türkülerin Oyun Özellikleri

Bu başlık altında Uşak yöresindeki türkülerin oyun eşlikli olanlarının oyun özellikleri ile ilgili bulgular ortaya konulacaktır. Bu bilgi ve bulgulara alanla ilgili uzmanlardan ve katılımlı gözlemler yapılarak ulaşılmıştır.

Yöre oyunları ile fikir ve görüşlerine başvurduğumuz Uşaklı, Ege Üniversitesi Devlet Türk müziği konservatuarı, Türk halk oyunları bölümü mezunu aynı zamanda Uşakta müzik öğretmeni olarak görev yapan Berna Korkmaz Ulusoy şunları belirtmiştir:

“...bizim yöremizdeki oyunların 9 zamanlı olanlarının tamamı kırık zeybehtir. Uşak oyunları sürtme, efeleme ve düz oyun olarak üç kategoride değerlendirilebilir. Sürtmeler 2/4 ve 4/4 zamanlıdır bazen kırık hava da dendiği olur ama genel geçer ismi sürtmedir, kadınlar oynar. Sürtme denmesinin sebebi oyun oynanırken bir ayak diğerinin yanından sürüyerek yani sürterek yere geldiği için yörede bu oyunlara sürtme denir. Sürtme oyunları karşılıklı ya da daire formunda oynanan oyunlardır. Efelemeler erkek oyunlarıdır fakat kadınlar da islamoğlunun bazı çeşitlemelerini oynar ve buna efeleme derler. Bu oyunlar 9 zamanlıdır İslamoğlu, Kör bayram gibi. Efelemeler dairesel formda ve en az iki kişiyle oynanan oyunlardır. Gelin almaya gidilirken ki gibi durumlarda karşılama şeklinde yani dizi olunarak da oynandığı olabilir fakat genel itibarıyla dairesel oynanır. Efelemelerde söz bölümleri gezinlemez. Sözler bittiğinde oyun bölümü sonra gezinleme ve yine oyun bölümü gelir. Erkek oyunları 2+2+2+3 ve

3+2+2+2 düzümlüdedir. Bir de düz oyunlar vardır bunlar da kadın oyunudur karşılıklı oynanır 9 zamanlıdır. Uşak yöre oyunlarının tamamında kaşık kullanılır. Kadınların kaşık çalımları ve tutuşları ilçe ve köylerde farklılık göstermektedir. Sivash ve Banaz'ın bazı köylerinde uzun saplı kaşıklar ters tutularak oyunlar icra edilir. Eşme, Ulubey ve Banaz'ın dağ köylerinde oyunlar kısa saplı kaşıklar kullanılır ve oyun normal kaşık tutuşuyla icra edilir. Kadın oyunlarında çökme figürü yoktur. Uşak yöresinde erkekler ve kadınlar tören ve eğlenceleri ayrı yaptıkları için kadın erkek karışık oynanan bir oyun, gelenekte yoktur.” (Berna Korkmaz Ulusoy ile yapılan kişisel görüşme, 19.02.2022).

Araştırma kapsamında Erzurum'da öğretmen olarak çalışması nedeniyle kendisi ile telefonda görüşülüp Uşak yöresi oyunları ile ilgili bilgisine başvurulmuş, uzun yıllar Uşak ilinde halk oyunlarına hizmet etmiş 2. Kademe halk oyunları antrenörü ve Türkiye Halk Oyunları Federasyonu (THOF) hakemi Hüseyin Kamalı ise şu yorumda bulunmuştur:

“....Uşak yöresi oyunlarının geneli zeybeektir ve kırık zeybek olarak adlandırılır. Sürütme, düz oyun ve efeleme olarak 3'e ayırabiliriz.

Uşak oyunlarının belirgin yönlerinden bahsedecek olursak; gelenekselde uşak kadın ve erkek oyunlarında çökme yoktur bunun yerine diz kırma ya da yarım oturuş diyebileceğimiz bir figür vardır. Yarışmalarda bazen yarışma mantığı ile çökme yapılabiliyor ama söylediğim gibi yöre özelliği değil. Oyunlarımızın bir başka özelliği de efeleme dediğimiz erkek oyunlarında, özellikle İslamoğlu efelemesinde gezinleme bittiğinde birinci oyunda genelde diz kırma ve dönme figürleri, ikinci oyunda genelde iki figürlük karşılama figürü yapılır. Oyun bölümü değişken olabilmekle birlikte yarışmalarda genellikle 8 tekrardır 9. Tekrar söze bağlantı verir.

9 zamanlı yörede düz oyun denilen kadın oyunlarında sekme yoktur. Bunun yerine topuk gösterme, ayak sürüme gibi figürler sergilenir. Sekme efelemelerde sıkça bulunur ve efelemelerde kol figürleri çok kullanılır.” (Hüseyin Kamalı ile yapılan kişisel görüşme, 20.02.2022).

Halk oyunları Uşak il hakemi, 2. Kademe halk oyunları antrenörü ve halk oyunları usta öğreticisi Melih Çalışkan ile yapılan kişisel görüşmede Çalışkan Uşak ili oyunları ile ilgili şu yorumlarda bulunmuştur;

“...Uşak yöresi halk oyunlarına bakıldığında genel olarak coğrafi konumunun da etkisi ile bir geçiş özelliği görülmektedir. Bölge itibarıyla tamamıyla bir zeybek türü

göstermese de genellikle kaşıklı zeybek türüne yakındır. Kuzey bölgelerinde Kütahya yöresi ile tarihi bağlarından ötürü kuvvetli esintiler görülürken güney kısımlarında ise teke yöresinden geçişler taşıyan nitelikte oyunların sergilendiği görülmektedir. Oyunlar salma olarak icra edilir, bağlı türler görülmez. Genel olarak kaşık, yörede ağırlıklı olarak kullanıldığı gözlemlenmekte olsa da kaşıksız olarak icra edilen oyunlarında varlığından söz edilebilir. Oyunların sergilenişinde çember formu ağırlıkta olup bunun yanı sıra, sıra formu da kullanılır. Bazı oyunlar ise karşılama şeklindedir, bunlar düğünlerde sergilenir. Tekli solo oyun niteliğine ise pek rastlanılmaz, bunların en az iki kişiden meydana geldikleri görülmüştür. Yörede en dikkat çeken özelliklerden birisi sıra şeklinde oynanan kadın oyunlarında refle olarak oynanmasıdır. Oyun bölümleri genelde iki kısımdan oluşur bunlar gezenleme denilen bir giriş ve ardından oyun adı verilen kısımlardır. Bu durum oyuncuların sürekliliğine göre artış gösterebilir. Ritim yapıları ise genellikle 9 zamanlıdır. 9 zamanın üçlüsü sonda ya da başta olacak şekilde oluşur. Bu ritim yapısı bazı oyunlarda gezenleme ve oyun arasında yer değiştirir. Oyunların isim ve oynanış adımlarına bakıldığında yöredeki farklı müziklerle aynı oyunların sergilendikleri de gözlenmektedir (Melih Çalışkan ile yapılan kişisel görüşme, 03.03.2022).

İslamoğlu

Türkiye’de ve Uşak yöresinde İslamoğlu zeybeğinin birçok çeşitlemesi mevcuttur. Bu çeşitlemelerin 5 tanesinin TRT THM arşivinde kayıtlı olduğu görülmüştür. Bu 5 eser içerisinde 2 tanesi Uşak yöresine ait olsa da (TRT repertuvar no: 5109,1052) gerek yapılan görüşmelerde gerekse de düğün ve halk oyunları yarışmaları gözlemlerinde bu iki çeşitlemeden hem sözel hem de müzikal anlamda şu andaki icranın farklı olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda İslamoğlu zeybeği günümüzde çalınıp, oynandığı şekliyle ve sözleriyle tekrar notaya alınmıştır.

UŞAK İSLAMOĞLU ZEYBEĞİ

YÖRE: UŞAK
KAYNAK KİŞİ: YAVUZ TURGUT

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT

HAZIRLIK

GEZİNLEME

5

7

9

OYUN BÖLÜMÜ

11

13

BAĞLANTI...

YAVUZ

3. KITA
İSLAM DA OĞLU EFELER DE KALE YAPAR TAŞINAN
GÖZLERİM DOLDU AL KAN İLE YAŞINAN

NOT: OYUN BÖLÜMÜ OYUNCULAR KENDİLİĞİNDEN GEZİNLEMEDEN GEÇENE KADAR TEKRAR EDİLİR.

Nota Materyali 6: Uşak İslamoğlu Zeybeğinin Güncel Notasyonu

Uşak İslamoğlu zeybeğinin oyun özelliklerine bakıldığında notada hazırlık olarak işaretlenen ilk iki ölçünün oyuncular oyun alanına çıkana kadar çalındığı görülmüştür. Hazırlık bölümünde sayı olarak bir sınırlama yoktur bazı durumlarda hangi oyuncuların oyuna çıkacağı belli değildir. Misafirler oyuncuları oyuna çıkmaya ikna edene dek ya da yeni oyuncu bulunana dek bu hazırlık bölümü tekrar edilebilir.

Çalgı çalan kişi, oyuncular çıkıp dairesel olarak dönmeye başladığında türkünün sözlerine giriş yaparlar. Böylelikle gezinleme bölümü başlamış olur. Gezinleme, her bölüm arasında, yani sözler başladığında tekrarlanır.

İslamoğlu zeybeği genellikle oyuna hâkim olanlarca üç kıta ve mutlaka tahta kaşıklar ile oynanır. Bu üç kıtanın üçünde de ayrı figürler sergilenir 1. Kıtada sekmeli adımlar, 2. Kıtada dönmeli adımlar, 3. Kıtada ise çökmeli adımlarla oynanır. Oyun, oynanan yere göre daire veya çizgi oluşturularak oynanabilir.

İslamoğlu zeybeğinin temposu yöre çalgıcılarının icralarından ve gözlemlenen halk oyunları yarışmaları kayıtlarından yaklaşık olarak $1/8=126$ olarak tespit edilmiştir ve bu tempo özelliğinin Uşak ili içerisinde değişik bölgelerde herhangi bir değişim göstermediği görülmüştür. Bu konu ile ilgili görüşülen ve istisnai bir durum olup olmadığı sorulan mahalli sanatçı Naim Akbaş fikrini şu şekilde bildirmiştir:

“...bazen oyuncular ortaya çıkıyor bakıyorum çok yaşlılar ve oyunun hızına yetişemiyorlar bu gibi durumlarda tempoyu düşürüyorum. Uzun zaman bu işi yapan herkes zaten oyuncular yaşlı ise bu şekilde yapar” (Naim Akbaş ile yapılan kişisel görüşme, 18.02.2022).

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“Uşak yöresine ait olduğu bilinen fakat TRT THM arşivinde kayıtlı olmayan türküler nelerdir?”

Bu başlık altında Uşak yöresinde çalınan, söylenen, mahalli sanatçılar ve halk tarafından bilinen, ayrıca literatür taramasında Uşak yöresine ait olduğu görülen fakat henüz derlenmemiş, TRT repertuarında yer almayan Uşak türkülerinden ulaşılabilenler derlenmiş, notaya alınmış ve bu derlenen türkülerin ezgi, ritim ve şiir özelliklerine yer verilmiştir. Yer verilen yeni derleme türkülerin tamamı yazar tarafından derlenip notaya alınmıştır.

Çalışma için yapılan literatür taramasında 1938 yılında Anadolu’da ikinci derleme gezisi olarak bilinen derleme gezisinin yapıldığı, bu gezinin iki gurup halinde olduğu birinci gurubun Batı Anadolu’da ikinci gurubun Doğu Anadolu’da derleme faaliyetlerinde bulunduğu, Batı Anadolu gurubunda Hasan Ferit Alnar, Cevat Memduh

Altar, Halil Bedii Yönetken, Tahsin Banguoğlu ve teknisyen Rıza Yetişen'in olduğu ve bu ekibin batı Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde faaliyetlerde bulundukları esnada 4 ve 5 temmuz 1938 yılında, o dönemde Kütahya ilinin ilçesi durumunda bulunan Uşak'a gelerek burada da derleme faaliyetlerinde bulundukları görülmüştür (Kaya, 2014, s.102).

Batı grubunun 1938 yılında, şu anda Uşak ili sınırlarında olan coğrafyada derleyerek ses kayıtları ve derleme fişleri ile kayıt altına aldığı türküler şunlardır:

Tablo 5: Batı Grubunun Uşak İli Sınırlarında Olan Coğrafyada Derleyerek Ses Kayıtları ve Derleme Fişleri ile Kayıt Altına Aldığı Türkülere İlişkin Bilgiler

Türkünün arşivdeki Sırası	Türkünün kaydedildiği Plak Numarası	Kayıt Yeri	Kayıt Tarihi	Türkünün Adı	İcracı(ları)
669	175/A-1	Uşak	04.07.1938	Kaya Arasının Alt Yanında Değirmeni	İbrahim Sümer
670	175/A-2	Uşak	04.07.1938	Rafdaki Siniler	Şaban Deve
671	175/A-3	Uşak	04.07.1938	Ormandan Gel Sevdiğim Ormandan	Sıdika İncedağ Atika Karabay
672	175/B-1	Uşak	04.07.1938	Ahmet Bey'in Bir Küfeylan Atı Var	Sıdika İncedağ Atika Karabay
673	175/B-2	Uşak	05.07.1938	Yörük Türküsü: Gelin olup gelin gibi gezmedim	İsmail Atvur
674	176/A-1	Uşak	04.07.1938	Çattılar Kazan Taşını	Sıdika İncedağ Atika Karabay
675	176/A-2	Uşak	05.07.1938	Kır At da Değil mi Benim Bineğim	İsmail Atvur

676	176/B-1	Uşak	04.07.1938	Pabucumun Beli Kırık: Pabucumun beli kırık sürünür	Sıdika İncedağ Atika Karabay
677	176/B-2	Uşak	05.07.1938	Yümsek Olur Şu Caminin Camları	İsmail Atvur
678	177/A-1	Uşak	04.07.1938	İslâm Oğlu Türküsü: İslâm Oğlu derler benim şanıma	Sıdika İncedağ Atika Karabay
679	177/A-2	Uşak	05.07.1938	Karanfilim Asgıda (Yörük Oyun Havası)	İsmail Atvur
680	177/B-1	Uşak	05.07.1938	Cezayir Türküsü: Cezayirin kara gördüm düşünüy	İsmail Atvur
681	177/B-2	Uşak	05.07.1938	Kıbrıs Türküsü	İsmail Çakıcı
682	178/A	Uşak	05.07.1938	Ger Ali Türküsü: Ger Ali dedikleri bir ala dana	Sıdika İncedağ Atika Karabay
683	178/B-1	Uşak	05.07.1938	Kör Oğlu Türküsü: Tuna pazarından aldım bakırı	Mehmet Gündüz
684	178/B-2	Uşak	05.07.1938	Kör Oğlu Türküsü: Ben bir Kör Oğluyum dağda gezerim	Sıdika İncedağ Atika Karabay
685	179/A-1	Uşak	05.07.1938	Koca Mustafa Türküsü: Yüksek dağlardan da indiremedim	Mehmet Gündüz

686	179/A-2	Uşak	05.07.1938	Musa Efe Türküsü: Merdivenden iniver	İsa Meral
687	179/B-1	Uşak	05.07.1938	Sındırgı Türküsü: Ne hoş olur Sındırgının ipeği	Sıdika İncedağ Atika Karabay
688	179/B-2	Uşak	05.07.1938	Uşak'ın Zeybek Havası	İsa Meral Şakir Gündüz
689	180/A-1	Uşak	05.07.1938	Denizli Havası: Denizlinin bahçesinde yılan var	İsa Meral
690	180/A-2	Uşak	05.07.1938	Kırık Oyun Havası	İsa Meral Şakir Gündüz
691	180/A-3	Uşak	05.07.1938	Bahçelerde Bir Kuzu	Ali Kars
692	180/B-1	Uşak	05.07.1938	Koca Mustafa Türküsü (Çivrilili Koca Mustafa): Altı viran üstü viran dünyanın	Ranan Şih
693	180/B-2	Uşak	05.07.1938	Gazel	Remzi Ural
694	181/A	Uşak	05.07.1938	Köşdereden Gece Geçtim	Mustafa Gökçe Osman Gökçay

Celal Volkan Kaya'nın araştırmasından elde edilen bu tablo ve bilgiler incelendiğinde 1938 yılında kayıt altına alınan bu Uşak türkülerin bir bölümünün notaya alınıp Uşak il olmadığı için derlendiği yer o dönemde hangi ile bağlı ise o ile yazıldığı, bir bölümünün ise kayıt altına alınmasına rağmen notaya alınıp repertuvara kazandırılmadığı anlaşılmaktadır.

Ankara devlet konservatuvarı adına yapılan bu derlemelere ait kayıtlar ve derleme fişleri günümüzde Hacettepe Üniversitesi devlet konservatuvarı, folklor arşivindedir (Kaya, 2014, s. 76). Verilen tablodadaki türkülerin ilgili kurumdan ses kayıtları ve derleme fişlerine, notaya alınıp TRT arşivine kazandırılmak, ayrıca da derlendikleri dönemde Uşak’ın il olmadığı için çevre illerin repertuvarına eklenenleri varsa, arşivdeki yöresi bölümünün değiştirilebilmesi amacıyla ulaşılmak istense de Hacettepe üniversitesi, Ankara Devlet Konservatuvarı arşivinden cevaben “arşivin kullanıma kapalı olduğu” bilgisi alındığından yerinde araştırma ve belgeleme fırsatı bulunamamıştır. Bu nedenle bir alt paragrafta verilen “olabileceği” ibareli bilgiler tahmin ve yorumdur.

Tabloda gösterile türküler içerisinde 669 sıra numaralı kayalığın alt yanında değirmeni” türküsünün isimdeki benzerlik, coğrafi yakınlık ve türkünün formundan kaynaklı olarak TRT repertuvarında Kütahya Tavşanlı’ya, 4263 repertuvar numarasıyla kayıtlı olan “Kaya Köy’ün alt yanında değirmeni” türküsü olabileceği, 671 sıra numaralı “Ormandan gel sevdiğim ormandan” türküsünün 3205 repertuvar numarasıyla Uşak’a kayıtlı “Ormandan gel a cavırın gızı ormandan” türküsü olabileceği, 672 sıra numaralı “Ahmet Bey’in bir küfeylan atı var” adlı türkünün TRT repertuvarına 222 repertuvar numarası ile Kütahya türküsü olarak geçen “Ahmet Bey’in bir küheylan atı var” türküsü olabileceği, 674 sıra numaralı “Çattılar kazan taşını” adlı türkünün TRT repertuvarında 3552 ve 4192 repertuvar numarası ile Uşak iline ait aynı isimli türkülerden birisi olabileceği, 678 sıra numaralı “İslamoğlu derler benim şanıma” adlı türkünün 5138 TRT repertuvar numaralı “İslamoğlu derler benim adıma” isimli Kütahya Gediz’e yazılan türkü olabileceği, 680 sıra numaralı “Cezayirin kara gördüm düşünüy” adlı türkünün TRT 258 repertuvar numaralı “Ateş aldı elimi de kolumu” adlı Konya, Seydişehir’e kaydedilmiş Cezayir çeşitlemesi olabileceği, 684 sıra numaralı “Ben bir kör oğluyum dağda gezerim” isimli türkünün 2435 TRT repertuvar numaralı Burdur iline kayıtlı aynı isimdeki türkü olabileceği, 691 sıra numaralı “Bahçelerde bir kuzu” isimli türkünün 3451 TRT repertuvar numaralı aynı isimli Muğla Fethiye türküsü olabileceği, 694 sıra numaralı “Köşdere’den gece geçtim” isimli türkünün 4199 TRT repertuvar numaralı “Göçdere’den gece geçtim” isimli Uşak’a kayıtlı türkü olabileceği düşünülmektedir.

Kaya'nın araştırmasında bahsi geçen 1938 yılında Uşak'tan derlendiği derleme fişlerine bakılarak tespit edilen ve Hacettepe üniversitesi folklor arşivinde tutulan 26 türkü içerisinde 19 tanesinin ise güncel TRT repertuarı incelendiğinde, notaya alınarak TRT THM arşive kaydedilmediği belirlenmiştir. Diğer 7 türkünün ise türkü isminden ve yöreye yakınlığından dolayı diğer illere kaydedilmiş olabileceği düşünülmüştür.

Araştırmacı tarafından bu çalışma ve öncesinde Uşak yöresinde derleme gezi ve faaliyetlerinde bulunulmuş, kaynak kişiler ile bireysel görüşmeler sağlanarak aşağıdaki 24 adet Uşak yöresine ait türkü derlenip notaya alınmıştır.

Türkü sözlerinde geçen Uşak şivesi sözcüklerin açıklamaları, oyun özellikleri gibi bilgiler, yazılan notaların içeriğinde verildiği için tekrar tez metni içerisine yazılma gereği görülmemiştir. Ayrıca derleme esnasında kaynak kişilere sorulan türkü hikayeleri de “dördüncü alt problem” başlığı altında çalışmaya dahil edilmiştir.

4.3.1.Aksadeler Zeybeği

Uşak ili Bağbaşı köyüne ait olan sözsüz türde bir halk ezgisi olan Aksadeler zeybeği zeybek türünde bir oyun havasıdır. Eser, Uşaklı mahalli sanatçı Murat Cehan ile kişisel görüşme sağlanarak derlenip notaya alınmıştır (Murat Cehan ile kişisel görüşme, 13.05.2021).

Ezgisel olarak incelendiğinde eserin hicaz makamı dizisinde olduğu görülmektedir. Ritimsel incelemede ise 9/8 olduğu ve 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği görülmektedir. Kaynak kişi ve yöre sanatçılarının icraları göz önüne alındığında hızı ortalama 1/8=90 olarak tespit edilmiştir.

AKSADELER ZEYBEĞİ

YÖRE: UŞAK/BAĞBAŞI KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ: MURAT CEHAN
HIZ: 1/8=90

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 13.05.2021

Nota Materyali 7: Aksadeler Zeybeği Notası

4.3.2. Akse Camisinde Suyum Vuruldu

Uşaklı mahalli sanatçı ve emekli öğretmen Mehmet Gündüz ile araştırma kapsamında derleme faaliyeti için sağlanan kişisel görüşmede, kendisinden alınarak derlenen türküden birisi olan “Akse camisinde suyum vuruldu” adlı türkü, sanatçının belirttiğine göre Uşak ili Dağyenice köyüne aittir (Mehmet Gündüz ile kişisel görüşme, 26.02.2022).

Müzikal olarak incelendiğinde hüseyini makam dizisinde olduğu görülen türkü inici ve çıkıcı bir seyre sahiptir. Ritmik incelemede 4/4 zamanda olduğu görülmüş, sanatçı icrasından hız $1/4 = 55$ olarak tespit edilmiştir. Türkünün sözlerine bakıldığında bir hikayesinin olabileceği düşünülse de sanatçı türkünün hikayesini bilmediğini belirtmiştir. Sözler tür bakımından incelendiğinde ağıt olduğu belirlenmiştir. Şekil olarak incelendiğinde bentleri 3'lükler ile kurulan, bağlantıları bent aralarında olan, katma sözler barındıran türküler sınıfında olduğu, hece ölçüsü bakımından serbest olduğu görülmüştür.

AKSE CAMİSİNDE SUYUM VURULDU

Yöre: Uşak/Dağyenice Köyü
Kaynak Kişi: Mehmet GÜNDÜZ
Derleme Tarihi: 26.02.2022

Derleyen: Yavuz TURGUT
Notaya Alan: Yavuz TURGUT

Şeytanın Şarkısı

Ak se ca mi sin de a nam su yum da vu rul du
İbı rı ğı al dım a nam ab dest te al ma ya
El ma da ğı yay la sın da bir sü rü go yun

A los ma nin öl dü ğü de kö ye du yul du
Ha di gi dem sağ dıç la rım tah ta sar ma ya
Bi çil di ke fe nim a nam ı lı di su yun

Ga ra göz lüm duy duy sa da boy nu da bu ru lur
E ce lim var mıy dı da a nam ge ri de gel me ye
Top la nun da gar daş_ la rım üs tû mü so yun

At ma as ker at ma ci ğe re dal dı
" " " " " " " " " "
" " " " " " " " "

Al lı tel li dur nam el le re gal dı
İ ki ta ne kör pe gu zum " " " "
" " " " " " " " "

Havuz

Nota Materyali 8: Akse Camisinde Suyum Vuruldu Notası

AKSE CAMİSİNDE SUYUM VURULDU -2-

AKSE CAMİSİNDE ANAM SUYUM DA VURLDU
 AL'OSMAN'IN ÖLDÜĞÜ DE KÖYE DUYULDU
 GARA GÖZLÜM DUYDUYSA DA BOYNU DA BURULUR

ATMA ASKER ATMA CİĞERE DALDI
 ALLI TELLİ DURNAM ELLERE GALDI

IBİRİĞİ ALDIM ANAM ABDEST ALMAYA
 HADİ GİDEM SADIÇLARIM TAHTA SARMAYA
 ECELİM VAR MIYDI ANAM GERİ GELMEYE

ATMA ASKER ATMA CİĞERE DALDI
 ALLI TELLİ DURNAM ELLERE GALDI

ELMA DAĞI YAYLASINDA BİR SÜRÜ GOYUN
 BİÇİLDİ KEFENİM ANAM ILIDI SUYUM
 TOPLANIN GARDAŞLARIM ÜSTÜMÜ SOYUN

ATMA ASKER ATMA CİĞERE DALDI
 İKİ TANE KÖRPE GUZUM ELLERE GALDI

AKSE: UŞAK'TA BİR KÖY
 IBİRİK: IBİRİK
 SADIÇ: SAĞDIÇ, ARKADAŞ

Nota Materyali 8(Devamı): *Akse Camisinde Suyum Vuruldu Notası*

4.3.3. Arabayı Koşalım

Türkü ile ilgili Yüksel Ayhan ve Mustafa Koçak olmak üzere iki kaynak kişiden faydalanılmıştır. Yüksel Ayhan ile sağlanan görüşmede kendisine TRT repertuarında bulunmayan Uşak yöresine ait türkü olup olmadığı sorulmuştur. Cevaben 1968 yılında kaydettiği içeriğinde kendi sesi de dahil, dönemin mahalli sanatçılarının da bulunduğu ses kaydını araştırmacıya göndermiştir (Yüksel Ayhan ile yapılan kişisel görüşme, 04.01.2018).

Yine araştırma kapsamında 10 adet türküyü derleyip, kaynak kişilik ederek repertuvara kazandıran eski TRT radyosu ses sanatçısı Mustafa Koçak ile bireysel görüşme sağlanmış ve kendisine de yörede bildiği şimdiye kadar kayıt altına alınmamış bir türkünün olup olmadığı sorulduğunda “arabayı koşalım” isimli türkü de dâhil olmak üzere 3 türkü seslendirmiş bu eserler notaya alınmak üzere kayıt altına alınmıştır (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022).

Arabayı koşalım türküsünü seslendiren her iki sanatçının kayıtları incelendiğinde melodilerin aynı fakat türkü sözlerinde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu benzerlik ve farklılıklar aşağıda belirtilmiş, türkünün yazılan notalarında ise her iki sanatçının da okuduğu sözler eser üzerine yazılmıştır.

Mustafa Koçak yorumu:

Arabayı koşalım

Şu Banaz'ı aşalım

Sen yağmur ol ben bulut (Hatice'm)

Uşak'ta buluşalım

Hadi gidem dağlara

Dağlar yolumuz olsun

Gürgen yaprakları da (Hatice'm)

Kiremidimiz olsun

Yüksel Ayhan yorumu:

At olur da tepmez mi

Yar olur da öpmez mi

Yârin öptüğü yede (Hatice'm)

Gül diksen de bitmez mi

Hadi gidem dağlara

Dağlar yolumuz olsun

Gürgen yaprakları da (Hatice'm)

Çevre mendilimiz olsun

Derede yılan biter

Ağzından duman tüter

Genç kızların koynunda (Hatice'm)

Yapraksız elma biter

Türkünün 4/4 usulde olduğu belirlenmiştir. Her iki sanatçının da türküyü icraları dinlendiğinde, ortalama temponun 85 hızda olduğu tespit edilmiştir.

Türkü makamsal olarak incelendiğinde ise türkünün “hüseyni” makamı dizisinde olduğu görülmüştür.

ARABAYI KOŞALIM (HATİCEM)

Yöresi: Uşak/Banaz
Kaynak Kişi: Mustafa KOÇAK, Yüksel AYHAN
Hız: 85

Derleyen: Yavuz TURGUT
Notaya Alan: Yavuz TURGUT
Derleme Tarihi: 31.12.2021

A RA BA YI KO ŞA LIM ŞU BA NA Zİ A ŞA
HA Dİ Gİ DEM DAĞ LA RA DAĞ LAR YO LU MUZ OL

LIM SUN SAZ SEN YAĞ MUR OL
GÜR GEN YAP RAK

BEN BU LUT HA Tİ CEM U ŞAK TA BU LU ŞA
LA RI DA HA Tİ CEM Kİ RE Mİ Tİ MİZ OL

LIM SUN SAZ

1
ARABAYI KOŞALIM
ŞU BANAZ'I AŞALIM
SEN YAĞMUR OL BEN BULUT (HATİCE'M)
UŞAK'TA BULUŞALIM

2
HADİ GİDEM DAĞLARA
DAĞLAR YOLUMUZ OLSUN
GÜRGEN YAPRAKLARI DA (HATİCE'M)
KİREMİTİMİZ OLSUN

Nota Materyali 9: Arabayı Koşalım Notası

ARABAYI KOŞALIM 2

3

AT OLUR DA TEPMEZ Mİ
YAR OLUR DA ÖPMEZ Mİ
YÂRİN ÖPTÜĞÜ YEDE (HATİCE'M)
GÜL DİKSEN DE BİTMEZ Mİ

4

DEREDE YILAN BİTER
AĞZINDAN DUMAN TÜTER
GENÇ KIZLARIN KOYNUNDA (HATİCE'M)
YAPRAKSIZ ELMA BİTER

4.3.4. Aynam Dakılı Duvarda

Türkü Uşak, Eşme ilçesinde tefçi kadın icracılar tarafından çalınıp söylenen oyunlu bir halk ezgisidir. Yörede 9 zamanlı bu tür oyunlara “kürütme havası” denilmektedir. Genellikle iki kişinin karşılıklı, kaşıklarla oynadığı bir türdür. Yörede icra edildiği bilinen türkü 15.03.2022 tarihinde araştırmacı tarafından derlenip notaya alınmıştır.

Türkü ezgisel olarak incelendiğinde uşşak makamı dizisinde olduğu ve genel itibarıyla inici bir seyirde olduğu görülmektedir.

Ritmik özelliklerine bakıldığında 9/8 tartımda olduğu ve 3+2+2+2 şeklinde düzümlendiği görülmektedir. Yöre kadınlarının icraları dinlenildiğinde ortalama olarak 1/8=100 tempoda icra ettikleri gözlemlenmiştir.

Sözel özellikleri şekil bakımından incelendiğinde 4'lüklerle kurulu, bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, mâni kıtalarla kurulu türküler sınıfında olduğu görülmüştür. (a,b,a,a) şeklinde kafiyelediği görülen türkü hece ölçüsü bakımından serbesttir.

Sözlere konu olarak bakıldığında Aşk, sevdâ, özlem konulu olduğu görülmüştür. Türkü notaya alınırken sözler yöre ağız özelliklerine müdahale edilmeden aynen yörede kullanıldığı şekliyle aktarılmıştır. Ayrıca yörede kullanılan ve başka yörelerde anlaşılacakları düşünülen sözcüklerin açıklamaları notaların en alt kısmında verilmiştir.

AYNAM DAKILI DUVARDA

YÖRE: UŞAK/ EŞME
KAYNAK KİŞİ: YÖRE KADINLARI
HIZ: 100

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTALAYAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 15.03.2021

AY NAM DA KI LI DU VAR DA
FES Lİ KAN DİK TİM ÇA NA ĞA

BİR YAR SEV DİM HO VAR DA
KUR BA NİM AL YA NA ĞA

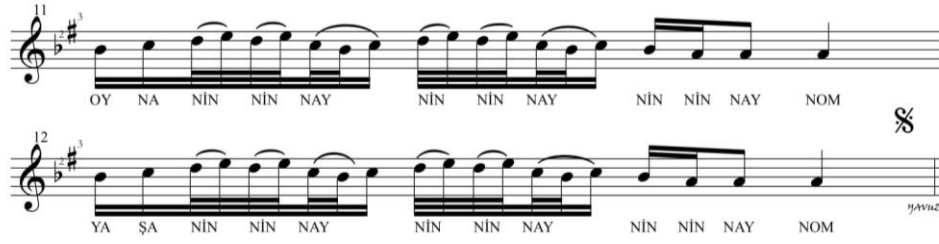
VAR SIN DA HO VAR DA OL SUN
Fİ DAN BOY LU MU KO YUP DA

SE Vİ Sİ VAR Cİ ĞER DE
NA SIL VA RAN YA BA NA

HOP HOP NİN NİN_ NAY NİN NİN NİN NİN NİN NAY NOM

HOP HOP NİN NİN NAY NİN NİN NAY NİN NİN NAY NOM

Nota Materyali 10: Aynam Dakılı Duvarda Notası

1
 AYNAM DAKILI DUVARDA
 BİR YAR SEVDİM HOVARDA
 VARSIN DA HOVARDA OLSUN
 SEVİSİ VAR CİĞERDE

BAĞLANTI:
 HOP HOP NİN NİN NAY NİN NİN NAY NİN NİN NAY NOM
 HOP HOP NİN NİN NAY NİN NİN NAY NİN NİN NAY NOM
 OYNA NİN NİN NAY NİN NİN NAY NİN NİN NAY NOM
 YAŞA NİN NİN NAY NİN NİN NAY NİN NİN NAY NOM

2
 FESLİKÂN DİKTİM ÇANAĞA
 KURBANIM AL YANAĞA
 FİDAN BOYLUMU KOYUP DA
 NASIL VARAN YABANA

(BAĞLANTI)

3
 YARAM DERİN DE SARILMAZ
 YABAN BANA YARAMAZ
 VERİN BENİ SEVDİĞİME
 KENDİ DÜŞEN AĞLAMAZ

YABAN: GURBET
 FESLİKÂN: FESLEĞEN
 SEVİ: SEVGİ
 VARAN: VARAYIM

Nota Materyali 10 (Devamı): Aynam Dakılı Duvarda Notası

4.3.5. Baskı Zeybeği

Yöre mahalli sanatçısı Mehmet Karadedeli ile yapılan kişisel görüşmede sanatçının icra ettiği türküler içerisinde yer alan Baskı zeybeği, sözsüz oyun havası türünde yer alan bir zeybektir. Karadedeli görüşme esnasında, zeybeği Uşak, Ulubey, Kışla Köyü'nde duyup, öğrendiğini belirtmiştir (Mehmet Karadedeli ile yapılan kişisel görüşme, 04.01.2022).

Karadedeli'den, araştırmacı tarafından derlenip notaya alınan “Baskı Zeybeği” ezgisel olarak incelendiğinde mahur makamı dizisinde olduğu, içerisinde hicazkar makamı dizisi çeşnisi de bulundurduğu ve inici bir seyir gösterdiği görülmüştür.

Ritimsel olarak ele alındığında 9/4 ölçüsünde olduğu ve (2+2+2+3) şeklinde düzümlendiği görülmüştür. Sanatçının icrasından türkünün hızı $1/4 = 75$ olarak tespit edilmiştir.

BASKI ZEYBEĞİ

YÖRE: UŞAK/ULUBEY/ KIŞLA KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ: MEHMET KARADELİ
HIZ: 75

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 01.02.2021

Nota Materyali 11: Baski Zeybeği Notası

BASKI ZEYBEĞİ -2-

Nota Materyali 11 (Devamı): Baskı Zeybeği Notası

4.3.6. Bir Tepeden Bir Tepeye Ün Olur (Sektirme)

Uşak, Eşme ilçesi kadın tef icracısı, mahalli yöre sanatçılarından araştırmacı tarafından derlenip notaya alınmıştır. Yörede “sektirme” denilen karşılıklı kaşıklar ile oynanan genellikle kadınlar tarafından tef çalınarak icra edilen oyunlu halk ezgilerinden bir tanesidir.

Türkü ezgisel incelendiğinde hüseyini makam dizisinde olduğu, inici bir seyrinin olduğu görülmektedir.

Ritimsel bakıldığında 9/8’lik tartımda olduğu ve 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği görülmektedir. Yöre sanatçılarının icraları gözlemlendiğinde ise hızının ortalama $1/8 = 160$ tempoda olduğu tespit edilmiştir.

Türkünün sözleri incelendiğinde 3’lüklerle kurulan, bağlantıları bent aralarında bulunan, lafzi katma sözler barındıran türküler sınıfında olduğu, ölçü olarak 11’li hece ölçüsünde olduğu ve (a,a,a+b,b) şeklinde kafiyelendiği görülmüştür. Ayrıca türkünün sözlerine bakıldığında konusunun aşk, seveda, özlem olduğu görülmüştür.

BİR TEPE DEN BİR TEPEYE ÜN OLUR (Sektirme)

YÖRE: UŞAK/EŞME
KAYNAK KİŞİ: YÖRE KADINLARI,
NAKLEN YAVUZ TURGUT

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 20.02.2022

HIZ: 160

12 8

3

5

7

9

11

13 BAĞLANTI

BİR TE PE DEN
A ŞA Gİ DAN

PE YE GE LİN DE ÜN O LUR
GE Lİ YO RU YAV RUM DA CAN AY ŞEM

HER KES SEV Dİ Gİ NE YA NAR YA NAR
AK EL LE Rİ TU TAM TU TAM OL MUŞ

KÜL O LUR SE SEV Dİ Gİ Nİ
ME NEV ME NEV ŞE DEN

SA RA MA YAN Yİ GİT DE DEL O LUR
BİR DAL VER SEN BA NA DA GİZ AY ŞEM

YAS SIL DAĞ LAR YAS SIL BEN Sİ LA MA

Nota Materyali 12: Bir Tepeden Bir Tepeye Ün Olur (Sektirme) Notası

Gİ DE YİM Sİ LAM ŞE HER

OL MUŞ YAR HA Lİ Nİ SO RE YİM

YAVUZ

1
BİR TEPE DEN BİR TEPEYE GELİN DE ÜN OLUR
HERKEŞ SEVDİĞİNE YANAR YANAR KÜL OLUR
SEVDİĞİNİ SARAMAYAN YİĞİT DE DEL'OLUR

BAĞLANTI
YASSIL DAĞLAR YASSIL BEN SİLAMA GİDEYİM
SİLAM ŞEHİR OLMUŞ YAR HALİNİ SORAYIM

2
AŞAĞIDAN GELİYORU YAVRUM DA CAN AYŞEM
AK ELLERİ TUTAM TUTAM OLMUŞ MENEVŞE
MENEVŞEDEN BİR DAL VERSEN BANA DA GİZ AYŞEM

BAĞLANTI

Şehir: Şehir
Soreyim: Sorayım
Del olmak: Deli olmak
Menevşe: Menevşe
Yassı: Yayvan, düz

Nota Materyali 12 (Devamı): Bir Tepeden Bir Tepeye Ün Olur (Sektirme) Notası

4.3.7. Devrent Deresinde Harmanım mı Var

Araştırma kapsamında Uşak türküleri ile ilgili çalışmaları olduğu bilinen Uşak'ın Kılcan köyünden olan şu anda İstanbul'da ikamet eden emekli kaymakam Yüksel Ayhan ile kişisel görüşme sağlanmıştır. Kendisine Uşak yöresine ait TRT repertuvarında bulunmayan derlenip notaya alınmamış türkü olup olmadığı sorulduğunda 1968 yılında Uşak'ta İbilak Mehmet başta olmak üzere Uşakta farklı yerleşimlerde Uşak türkülerini kayda aldığını ve bu kayıtları gönderebileceğini belirtmiştir. Yüksel Ayhan'dan alınan ses kayıtları incelendiğinde başında “Uşak'ın Dağyenice köyünden Hüseyin Işık, şimdi size bi türkü takdim ediyon” anonsundan sonra Işık, yazar tarafından notaya alınan “Devrent deresinde harmanım mı var” adlı türküyü seslendirmiştir.

Bu türküyü kaynaklık eden Hüseyin Işık'ın kim olduğuna dair köyünde yapılan araştırmada ulaşılan akrabalarından Tuncay Bozkurt, Işık'ın 20.03.1930 doğumlu olduğunu yılında Almanya'ya gurbetçi olarak gittiğini ve 26.07.1976 tarihinde Türkiye'ye izine gelirken içinde oğlu, gelini ve kendisinin bulunduğu araç ile kaza yaparak vefat ettiğini belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından notaya alınan türkü ezgisel olarak incelendiğinde hüseyini makam dizisinde olduğu ve inici ve çıkıcı seyrettiği görülmüştür. Ayrıca, İsmet Egeli'nin Uşaklı mahalli sanatçı Mustafa Koçak'tan 3315 repertuvar numaralı “Kara çadırında vardır üç direk” isimli Uşak türküsünün ezgisel çeşitlemesi olduğu tespit edilmiştir.

Ritimsel analizinde eserin 4/4 olduğu kayıt dinlendiğinde hızının $1/4 = 50$ olduğu tespit edilmiştir.

Sözel özelliklerine bakıldığında 3 ve 4'lüklerle kurulan, bağlantıları bent aralarında bulunan türküler sınıfında olduğu, hece ölçüsü barındırmadığı belirlenmiştir. Konusuna bakıldığında ise ağıt türünde olduğu görülmüştür.

DEVRENT DERESİ'NDE HARMANIM MI VAR

YÖRE: UŞAK, DAĞYENİCE KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ: HÜSEYİN IŞIK, YÜKSEL AYHAN

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 26.03.2022

HIZ:50

DEV RENT DE RE SİN DE HAR_ MA NİM MI VAR

E LİM DE YA Zİ LI FER MA NİM MI VAR

BE NİM SA NA SAR MI YA DER MA NİM MI VAR

AS KER OL DUM Gİ Dİ YOM GA YIR MAN GA Lİ

Nİ ŞAN LIM SUL TAN DAN A YIR MAN GA Lİ

Nota Materyali 13: Devrent Deresinde Harmanım mı Var Notası

15
DEV RENT DE RE SİN DE GAR DE ĞİL TO LU

17
MU SA NIN GÖ ZÜ³ NÜ GAR GA LAR OY DU

19
MU SA YI SO RAR SAN BİR E VİN OĞ LU

21
Yİ KİL Dİ DE VE³ LER GAL— Dİ RA MA DİM

23
GEL Dİ GENÇ Ö LÜM³ LER DÖN DÜ RE ME DİM

25
3

27
KÖ YÜ MÜZ DEN ÇIK TIM BA ŞI SE LA MET

29
ŞİR KET SÜ SE SİN³ DE KOP TU KI YA MET

Nota Materyali 13 (Devamı): Devrent Deresinde Harmanım mı Var Notası

TE LE FO NUN TE Lİ NE GUŞ LAR MI GO NAR

A LOS MA NIN KE Mİ Ğİ NE GUR ŞUN MU GO YAR

AT MA DA AS KER AT MA Cİ ĞE RE DAL DI

TOP ZÜ LÜF LÜ GELİN LER KİM LE RE GAL DI

DEVRENT DERESİNDE HARMANIM MI VAR
 ELİMDE YAZILI FERMANIM MI VAR
 BENİM SANA SARMAYA FERMANIM MI VAR
 ASKER OLDUM GİDİYOM GAYIRMAN GALİ
 NİŞANLIM SULTAN'DAN AYIRMAN GALİ

DEVRENT DERESİNDE GAR DEĞİL TOLU
 MUSA'NIN GÖZÜNÜ GARGALAR OYDU
 MUSA'YI SORARSA BİR EVİN OĞLU
 YIKILDI DEVELER GALDIRAMADIM
 GELDİ GENÇ ÖLÜMLER DÖNDÜREMEDİM

KÖYÜMÜZDEN ÇIKTIM BAŞIM SELAMET
 ŞİRKET SÜSESİNDE KOPTU KİYAMET
 TELEFONUN TELİNE GUŞLAR MI GONAR
 ALOSMAN'IN KEMİĞİNE GURŞUN MU GOYAR
 ATMA DA ASKER ATMA CİĞERE DALDI
 TOP ZÜLÜFLÜ GELİNLER KİMLERE GALDI

Devrent: Uşak'ta bir köy

Gayırma: Üzülme

galî: artık

Gar: Kar

Tolu: Dolu

Şirket Süsesi: İlk şeker fabrikası uşak'ta kurulmuştur. burada çalışan halk o dönemde şeker fabrikasına

"şirket" demektedir. Süse ise Uşak yöresel ağzında şose (kırık taş veya çakıl döküldükten sonra üzerinden silindir geçirilerek hazırlanan

basit bir tür kara yolu) anlamında kullanılmaktadır.

Guş: Kuş

Alosman: Ali Osman

Nota Materyali 13 (Devamı 2): Devrent Deresinde Harmanım mı Var Notası

4.3.8. Efeleme Havası

Sözsüz oyun havaları türüne ait bir zeybek olan Efeleme Havası, Uşak yöresine ait kaşıklı bir erkek oyunudur. Türkü Uşaklı mahalli sanatçı Mehmet Karadedeli'den kişisel görüşme sağlanarak derlenip notaya alınmıştır.

Türkünün ezgisel özelliklerine bakıldığında Hüseyini makamı dizisinde olduğu, inici ve çıkıcı seyir özelliği gösterdiği, Uşak yöresi İslamoğlu zeybeğinin sözsüz çeşitlemesi olduğu belirlenmiştir.

Ritmik özellikleri bakımından incelendiğinde: Eserin 9/8'lik ölçüde ve 2+2+2+3 şeklinde düzümlenmiş olduğu görülmüştür. Karadedeli'nin bağlama ile icra kaydı incelenmiş ve hızı $1/8=96$ olarak tespit edilmiştir.

EFELEME HAVASI

KIRIK ZEYBEK

YÖRE UŞAK
KAYNAK KİŞİ: MEHMET KARADEDELİ

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTALAYAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 05.04.2021

HIZ: 96

Gezinleme kısmı

Sıkma kısmı

Gezinleme kısmı

Sıkma kısmı

Gezinleme kısmı

Sıkma kısmı

Nota Materyali 14: Efeleme Havası Notası

EFELEME HAVASI -2-

11

Sekme kısmı

13

15

16

Alf evruz

4.3.9. Eşme İslamoğlu Efelemesi

Uşak'ın Eşme ilçesinde çalınıp oynanan, sözsüz türde daha çok davul zurna ile icra edilen kaşıklı bir erkek zeybeğidir. İslamoğlu çeşitlemesidir.

Türkü ezgisel incelendiğinde hüseyini makamı dizisinde olduğu ve çıkıcı, inici bir şekilde seyrettiği görülmüştür.

Ritimsel özelliklerine bakıldığında $9/8$ tartımında olduğu $2+2+2+3$ şeklinde düzümlendiği görülmüştür. Yöresel sanatçıların icraları gözlemlendiğinde hızının ortalama $1/8=90$ civarında olduğu tespit edilmiştir.

EŞME İSLAMOĞLU EFELEMESİ

YÖRESİ: UŞAK /EŞME
KAYNAK KİŞİ: YÖRE EKİBİ,
NAKLEN YAVUZ TURGUT
HIZ:90

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 21.03.2022

Nota Materyali 15: Eşme İslamoğlu Efelemesi Notası

4.3.10. Gayanın Dibindeyim

Uşaklı mahalli sanatçı Mustafa Koçak ile araştırma sürecinde sık sık görüşmeler sağlanmış, “Gayanın dibindeyim” adlı bu eser de sağlanan bu görüşmeler esnasında derlenmiş, sonrasında notaya alınan kıvrak zeybek türünde bir türküdür. Derleme yapılırken Koçak’a türküyü nereden duyup öğrendiği sorulduğunda. Kendi köyü olan Uşak, Banaz, Baltalı köyü, Bayındır mahallesinde duyduğunu ve öğrendiğinin bildirmiştir (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022).

Araştırmacı tarafından derlenip notaya alınan türkü ezgisel olarak incelendiğinde muhayyer makamı dizisinde olduğu, yer yer karcığar çeşniler de gösterdiği görülmüştür. Türkü en pest sol, en tiz do seslerini alarak 11 ses genişliğinde oldukça zengin ezgisel motifler içerdiği görülmüştür.

Ritmik analizinde ise 9/8’lik ölçüde ve 2+2+2+3 düzümünde olduğu görülmüştür. Derleme esnasında alınan ses kaydı dinlendiğinde temposunun 1/8=165 olduğu tespit edilmiştir.

Sözleri incelendiğinde 4’lüklerle kurulu bağlantıları bent aralarında bulunan mâni kıtalardan oluşan türküler sınıfında olduğu, 7’li hece ölçüsünden oluştuğu, konu olarak aşk, sevdâ, özlem konularını içerdiği belirlenmiştir.

GAYANIN DİBİNDEYİM

YÖRE: UŞAK, BANAZ, BALTALI KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ: MUSTAFA KOÇAK
HIZ: 165

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 27.03.2022

GA YA NIN Dİ BİN DE YİM GE CE NİN DÖR
GA YA LİK TA BOS TAN VAR A LA CA LI
GA YA DAN A KAR SU_ YU YÜ ZÜN DE GÖR

DÜN DE YİM (SAZ) EL LER KEY Fİ
FİS TAN VAR RİN DA
DÜM A YI BE NİM GÖN LÜ

A LEM DE BEN SE NİN DER
NA RİM VAR CEY LAN GÖZ LÜ
MÜN YA Rİ KA YI LAR DAN

Baglantı
DİN DE YİM (SAZ) HAY Dİ TEK TEK
YA RİM SO YU DIR SO YU

BAS TA GEL GA YA LİK TAN

Nota Materyali 16: Gayanın Dibindeyim Notası

16 AŞ TA GEL (SAZ) A NAN BU VAN

18 GÖR ME DEN YA VAŞ CA ÇIK

20 GAÇ DA GEL (SAZ)

1
 GAYANIN DİBİNDEYİM
 GECENİN DÖRDÜNDEYİM
 ELLER KEYFİ ALEMDE
 BEN SENİN DİBİNDEYİM

Bağlantı
 HAYDİ TEK TEK BASTA GEL
 GAYALIKTAN AŞTA GEL
 ANAN BUVAN DUYMADAN
 YAVAŞCACIK GAÇ DA GEL

2
 GAYALIKTA BOSTAN VAR
 ALACALI FİSTAN VAR
 BAĞLARINDA NARIM VAR
 CEYLAN GÖZLÜ YARIM VAR

3
 GAYADAN AKAR SUYU
 YÜZÜNDE GÖRDÜM AYI
 BENİM GÖNLÜMÜN YARI
 KAYILARDANDIR SOYU

GAYA: KAYA
 BUVAN: BABA

Nota Materyali 16 (Devamı): Gayanın Dibindeyim Notası

4.3.11. Gayran Gediğin de Dört Yanı Dere (Asım'ın Ağdı)

01.02.2022 tarihinde Uşaklı mahalli sanatçı Kazım Karabaşoğlu ile gerçekleştirilen kişisel görüşmede sanatçının icra ettiği türkü yazar tarafından derlenip notaya alınmıştır. Sanatçıya türküyü nereden duyup öğrendiği sorulduğunda gittiği düğünler esnasında Uşak Ulucak köyünde duyup öğrendiğini ifade etmiştir (Kazım Karabaşoğlu ile yapılan kişisel görüşme, 01.02.2022).

Derlenen türkü ezgisel olarak incelendiğinde Hüseyini makam dizisinde olduğu ve genel manada inici bir seyir gösterdiği görülmüştür.

Ritmik olarak ele alındığında 4/4 ölçüde olduğu ve derleme faaliyeti esnasında kaydedilen icra kaydından hızının $1/4 = 50$ olduğu tespit edilmiştir.

Türkü sözleri şekil yönünden incelendiğinde bentleri 3'lüklerle kurulu, bağlantıları bent aralarında beyitlerden oluşan, katma söz ve terennüm içermeyen türküler sınıfında olduğu, hece ölçüsü bakımından serbest olduğu görülmüştür. Türkü sözlerine konu bakımından bakıldığında ise ağıt olduğu değerlendirilmiştir. Kafiye bakımından (a,a,a+b,b) olarak kafiyeleştiği görülmüştür.

GAYRAN GEDİĞİN DE DÖRT YANI DERE

(Asım'ın Ağdı)

Yöresi:

Uşak/Ulucak Köyü

Kaynak Kişi: Kazım KARABAŞOĞLU

Tempo: 50

Derleyen ve Notalayan:

Yavuz TURGUT

Derleme Tarihi: 02.01.2022

SAZ

Gay ran ge di ğin de dört ya nı de re

te sel li de bu lu nun ka yın pe de re

Söy le yin ba ba ma mes ka nım ne re

Ağ la a nam ağ la ba bam ce na zem kal dı

Gay ran ge di ğin de kan la rım ak tı

Şu tınaz kayanın dört yanı taşlık
Cebimizde kalmadı beş kuruş harçlık
Asım'ı vurdular kabaca kuşluk

Bağlantı

Ağ la anam ağ la babam cenazem kalktı
Kayran gediğinde kanlarım aktı

Ali yusuf jandarmalar sefa geldiniz
Benim kara haberimi kimden aldınız
Kaybetmen cesedimi mahkum oldunuz

Bağlantı

Gayran gediği: Uşak'ta bir mevki
Kabaca kuşluk:Günün sabahla öğle arasındaki bölümü
Meskan: Mesken

Nota Materyali 17: Gayran Gediğin de Dört Yanı Dere (Asım'ın Ağdı) Notası

4.3.12. Giyi de Vemiş Al Fistanı (Hop dın dın)

Uşak Banaz yöresinde kaşıkla oynanan bir kadın oyun havasıdır. Türkü halk oyunları eğitmeni Hüseyin Kamalı ve Berna Ulusoy Korkmaz vasıtasıyla elde edilen kadın tef icracısı ve oyuncularının kayıtlarından derlenip notaya alınmıştır.

Türkü ezgisel olarak analiz edildiğinde hicaz makamı dizisinde ve inici, çıkıcı seyirde olduğu görülmektedir.

Ritimsel özelliklerine bakıldığında 9/8 ölçüde olduğu ve 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği görülmüştür. Elde edilen oyun kayıtlarından ve yöre sanatçılarının icralarından türkünün hızının ortalama $1/8=168$ hızında olduğu tespit edilmiştir.

Söz özellikleri bakımından incelendiğinde 4'lüklerden oluşan, bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm ve katma sözler barındıran türküler sınıfında olduğu, konusunun aşk, sevdâ olduğu görülmüştür.

GİYİ DE VEMİŞ AL FİSTANI (HOP DİN DİN)

YÖRE: UŞAK/BANAZ
KAYNAK KİŞİ: YÖRE KADINLARI,
HÜSEYİN KAMALI,
BERNA KORKMAZ ULUSOY,

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 27.03.2022

HIZ: 168

Gİ Yİ DE VE MİŞ AL FİS TA Nİ

BOY LA RI DA BO YUN CA AL DA Nİ VE DİM

BOY LA RI DA BO YUN CA (SAZ)

İ LİK LE MİŞ DÜĞ ME LE Rİ A GÜ ZEL

GÜL ME ME YE GE LİN CE HE LE YAN DİM

Nota Materyali 18: Giyi de Vemiş Al Fistanı (Hop dın dın) Notası

15 GÜL ME ME YE GE LİN CE HOP DIN DIN A RA OĞ

17 LUM DIN DIN OY NE Yİ VE (SAZ)

19

21

23 GİR DİM YA RİN BAH ÇA SI NA

25 AY VA LİK NAR LİK HE LE YAN DİM

27 AY VA LİK NAR LİK (SAZ)

29 SUN DUM YA RİN EL LE Rİ NE A GÜ ZEL

Nota Materyali 18 (Devamı): *Giyi de Vemiş Al Fistanı (Hop dın dın) Notası*

31 İŞ LE ME Lİ BİR YAĞ LIK HE LE YAN DIM

33 İŞ LE ME Lİ BİR YAĞ LIK HOP DIN DIN A RA OĞ

35 LUM DIN DIN YAŞ ŞE Yİ VE (SAZ)

37

1
 GİYİ DE VEMİŞ AL FİSTANI
 BOYLARI DA BOYUNCA (ALDANI VEDİM BOYLARI DA BOYUNCA)
 İLİKLEMİŞ DÜĞMELERİ A GÜZEL
 GÜL MEMEYE GELİNCE (HELE YANDIM GÜL MEMEYE GELİNCE)

(BAĞLANTI)
 HOP DIN DIN ARA OĞLUM
 DIN DIN YAŞSEYİVE

2
 GİRDİM YARIN BAHÇASINA
 AYVALIK NARLIK (HELE YANDIM AYVALIK NARLIK)
 SUNDUM YARIN ELLERİNE A GÜZEL
 İŞLEMELİ BİR YAĞLIK (HELE YANDIM SIRMALI YAĞLIK)

YAĞLIK: BAŞÖRTÜSÜ YA DA BAŞA DA BAĞLANABİLEN BÜYÜK MENDİL, ÇEVRE

Nota Materyali 18 (Devamı 2): *Giyi de Vemiş Al Fıstani (Hop dın dın) Notası*

4.3.13. Gül Kopardım Dalinden

Türkü, yazar tarafından Uşaklı mahalli sanatçı Mustafa Koçak ile 28.03.2022 tarihinde yapılan kişisel görüşmede derlenip sonrasında notaya alınmıştır. Sanatçıya türkünün oyunlu olup olmadığı sorulduğunda, oyununun olmadığını söylemiştir. (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022)

Derlenen türkü ezgisel olarak incelenmiş karcığar makamı dizisinde olduğu görülmüştür. Bezekli nağmeler bulunan, gayet zengin bir ezgisel yapıya sahip olduğu değerlendirilmiştir. Seyir anlamında genellikle inici bir seyir izlediği görülmüştür.

Ritmik olarak bakıldığında 9/8'lik ölçüye sahip olan ezgi 2+2+2+3 olarak düzümlenmiştir. Koçak'tan kaydedilen türkü icrasına göre türkünün hızı $1/8=150$ olarak tespit edilmiştir.

Türkünün sözel yapısı incelendiğinde ilk göze çarpan kullanılan bazı kelimelerin oldukça eski Uşak şivesi sözcükler olduğu görülmüş ve kaynak kişiye anlamları sorularak türkü notasına dipnot olarak eklenmiştir. Türkü sözleri şekil bakımından incelendiğinde 4'lüklerle kurulu bağlantıları bulunmayan, katma söz ve terennüm içermeyen, mâni kıtalarla kurulu türküler sınıfında olduğu görülmüştür. Konusunun aşk, sevdâ, özlem olduğu belirlenmiştir.

GÜL KOPARDIM DALİNDEN

YÖRE: UŞAK, BANAZ
KAYNAK KİŞİ: MUSTAFA KOÇAK
HIZ: 150

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 28.03.2022

§

(SAZ)

3

GÜL KO PAR DIM
KUN DU RA SI
KU ŞA ĞIN DA

5

DA LİN DEN SE LAM GEL Dİ
ÖK ÇE Lİ GÜ ZEL Lİ Ğİ
GU DU SU BA ŞIN DA DIR

7

YA Rİ DEN (SAZ) BAL DAM LI YOR
PEK ÇE Lİ SU AL FİS TA NI
PO ÇU SU BA NA MUŞ TU

9

Dİ LİN DEN BEN AY RİL MAM
AK ÇA LI CE Yİ Zİ DE
GE Tİ RİR YA Rİ MİN DE

11

YA RİM DEN (SAZ)
BOH ÇA LI
BA CI SI

§

Nota Materyali 19: Gül Kopardım Dalinden Notası

GÜL KOPARDIM DALİNDEN -2-

1
GÜL KOPARDIM DALİNDEN
SELAM GELDİ YARİMDEN
BAL DAMLIYOR DİLİNDEN
BEN AYRILMAM YARİMDEN

2
KUNDURASI ÖKÇELİ
GÜZELLİĞİ PEKÇELİ
AL FİSTANI AKÇALI
ÇEYİZİ DE BOHÇALI

3
KUŞAĞINDA GUDUSU
BAŞINDADIR POÇUSU
BANA MUŞTU GETİRİR
YARİMİN DE BACISI

NOT: Saz bölümü bağlama icrasında zeybek tavrı uygulanarak çalınır.

DALİNDEN: DALINDAN
ÖKÇE: AYAKKABI ALTININ TOPUĞA GELEN YÜKSEK BÖLÜMÜ
GUDU: HALK DİLİNDE SÜS, SAÇAK
MUŞTU: MUTLULUK VEREN HABER

- 2 -

Nota Materyali 19 (Devamı): Gül Kopardım Dalinden Notası

4.3.14. Hadi Gidem Yaylaya (Davran da)

Araştırma kapsamında Uşaklı mahalli sanatçı Mehmet Gündüz ile yapılan kişisel görüşmelerde araştırmacı tarafından derlenip notaya alınmıştır. Gündüz'den alınan bilgiye göre Uşak, Banaz yöresinde icra edilen, kaşıkla karşılıklı oynanan bir tür kadın oyun havasıdır (Mehmet Gündüz, kişisel görüşme, 26.02.2022).

Derlenen türkü ezgisel bakımdan incelendiğinde TRT THM arşivinde 2590 repertuvar numarası ile kayıtlı bulunan, İsmet Akyol'un Uşaklı mahalli sanatçı Mustafa Koçak'tan derleyip notaya aldığı "Arpalar hasır oldu" türküsü ile ezgisel çatal olduğu görülmüştür. Uşşak makam dizisinde olan türkü çıkıcı ve inici seyir özellikleri göstermektedir.

Ritimsel özelliklerine bakıldığında 9/8 ölçüde olduğu ve 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği görülmüştür. Gündüz'ün bağlama ile yaptığı icrasının kaydı incelendiğinde hızı 1/8=200 olarak tespit edilmiştir.

Sözel özellikleri incelendiğinde ise bağlantılarının her kıta sonunda farklı olduğu, 4'lüklerden oluşan, bağlantıları bent aralarında bulunan, mâni kıtalarla kurulu türküler sınıfına girdiği, 7'li hece ölçüsü ile yazıldığı ve konusunun aşk, sevdâ olduğu görülmüştür.

HADI GİDEM YAYLAYA (DAVRAN DA)

YÖRE: UŞAK, BANAZ
KAYNAK KİŞİ: MEHMET GÜNDÜZ

DERLEYEN: Yavuz TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 26.02.2022

HIZ: 200

♩

(Oyun kısmı)

3

5

(bağlantı)

7

9

11

13

Ha di gi dem yay la ya
Ev le ri var alt baş ta
Kar şı da o tu ran lar

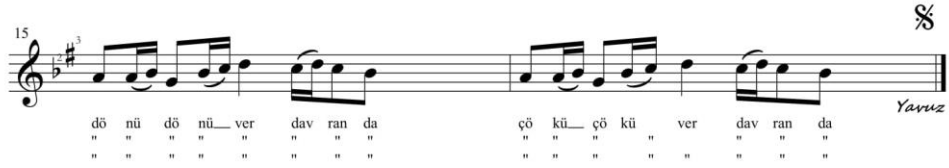
gül bağ la ya bağ la ya (SAZ)
kun du ram kay di taş ta
der di mi ar tı ran lar

ka ra gün ler ge çir dim yar ağ la ya
gel sa rı la lım sev di ğim be nim sev di
ba şı na gül ler sok sun as ker den kur

ağ la ya ko yun yo la ğı duy ma sın
ĝim baş ka lar sür me li ko yun ya rim de
tu lan lar ka ya ba şın dan gel ya rim

ya rin ku la ğı du yar sa yı kar ko na ğı dav ran da
kırk ma lı ge lin ara sı ra ben si ze ge len " " "
çeş me ba şın a vur gu num ça tık_ ka şı na " "

Nota Materyali 20: Hadi Gidem Yaylaya (Davran da) Notası

1
HADİ GİDEM YAYLAYA
GÜL BAĞLAYA BAĞLAYA
KARA GÜNLER GEÇİRDİM
YAR AĞLAYA AĞLAYA

BAĞLANTI 1
KOYUN YOLAĞI
DUYMASIN YARIN KULAĞI
DUYARSA YIKAR KONAĞI
DAVRAN DA DÖNÜ DÖNÜVER
DAVRAN DA ÇÖKÜ ÇÖKÜVER

2
EVLERİ VAR ALT BAŞTA
KUNDURAM KAYDI TAŞTA
GEL SARILALIM SEVDİĞİM
BENİM SEVDİĞİM BAŞKA

BAĞLANTI 2
SÜRMELİ KOYUN
YARIM DE KIRKMALI GELİN
ARA SIRA BEN SİZE GELEN
DAVRAN DA DÖNÜ DÖNÜVER
DAVRAN DA ÇÖKÜ ÇÖKÜVER

3
KARŞIDA OTURANLAR
DERDİMİ ARTIRANLAR
BAŞINA GÜLLER SOKSUN
ASKERDEN KURTULANLAR

BAĞLANTI 3
KAYA BAŞINDAN
GEL YARIM ÇEŞME BAŞINA
VURGUNUM ÇATIK KAŞINA
DAVRAN DA DÖNÜ DÖNÜVER
DAVRAN DA ÇÖKÜ ÇÖKÜVER

Not: Davranda oyunu, Yörede kadınların ikiyeşerli oynadıkları kaşıklı bir oyundur.
Oyun kısmı, oyuncu gezinleme yapana kadar çalınır.

Davran: Hızlan, acele et
Yolak: yol
Kırmalı gelin: kahküllü gelin
Gelem: geleyim

4.3.15. Halil Gilin Damı Var

Yazar türküyü ve hikayesini (hikayesi için bkz. 4. Alt problem) anneannesi Hatice Akça ve Türk halk müziğini kendisine sevdiren, öğrenmesi için teşvik eden annesi Meryem Akça'dan dinleyip öğrenmiş, derleyip notaya almıştır. Türkü Uşak merkeze bağlı Çamyazı köyüne aittir.

Eserin ezgisel özelliklerine bakıldığında hüseyini makamı dizisinde olduğu ve çıkıcı inici seyrettiği görülmüştür.

Ritimsel olarak incelendiğinde 4/4 olduğu ve icrasını kayda aldığı Meryem Akça'nın sesli ve görüntülü kaydından hızının $1/4=78$ olduğu tespit edilmiştir.

Söz özelliklerine bakıldığında türkünün 4'lüklerden oluşan bağlantıları bent aralarında bulunan, ikai terennüm barındıran, mâni kıtalarla kurulmuş türküler sınıfında olduğu, 7'li hece ölçüsü kullanıldığı belirlenmiştir. Konusu şeklen aşk, özlem içerse de türkünün hikayesinden ölümü de konu edinen bir ağıt olduğu anlaşılmıştır.

HALİL GİLİN DAMI VAR

YÖRE: UŞAK, ÇAMYAZI KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ: HATİCE AKÇA, MERYEM AKÇA

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 04.08.2021

HIZ: 78

Ha lil gi lin da mı var

Nin nay da nin nay nom Pen ce re de ca mı var Nin nay da nin nay nom

Nin nay da nin na nom A ğa gı zı bey gı zı nin nay da nin nay nom

Hat çe nin de _ ca nı var Nin nay da nin nay nom nin nay da nin nay nom

Halil'gilin damı var (Ninnayda ninnay nom)
Pencerde camı var (Ninnayda ninnay nom)
Ağa gızı bey gızı (Ninnayda ninnay nom)
Hatçenin de canı var (Ninnayda ninnay nom)

Gara çorap öreyim (Ninnayda ninnay nom)
Ayağına vereyim (Ninnayda ninnay nom)
Mor enterli Halilim (Ninnayda ninnay nom)
Mahşerde mi göreyim (Ninnayda ninnay nom)

Boz çay bulanıp gelir (Ninnayda ninnay nom)
Yılan dolanıp gelir (Ninnayda ninnay nom)
Sen neredesin kız hatça (Ninnayda ninnay nom)
Halil ağlayıp gelir (Ninnayda ninnay nom)

Enterli: Entarili
Gara: Kara

Nota Materyali 21: Halil Gilin Damı Var Notası

4.3.16. Harmancı'nın Tepesi

Türkü Uşaklı mahalli sanatçı Kazım Karabaşoğlu ile sağlanan kişisel görüşmede derlenip notaya alınmıştır. Sanatçıya hikayesi sorulduğunda hikayesini bilmediğini, nereden duyup öğrendiği sorulduğunda ise kendisinin Uşak Yenişehir köyünden olduğunu türküyü babası Zurnacı Ali Osman'dan öğrendiğini belirtmiştir (Kazım Karabaşoğlu ile yapılan kişisel görüşme, 01.02.2022).

Derlenen türkünün ezgisel özellikleri incelenmiş uşşak makam dizisinde olduğu görülmüştür.

Ritmik özellikleri bakımından ele alındığında 9/4 ölçüsünde olduğu ve 2+2+2+3 olarak düzümlendiği belirlenmiştir.

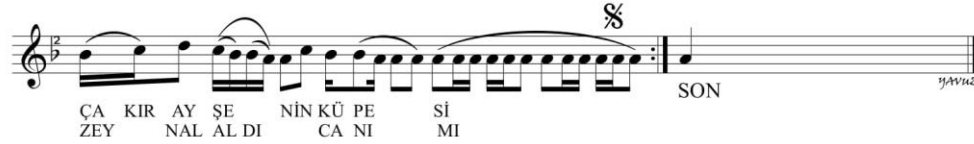
Türkü sözel olarak da incelenmiş 4'lüklerden oluşan bağlantıları bulunmayan, katma sözler içeren, mâni kıtalarla kurulmuş türküler sınıfında olduğu görülmüştür. 7'li hece ölçüsü ile yazıldığı fakat iki dizesinin 8'li olduğu belirlenmiştir. Konusu ağıttır.

HARMANCI'NIN TEPESİ

YÖRESİ:
UŞAK/ YENİŞEHİR KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ:
KAZIM KARABAŞOĞLU

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 25.04.2021

HIZ: 88

1
HARMANCININ TEPESİ
KULAĞINDA KÜPESİ
BİN BEŞ YÜZE ALINMAZ
ÇAKIR AYŞE'NİN KÜPESİ

2
TAŞA VURDUM YARNIMI
TOPRAK ÇEKTİ KANIMI
AZRAİL GELMEDEN OF OF
ZEYNEL ALDI CANIMI

*Yarın: Kürek kemiklerinin arası

Nota Materyali 22: Harmancı'nın Tepesi Notası

4.3.17. Kıvrım Kıvrım Gider Eşme'nin Yolu

Türkü Uşak Eşme başta olmak üzere Uşak'ın tamamında sevilen, çalınıp söylenen bir türküdür. Mehmet Gündüz ile sağlanan kişisel görüşmeden derlenip notaya alınmıştır. Sözleri ve hikayesi ile ilgili görüşme sağlanan Uşak harmandalı Yörükleri derneği başkanı Özkan Çam sözlerde eksiklikler olduğunu belirtip eksik olan sözleri eklemiştir. Türkünün hikayesi ile ilgili yapılan araştırmada sözlerde adı geçen Gavruk Mahmut'un müzisyen olan Eşmeli Celalettin Baran Kulalı'ya ulaşıp sözlerin eksiksiz tamamı ve türkünün hikayesine ulaşılmıştır (Hikâye için bkz. 4. Alt problem).

Türkü ezgisel olarak incelendiğinde hüseyini makamı dizisinde olduğu ve 2363 repertuvar numarası ile TRT THM arşivine kayıtlı olan “Yeşil ördek gibi daldım göllere” isimli Sivas, Zara türküsi ile ezgisel varyant (çeşitleme) olduğu görülmüştür.

Ritimsel özelliklerine bakıldığında 4/4 olduğu, kaynak kişi Mehmet Gündüz ve çeşitli mahalli sanatçıların icraları dinlenildiğinde hızının 1/4 =88 olduğu tespit edilmiştir.

Şiir özellikleri şekil yönünden incelendiğinde 4'lüklerle kurulu, bağlantıları bulunmayan, türküler sınıfında olduğu görülmüştür. Türkü ölçü bakımından serbest olup, konusu aşk, özlemdir.

KIVRIM KIVRIM GİDER EŞME'NİN YOLU

Yöre: Uşak/ Eşme-Düzköy
Kaynak Kişi: Mehmet GÜNDÜZ, Özkan ÇAM,
Celalettin Baran KULALI

Derleyen: Yavuz TURGUT
Notaya Alan: Yavuz TURGUT
Derleme Tarihi: 26.02.2022

Hız:88

Kıvrım kıvrım gi der
A dım hat çe yi di
Ev le ri nin ö nü

Eş me nin yo lu Ge n ci ken bü kül dü
gül me di ba şım E ş me ci va rın da
bir de rin ku yu Ku yu da a lır lar

Hat çe min be li Hat çe mi so rar san Ak ta şın gü lü
yo ğu du e şim Gav ruk Mah mut ol sun se nin sır da şın
gü zel ler su yu Kü çük ten bel liy di Hat çe min hu yu

yü rü yü şün den bel li yar bel li bel li
gü lü şün den bel li yar bel li bel li
gü lü şün den bel li yar bel li bel li

Yavuz

Nota Materyali 23: Kıvrım Kıvrım Gider Eşme'nin Yolu Notası

1
KIVRIM KIVRIM GİDER EŞME'NİN YOLU
GENC İKEN BÜKÜLDÜ HATÇEMİN BELİ
HATÇEMİ SORARSAN AKTAŞ'IN GÜLÜ
YÜRÜYÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

2
ADIM HATÇE İDİ GÜLMEDİ YÜZÜM
EŞME CİVARINDA YOĞİDİ EŞİM
GAVRUK MAHMUT OLSUN SENİN SİRDAŞIN
GÜLÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

3
EVLERİNİN ÖNÜ BİR DERİN KUYU
KUYUDAN ALIRLAR GÜZELLER SUYU
KÜÇÜKTEN BELLİYDİ HATÇEMİN HUYU
GÜLÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

4
EVLERİNİN ÖNÜ MISIR DARISI
HATÇAYI SORARSAN GAVRUĞUN KARISI
ONU BÖYLE EDEN GÖKLER'İN ALİŞİ
GÜLÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

5
EVLERİNİN ÖNÜ BİR DÖNÜM DARI
HATÇANIN SAÇLARI ANADAN SARI
HATÇAYI ÖĞRETEN ANASI KARI
YÜRÜYÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

6
BABAN AKÇA KÖY'ÜN CAMİ HOCASI
HEP PEŞİNE DÜŞTÜ GENÇİ KOCASI
ADI HATÇA DERLER GAVRUĞUN KARISI
YÜRÜYÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

7
ADI HATÇE İDİ ÇOK ÇEKTİ CEFA
ANADAN BABADAN GÖRMEDİ VEFA
HER NERE VARDIYSA SÜRMEDİ SEFA
BAKIŞINDAN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

8
GAVRUĞA VAR DERLER YOK MU KARISI
UYUDUM UYANDIM GECE YARISI
KAÇTIN DA GİTTİN ORUÇ GECESİ
YÜRÜYÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

9
GAVRUĞA VARINCA OLURSUN HATÇA
GÖK ALİYE VARINCA DOLAŞ YAVAŞÇA
EKMEĞİN ÇALBADIR KATIK PABACÇA
YÜRÜYÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

10
EVLERİNİN ÖNÜ MISIR DARISI
HATÇAYI SORARSAN GAVRUĞUN GARISI
ONU BÖYLE EDEN GÖKLERİN ALİŞİ
GÜLÜŞÜNDEN BELLİ YAR BELLİ BELLİ

PABACÇA: PAPTAYA
ÇALBA: YÖREDE YETİŞEN BİR ÇEŞİT OT

Nota Materyali 23 (Devamı): Kıvrım Kıvrım Gider Eşme'nin Yolu Notası

4.3.18. Merdimanlar Kuruldu

Uşak ili merkez Beylerhan köyüne ait olan bu türkü Semih Şah ile yapılan kişisel görüşmede, akrabaları merhum Zekiye Bugaç'tan kaydedildiği bilgisi ile verilen ses kaydından derlenip notaya alınmıştır (Semih Şah ile yapılan kişisel görüşme, 01.04.2021). Dinlenen ses kaydında kaynak kişinin türküyü çalgı eşliksiz okuduğu için beyit sonlarında müziği bazen uzattığı, bazen de sessiz kaldığı görülmüştür. Bu durum her ne kadar eser ölçüsünü 9 zamanlı gibi hissettirse de genel ezgi yapısına bakılarak 4 zamanlı olduğuna karar verilmiştir.

Türkü ezgisel incelendiğinde uşşak makam dizisinde oluşu ve genellikle çıkıcı, inici bir seyir izlediği görülmüştür.

Ritimsel analizinde 4/4 ölçüde olduğu, dinlenen ses kaydından da hızının $1/4 = 66$ olduğu tespit edilmiştir.

Türkü şiir özellikleri olarak incelendiğinde, 4'lüklerle kurulu, bağlantıları bent aralarında bulunan, mânî kıtalarla oluşturulmuş türküler sınıfında olduğu bentlerin a,a,x,a bağlantısının ise a,a,a,a olarak kafiyelendiği görülmüştür.

GA LİP DA YIM OĞ LAN YŪ ZŪ GÖR ME SİN

A LI VE RİN MAR Tİ Nİ Mİ OY MA DAN

BEN VU RUL DUM GENÇ Lİ Ğİ ME DOY MA DAN

1
MERDİMANLAR KURULDU
PUSULARA DURULDU
GARA GÖZLÜ MUŞDA BEY
SAHAT BEŞTE VURULDU

(BAĞLANTI)
AĞLASIN DA DAYILARIM GÜLMESİN
GALİP DAYIM OĞLAN YÜZÜ GÖRMESİN
ALİ VERİN MARTİNİMİ OYMADAN
BEN VURULDUM GENÇLİĞİME DOYMADAN

2
AL ATIM DAMDA BAĞLI
DABANCAM GARADAĞLI
MUŞDA BEY'İ VURMICADIM
BAŞIM GARIYA BAĞLI

3
MERDİMAN BASAK BASAK
ÇIKMA YUKARI YASAK
İKİMİZİN BOYU BİR
SARILSAK GOYA GOSAK

MERDİMAN: MERDİVEN
GARA: KARA
SAHAT: SAAT
MUŞDA BEY: MUSTAFA BEY
MARTİN: TEK KURŞUN ATAN BİR TÜR TÜFEK
OYMA: KÖY EVLERİNDE BİR BÖLÜM
GARADAĞLI: KARADAĞLI, BİR TÜR TOPLU TABANCA
BASAK: MERDİVEN BASAMAĞI
GOYA GOSAK: KOYA KOYSAK, KİMSEYE SORMADAN YAPMAK

4.3.19. *Mıdık Beyleri (Yörük Havası)*

TRT THM repertuvarında uzun hava türüne ait bir adet türkü vardır. (Aşağıdan gelir yörük evleri) Bu uzun havanın da notaları yazılmamış olup sadece sözleri kaydedilmiştir. Dolayısıyla sözler üzerinden ezgisel bir analiz yapmak mümkün olmamıştır fakat Aşağıdan gelir yörük evleri adlı uzun havanın kaynak kişisi Mustafa Koçak ile yapılan görüşmede sanatçı türküyü hem icra etmiş hem de 1972 yılında bu eseri yaptığı plağı da dinletmiştir. Kendisine türün “Gurbet havası” olduğu söylendiğinde “Evet hocam TRT’de çalıştığım dönemde bana bunu söylediklerinde onlara aynı şeyi söylemiştim. Burdur, Antalya gibi yerlerde gurbet deniyor ama bizim yörede bunun adı ‘yörük havası’dır. Demiştir (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022). Mıdık beyleri uzun havasını derlemek için Uşaklı mahalli sanatçı Kazım Karabaşoğlu ile yapılan kişisel görüşmede Karabaşoğlu’da uzun havayı seslendirdikten sonra aynı bilgiyi vererek türün adını “yörük havası” olarak adlandırmıştır (Kazım Karabaşoğlu ile kişisel görüşme, 26.04.2022).

Araştırma kapsamında derlenip notaya alınan yöreye ait ilk uzun hava olması nedeniyle Mıdık Beyleri’nin önemli olduğu düşünülmektedir. Uzun hava notasyonundaki zorluklar ilgililerince bilinmektedir. Nota yazımında ve arşivlenmesinde hataya yer vermemek adına Ankara Güzel Sanatlar ve Müzik Üniversitesi âşıklık geleneği uygulama ve araştırma merkezi müdürü Prof. Dr. Gökhan Ekim ile kişisel görüşme sağlanmıştır (Gökhan Ekim ile yapılan kişisel görüşme, 24.11.2021). Sayın Gökhan Ekim’in yönlendirmesi ile de bu alanda uzman “Geleneksel Türk halk müziğinde bir tür: gurbet havası” adlı yüksek lisans tezi yazarı Sn. Ziya İmren ile görüşme sağlanıp türkü bu şekilde notaya alınmıştır (Ziya İmren ile yapılan kişisel görüşme, 25.11.2021).

Derlenen uzun havanın müzikal özelliklerine bakıldığında gerdaniye makam dizisinde olduğu ve genellikle inici bir seyir gösterdiği, sık sık glisando ve ters glisandoların bulunduğu görülmüştür.

Söz özellikleri incelendiğinde 4’lüklerle kurulu, katma sözler barındıran türküler sınıfında yer aldığı, hece ölçüsü bakımından serbest yazıldığı, konusunun ise ağıt olduğu tespit edilmiştir.

Yöresi:

Uşak/Yenişehir Köyü

Kaynak Kişi:

Kazım KARABAŞOĞLU

Derleme Tarihi:

26.04.2022

MIDIK BEYLERİ
(Yörük Havası)**Derleyen:**

Yavuz TURGUT

Notaya Alan:

Ziya İMREN

Mı dık lı da da yat de di ler de bey ler de gi ne de yat ma dım

Çok ö ğüt ler de ver di ler dey gi ne de dut ma dım

Ya mı idik bey le ri de ben de si zey ne ler et me dim

Nota Materyali 25: Midik Beyleri Notası

2

MIDIK BEYLERİ
(Yörük Havası)

Git ti de Bor lu nun şen li ği de li voy vo dam of ah de li Mus ta fam oy

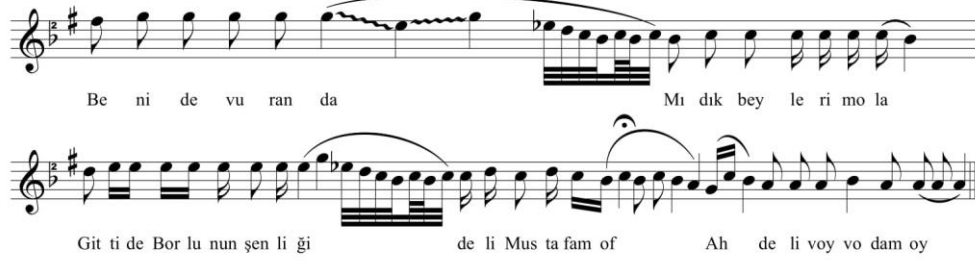
Bor lu nun al tın da bir bö lük a dam

Is sız mı kal dı ye şil di rek li o dam

Nota Materyali 25(Devamı): Mıdık Beyleri Notası

MIDIK BEYLERİ
(Yörük Havası)

3

1
MIDIKLI'DA YAT DEDİLER DE GİNE DE YATMADIM
ÇOK ÖĞÜTLER VERDİLER DE GİNE DE DUTMADIM
A MIDIK BEYLERİ DE BEN DE SİZE NELER ETMEDİM
GİTTİ DE BORLU'NUN ŞENLİĞİ DELİ VOYVODAM OF (AH DELİ MUSTAFAMAM OY)

2
BORLU'NUN ALTINDA DA BİR BÖLÜK ADAM
ISSIZ MI KALDI DA YEŞİL DİREKLİ ODAM
BENİ DE VURAN DA MIDIK BEYLERİ M'OLA
GİTTİ DE BORLU'NUN ŞENLİĞİ DELİ MUSTAFAM OF (AH DELİ VOYVODAM OY)

Voyvoda: Osmanlı döneminde hazineye ait arazi ile padişah, kadın efendi, sadrazam, vezir, beylerbeyi ve sancakbeyi hasırlarının gelirlerini tahsil etmek üzere görevlendirilen memurlardı.

Yavuz Turgut'un yüksek lisans tezi kapsamında yaptığı araştırma neticesinde ölen Mustafa Bey'in mezar taşına ulaşılmıştır. yazıttan elde edilen bilgiler günümüz türkçesine çevrildiğinde türkünün hikayesini aydınlatmaktadır.

"Mezar taşındaki anlatıma göre, Saruhan (Manisa) sancağına bağlı Borlu ve Mende hora kazaları müdürü olan Mustafa Ağa, aynı zamanda Şeyhli ve Kızılkeçili aşiretlerinin de yörük miri vergisinin tahsili için o tarihlerde Saruhan kaymakamı olan Karaosmanoğlu Mehmed Sadık Bey tarafından görevlendirilmişti. Bu amaçla Madıklıların (ya da Midik) evlerine geldiğinde, Madıkoğlu Emin, silahıyla kendisini karşılamış, Mustafa Ağa "çekin elinizi, padişahın kanunu böyle mi" deyinceye kadar, Emin silahını ateşleyerek kendisini attan düşürmüştür. Mustafa'nın ölüm tarihi 10 Receb 1269 (19 Nisan 1853)'tür"

Nota Materyali 25 (Devamı 2): Mıdık Beyleri Notası

4.3.20. Oyna Yarım (Kadın Oyun Havası)

Uşak yöresine ait olan türkü Uşak halk oyunlarına uzun yıllar hizmet etmiş ve etmeye devam etmekte olan Uşaklı müzik öğretmenleri Berna Korkmaz Ulusoy ve Hüseyin Kamalı tarafından, oyunu 2020 yılında derlenerek il içi ve iller arası halk oyunları yarışmalarında icra edilmeye başlanmıştır. Kendileri ile gerçekleştirilen kişisel görüşmelerde yarışmalardaki icrasının Uşak Güzel Sanatlar Lisesi'nde müzik öğretmeni olarak görev yapan Ayhan Aydın tarafından gerçekleştirildiği bilgisine ulaşıldığından türkünün icrası için Ayhan Aydın ile kişisel görüşme sağlanarak icra kayıt altına alınarak türkü derlenmiştir (Berna Korkmaz Ulusoy ile yapılan kişisel görüşme, 19.02.2022 & Hüseyin Kamalı ile yapılan kişisel görüşme, 20.02.2022).

Aydın türküyü Uşak merkez ve yakın köylerinde duyup öğrendiğini, bir hikayesinin olup olmadığını bilmediğini ve yöresel ağız ile söyleyenlerin hoppa, oyna, yaşşa gibi katma sözlerden sonra (h) harfini de ekleyerek hoppah, oynah, yaşşah olarak okuduklarını bildirmiştir (Ayhan Aydın ile yapılan kişisel görüşme, 13.03.2022).

Türkünün ezgisel incelemesinde iki müzik cümlesinden oluştuğu görülmektedir. İcracı türkünün bağlantı bölümünü saz bölümü olarak çalmış yazar tarafından bu şekilde notaya alınmıştır. Türkü hüseyini makamı dizisindedir.

Ritim özelliklerine bakıldığında 9/8 ölçüsünde olduğu ve 3+2+2+2 olarak düzümlendiği görülmektedir.

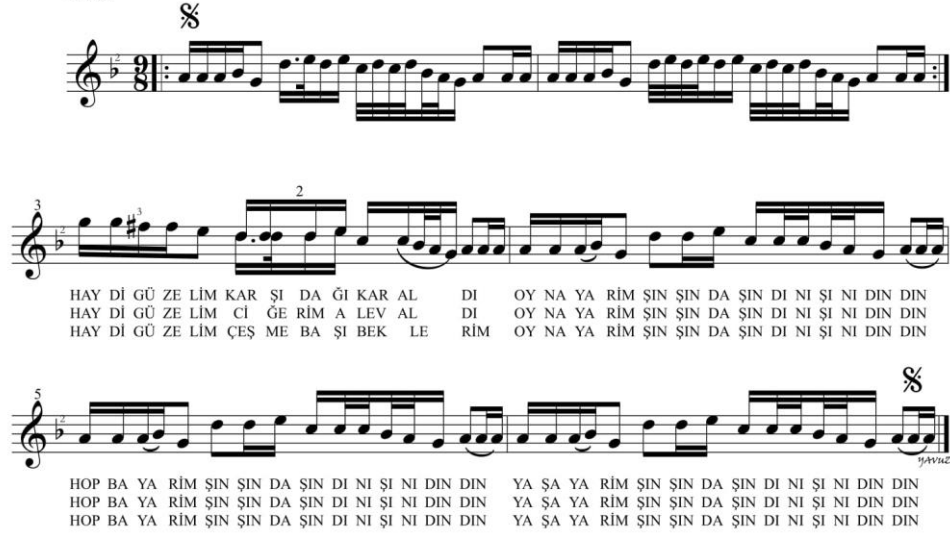
Şiir yapısı incelendiğinde türkünün 4'lükler ile kurgulandığı fakat birinci mısra okunduktan sonra ikai ve lafzi terennüm ile diğer 3 dizenin tamamlandığı tespit edilmiştir. İkinci ve üçüncü kıtaların ilk dizesinden konunun ayrılık olduğu değerlendirilmiştir.

OYNA YARİM

KADIN OYUN HAVASI

YÖRE: UŞAK
KAYNAK KİŞİ:
AYHAN AYDIN,
BERNA KORKMAZ ULUSOY,
HÜSEYİN KAMALI
HIZ:96

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 13.03.2022

HAY Dİ GÜ ZE LİM KAR ŞI DA ĞI KAR AL DI OY NA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
HAY Dİ GÜ ZE LİM Cİ ĞE RİM A LEV AL DI OY NA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
HAY Dİ GÜ ZE LİM ÇEŞ ME BA ŞI BEK LE RİM OY NA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN

HOP BA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN YA ŞA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
HOP BA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN YA ŞA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
HOP BA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN YA ŞA YA RİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN

- 1
HAYDİ GÜZELİM KARŞI DAĞI KAR ALDI
OYNA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
HOPPA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
YAŞA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
- 2
HAYDİ GÜZELİM CİĞERİM ALEV ALDI
OYNA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
HOPPA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
YAŞA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
- 3
HAYDİ GÜZELİM ÇEŞME BAŞI BEKLERİM
OYNA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
HOPPA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN
YAŞA YARİM ŞİN ŞİN DA ŞİN DI Nİ Şİ Nİ DIN DIN

Damga ñ (geñizcil N sesi): Yörede "n" harfi yerine "n" ve "g" harflerinin karışımı gibi olan, bir çok araştırmada "geñizcil N sesi" olarak adlandırılan ses kullanılmaktadır. Bu bağlamda bu türkü okunurken bağlantı bölümündeki "dın dın" sözlerinde, yörede kullanıldığı gibi geñizcil N sesi'nin kullanımının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Nota Materyali 26: Oyna Yarım Notası

4.3.21. Tirebezeler Kuruldu

Türkü Uşaklı Cengiz Doğan, Ömer Aşçı, Alp Aslan Dur vasıtası ile tanışılan kaynak kişi Güngör Şenlier'den kişisel görüşme (25.03.2019) yapılarak derlenmiştir.

Araştırmacı tarafından derlenip notaya alınan türküye ezgisel olarak bakıldığında hicaz makamı dizisinde olduğu görülmüştür.

Ritim özellikleri bakımından ele alındığında ise 4/4'lük ölçüde olduğu ve kaynak kişi ses kaydı dinlendiğinde hızının $1/4 = 54$ hızda olduğu tespit edilmiştir.

Kaynak kişinin aktarıp derlemeci tarafından kaydedilen sözlerin özellikleri incelendiğinde 4'lüklerle kurulu, bağlantıları bent aralarında bulunan türküler sınıfında yer alan eser hece ölçüsü bakımından serbesttir.

Yöresi:

Uşak

Kaynak Kişi:

Güngör ŞENLİER

TİREBEZELER KURULDU**Hız: 54****Derleyen:**

Yavuz TURGUT

Notaya Alan:

Yavuz TURGUT

Derleme Tarihi:

25.03.2019

§

Ti re be ze ler ku rul du Fah ri yem Hü se yin oğ lan
De re yo lu nun taş la rı Ben de çı ka mam yo

1. vu rul du 2. vu rul du
kuş la rı kuş la rı

İn kar et me kağ nı cı A man et tik le rin
Be ni baş tan çı ka ran Ay bey mal le si nin

1. du yul du 2. du yul du
genç le ri genç le ri

Bül bül müy dün gül dal la rı na ko na cak
Na sıl kıy dın Ay va lı oğ lu Hü sey ni vur ma ya

1. Ser çe miy din bir kur şun da ö le cek
Bir tek ev la dı nı ye tim koy ma ya

2. Sen de li miy din pen çe vi ş le re u ya cak
Bir tek ev la dı nı ye tim koy ma ya

YAVUZ

Nota Materyali 27: Tirebezeler Kuruldu Notası

1
TİREBEZELER KURULDU
FAHRİYE'M HÜSEYİN OĞLAN VURULDU
İNKAR ETME KAĞNICI
AMAN ETTİKLERİN DUYULDU

BAĞLANTI
BÜLBÜL MÜYDÜN GÜL DALLARINA KONACAK
SERÇE MİYDİN BİR KURŞUNLA ÖLECEK
SEN DELİ MİYDİN PENÇEVİŞLERE UYACAK

2
DERE YOLUNUN TAŞLARI
BEN DE ÇIKAMAM YOKUŞLARI
BENİ BAŞTAN ÇIKARAN
AYBEY MALLEŚİNİN GENÇLERİ

BAĞLANTI
NASIL KIYDIN AYVALIOĞLU HÜSEYNİ VURMAYA
BİR TEK EVLADINI YETİM KOYMAYA
BİR TEK EVLADINI YETİM KOYMAYA

*Tirebeze: Farsça Tire (koyu) beze (günah) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. "Koyu günah" anlamına gelir.

*Pençevişler: Dönemin belalı ailesi.

*Malle: Mahalle.

Nota Materyali 27 (Devamı): Tirebezeler Kuruldu Notası

4.3.22. Uşak Cirit Havası

Uşak yöresinde cirit oyunu, tarihi çok eskilere dayanan bir gelenektir. Ata binilerek oynanan cirit, oynandığı esnada at ve atçayı şevke getirmek için genellikle davul zurna eşliğinde icra edilen sözsüz türde yer alan THM ezgileri çalmak da bir gelenektir. Uşaklı mahalli sanatçı Murat Cehan'dan yazar tarafından derlenen bu ezgi de bunlardan bir tanesidir.

Cehan'a ezgiyi nereden ve nasıl öğrendiği sorulduğunda cevaben; küçüklüğünde Bağbaşı köyünde düğünlerde cirit oynandığını ve yöre sanatçısı Zurnacı Küçük Hasan (Hasan Çolak) tarafından her cirit oynandığında bu ezginin çaldığını ve kulağında o yıllardan kaldığını söyleyip bağlamasıyla icra etmiştir (Murat Cehan ile yapılan kişisel görüşme, 03.03.2022).

Türkü ezgisel olarak incelendiğinde kürdi ve uşşak makam dizilerinin birlikte görüldüğü, çıkıcı bir seyirde olduğu görülmüştür.

Ritimsel olarak bakıldığında 2/4'lük ölçüde olduğu ve kaynak kişi icrasından hızının 1/4=112 olduğu tespit edilmiştir.

UŞAK CİRİT HAVASI

YÖRESİ: UŞAK/ BAĞBAŞI KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ: MURAT CEHAN
HIZ:112

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 03.03.2022

§

5

9

13

17

21

25

Nota Materyali 28: Uşak Cirit Havası Notası

UŞAK CİRİT HAVASI 2

The musical score for Uşak Cirit Havası 2, measures 29 to 57, is written in 2/4 time and D major. The score consists of eight staves of music. Measures 29-32 show a melodic line with eighth and sixteenth notes. Measures 33-36 feature a triplet of eighth notes. Measures 37-40 include trills (tr) on eighth notes. Measures 41-44 show a melodic line with eighth and sixteenth notes. Measures 45-48 feature a melodic line with eighth and sixteenth notes. Measures 49-52 show a melodic line with eighth and sixteenth notes. Measures 53-56 feature a melodic line with eighth and sixteenth notes. Measure 57 shows a melodic line with eighth and sixteenth notes.

UŞAK CİRİT HAVASI 3

The musical score for Uşak Cirit Havası 3, measures 61-89, is written on a single staff in 2/4 time. The key signature is one sharp (F#). The score consists of eight lines of music, each starting with a measure number. The notation includes various rhythmic values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and trills (tr). The first line (61) starts with a quarter rest followed by a quarter note. The second line (65) starts with a quarter rest followed by a quarter note. The third line (69) starts with a quarter rest followed by a quarter note. The fourth line (73) starts with a quarter rest followed by a quarter note. The fifth line (77) starts with a quarter rest followed by a quarter note. The sixth line (81) starts with a quarter rest followed by a quarter note. The seventh line (85) starts with a quarter rest followed by a quarter note. The eighth line (89) starts with a quarter rest followed by a quarter note, followed by four measures of music, each containing a trill (tr) over a quarter note, and ends with a quarter rest followed by a quarter note.

UŞAK CİRİT HAVASI 4

4.3.23. Uşak Kına Havası

Uşak yöresinde kına gecelerinde kına geline kına yakılırken çalınan sözsüz türde yer alan bir halk ezgisidir. Uşaklı mahalli sanatçı Mehmet Karadedeli'den yazar tarafından derlenip notaya alınmıştır.

Derlenen türkünün ezgisel özelliklerine bakıldığında uşak yöresine ait TRT repertuvarında bulunan 124 repertuvar numaralı “Uşak gelin alma havası”nın ikinci bölümü ile, 3552 repertuvar numaralı “Çattılar gazan daşını” ve 4192 repertuvar numaralı “Çattılar gazan taşını” türküleri ile ezgisel çeşitleme oldukları görülmüştür. Makamsal dizi özellikleri incelendiğinde hüseyini makam dizisinde olduğu belirlenmiştir.

Ritimsel özellikleri ele alındığında türkünün 9/8'lik ölçüde olduğu ve 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği, kaynak kişi icrasından ise hızının 1/8=165 olduğu tespit edilip notaya yazılmıştır.

UŞAK KINA HAVASI

YÖRE: UŞAK
KAYNAK KİŞİ: MEHMET KARADEDELİ

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTAYA ALAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 01.04.2021

HIZ: 165

Nota Materyali 29: Uşak Kına Havası Notası

4.3.24. Yaş Çamı Sardım Eşeğe

Türkü Uşak yöresi halk oyunları eğitmenleri Berna Ulusoy Korkmaz ve Hüseyin Kamalı'nın yönlendirmesi ile Uşaklı mahalli sanatçı Murat Cehan'dan yazar tarafından derlenmiştir. Cehan'a türkü ile ilgili bilgiler sorulduğunda yöresel kadın icracıların tef ile icra ettiklerini, onlardan duyup öğrendiğini, eski bir Uşak türküsü olduğunu ve kadınlar tarafından kaşıkla oynanan bir oyun havası olduğunu belirtmiştir (Murat Cehan ile yapılan kişisel görüşme, 03.03.2022).

Türkü ezgisel incelendiğinde uşşak makamı dizisinde olduğu, karcıgar dizisine geçkiler bulunduğu ve şan bölümünde ters glissandolar olduğu görülmüştür.

Ritmik özelliklerine bakıldığında 9/8 ölçüsünde olduğu 3+2+2+2 düzumünde olduğu görülmüştür. Kaynak kişi ve yöre sanatçılarının icraları gözlemlendiğinde ortalama hız 1/8=90 olarak tespit edilmiştir.

Türkü sözleri incelendiğinde beyit kıtalardan oluşan, bağlantıları beyit aralarında bulunan, katma söz ve ikai terennüm içeren türküler sınıfına girdiği hece ölçüsü bakımından serbest olduğu tespit edilmiştir.

YAŞ ÇAMI SARDIM EŞEĞE

(KADIN OYUN HAVASI)

YÖRESİ: UŞAK
KAYNAK KİŞİ: MURAT CEHAN,
BERNA KORKMAZ ULUSOY,
HÜSEYİN KAMALI
HIZ: 90

DERLEYEN: YAVUZ TURGUT
NOTALAYAN: YAVUZ TURGUT
DERLEME TARİHİ: 13.05.2021

1
A MAN DA YAL LAH YAŞ ÇA MI SAR DIM E ŞE YA ĞE
A MAN DA YAL LAH Şİ ŞE LER DE GÜL YA Ğİ

2
VAL LA Hİ GOY MAM EL LE Rİ DE DÖ ŞE ĞE
GÜL YA GI GÖ RÜ NEN PO ZAN DA Ğİ

3
A MAN DA YAL LAH BOY LA RI NA MA ŞAL LAH
A MAN DA YAL LAH YA ŞA YA ŞA SEN YA ŞA

4
HAY Dİ GÜ ZE LİM GA VU ŞU RUZ İN ŞAL LAH
HAY Dİ GÜ ZE LİM SE Nİ GO YA LIM BA ŞA

5
HOP NİN NİN NAY NİN NA LA RİN NİN NA Sİ

Nota Materyali 30: Yaş Çamı Sardım Eşeye Notası

8
YA ŞA DIN DIN DA GE NE BA NA GA LA SI

9
HOP NİN NİN NAY SEN YOL LA DIN BEN AL DIM

10
GA DIN GE Lİ NİM BOY LA RI NA BEN YAN DIM

1
AMAN DA YALLAH YAŞ ÇAMI SARDIM EŞEĞE
VALLAHİ GOYMAM ELLERİ DE DÖŞEĞE

AMAN DA YALLAH BOYLARINA MAŞALLAH
HAYDİ GÜZELİM GAVUŞURUZ İNŞALLAH

(BAĞLANTI)
HOP NİN NİN NAY NİNNALARIN NİNNASI
YAŞA DIN DIN DA GENE BANA GALASI

HOP NİN NİN NAY SEN YOLLADIN BEN ALDIM
GADİN GELİNİM BOYLARINA BEN YANDIM

2
AMAN DA YALLAH ŞİŞELERDE GÜL YAĞI
GÜL YAĞI GÖRÜNEN POZAN DAĞI

AMAN DA YALLAH YAŞA YAŞA SEN YAŞA
HAYDİ GÜZELİM SENİ GOYALIM BAŞA

(BAĞLANTI)

DÖŞEK: YATAK
GENE: YİNE
GADİN: KADIN

Damga ñ (gevizcil N sesi): Yörede "n" harfi yerine "n" ve "g" harflerinin karışımı gibi olan, bir çok araştırmada "gevizcil N sesi" olarak adlandırılan ses kullanılmaktadır. Bu bağlamda bu türkü okunurken bağlantı bölümündeki "dın dın" sözlerinde, yörede kullanıldığı gibi gevizcil N sesi'nin kullanımının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Nota Materyali 30(Devamı): Yaş Çamı Serdim Eşeğe Notası

4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“Uşak türkülerinin hikayelerine ulaşılabilenlerinin hikayeleri nelerdir?”

Bu başlık altında Uşak yöresinde THM türüne ait eserlerin, hikâyelerine ulaşılabilenlerinin hikayelerine yer verilmiştir.

4.4.1. Arpalar Hasır Oldu

Yıllar önce Uşak’ın Banaz ilçesi Baltalı köyünde evleri yan yana olan bir kız ile oğlan yaşarlar çocukluktan beri beraber büyüyen gençler birbirlerini çok sevse de kızın ailesinin pek gönlü yoktur bu evliliğe. Olmaz deseler de kız çok sevmektedir ve vazgeçiremeyeceklerini anlayınca ister istemez razı olup nişanlarlar gençleri. Aradan biraz zaman geçer oğlan askere gider. Bunu fırsat bilen kızın ailesi oğlana türlü iftiralar atarak kızını vazgeçirirler bu evlilikten ve köyün en zenginine verirler. Askerliği bitip köyüne geri dönen oğlan neler olduğunu öğrendiğinde deliye döner ama elinden de bir şey gelmez. Köyünü, sevdiğini geride bırakıp göçer oradan. Bu hüzün olayı duyan köylü de ardından bu türküyü yakarlar. (Mustafa Çobanoğlu ile yapılan kişisel görüşme, 02.03.2022).

“Arpalar hasır oldu
Sevdiğim nasıl oldu
Sarmaya gıymaz iken
Ellere nasip oldu

Üzüm sererim
Güzeli candan severim
Çirkini bastan savarım

Küp dibinde kavurma
Yar saçların savurma
Sevdim seni billahi
Almaz diye gayırma

Küp dibinde unum var
 Allahtan umudum var
 Verin benim yarimi
 Dedelere mumum var” (TRT nota arşivi, repertuvar no:2590)

4.4.2. Ay Bulutta Bulutta

“...Bu türkünün hikayesi Banaz’ın İmrez (Ayvacık) köyünde geçiyor. Şadiye’nin türküsünü yakan kişi yine bizim köylü Tabur lakaplı Ramazan Dünder. Kız iken bu Şadiye’yi seviyor. Fakat Tabur rahmetli, davulcu zurnacıydı. Kız tarafı, garip diye, davulcu zurnacı bu çalgıcı diye kızı vermediler. Bizim köyde Cıbr (fakir) lakaplı bir başkasına verdiler. Bu Cıbr’ın lakabı Cıbr ama kendi zengindi. Şadiye’nin gönlü Tabur’da olsa da ailesinin zoruyla Cıbr’a varıyor. Düğünleri yapıyor, bir zaman sonra Ahmet isminde bir çocukları oluyor. Öldü şimdi o çocuk gerçi. Daha çocuk beşikteyken Tabur, Şadiye’yi kaçırıyor. Kaçırmadan önce de bu ‘Ay bulutta bulutta’ türküsünü parça parça gittiği düğünlerde söylemeye başlıyor derdinden. Şadiye’nin vardı Cıbr’ın gel de yedi kardeş, kalabalıklar. Şadiye en sonunda dayanamıyor, Tabur Erzurum’da askerdeyken izine geldiğinde çocuğu kundakta bırakıyor, Tabur’a kaçıyor. Tabur, Şadiye’yi kardeşine emanet edip geri askere dönüyor. Şadiye’nin kocasının kardeşi Ahmet’te asker Erzurum’da. Tabur’la tesadüfen aynı yere denk geliyorlar. Olayı öğrenen Şadiye’nin kayını Çepken lakaplı Ahmet, bu işin aslını öğreneyim, yengemi geri alayım diye askerlik yaptığı Erzurum’dan tam teçhizat, tüfeğiyle ve bir kese mermiyle kaçıp köye geliyor. Köyde gece Halil isimli tanıdığının evine gidiyor. ‘Halil Ağa Tabur’un kardeşi Mehmet Emin’deymiş Şadiye yengem. Senin eve çağır Mehmet Emin’i bir konuşalım. Şadiye’yi geri abimin evine göndersin diyeceğim’ der. Halil Ağa: ‘Etme oğlum Ahmet, ben buraya çağırırım benim evimde kavga edersiniz, dövüş edersiniz benim başımı da belaya sokarsınız.’ diye cevap verir. Ahmet: ‘ O zaman söyle geri göndersin yoksa iyi olmayacak.’ der ve döner gider.

Bir gün sonra Mehmet Emin’i gören Halil Ağa: ‘Oğlum Mehmet Emin, Ahmet askerden kaçmış gelmiş, elinde tüfek gece benim eve geldi, seni arıyor. Şadiye yengemi geri göndersin evine, yoksa hepsini öldürecek dedim bana.’ der. Mehmet Emin ise: ‘Şadiye’yi abim bana emanet etti, geri gönderemem.’ diye cevap verir. Halil Ağa olumsuz haberi Ahmet’e götürünce, dağda koyun güttüğü yerde 22 yaşındaki Mehmet Emin’i tüfeğiyle delik deşik eder Ahmet.

Biz o zamanlar İmrez’de ilk okulda okuyorduk. Öğlen yemeğine çıktığımızda silah sesleri falan duyunca koşup gittik hepimiz. Gittiğimizde Mehmet Emin rahmetli hala yaşıyordu, böyle alacandı. Ahmet tüfeği sırtına dayayıp öyle ateşlemiş. Rahmetliğin

de sırtında kadife bir gömlek vardı. Tüfekten çıkan ateşten alev aldı herhâlde gömleğinin sırt tarafı yanıyordu. Kan çıktıkça da gömlekteki ateşe değişiyor, ateşi söndürüyor, duman çıkarttırıyordu onu hatırlıyorum.

Tabur, kardeşinin cenazesine geldi askerden, defnetti sonra geri döndü askerliğini bitirmek için. Gittiğinde ve öncesinde de bu türküyü askeriyede çok söylediğinden bir gün komutanlarından bir tanesi ‘Erzurum radyosuna oku bu türküyü’ diyor. O da okuyor böylelikle de radyoya girmiş oluyor bu türkü.

Tabur sonra askerliği bitirdi geldi. Şadiye’den bir oğlu bir kızı oldu. Hem yaşananlara çok üzgündü hem de verem hastasıydı rahmetli, çok yaşamadı o da öldü. Şadiye, Taburdan olan iki çocukla ortada kalınca, bizim köyün yakınında Kayılı köyünden Mahmut isimli birisiyle tekrar evlendi. Ondan da oldu çocukları, hatta birisi doktor (Ali Rıza Özmek ile kişisel görüşme, 13.03.2022).

Uşaklı müzik öğretmeni ve ‘Uşak Halk Türküleri’ kitabının yazarı Şükran Şah ile gerçekleştirilen kişisel görüşmede Şah, türküde geçen ‘On yedi benli Şadiye’m’ sözlerinin aslında ‘Ekleme donlu Şadiye’ olduğunu fakat derleme yapıldıktan sonra eseri inceleyen Muzaffer Sarısözen’in önerisi ile bu sözlerin ‘On yedi benli Şadiye’m’ olarak değiştirildiğini ifade etmiştir (Şükran Şah ile yapılan kişisel görüşme, 14.03.2022).

Uşaklı halk ozanı Mustafa Çobanoğlu’nun hayatı, eserleri ve Uşak ili müzik kültürüne ait olguların bulunduğu Kâmil Aşan tarafından kaleme alınan ‘Uşak’tır bizim ilimiz’ isimli kitapta türkünün hikayesine yer verilmiş, hikâyede Şadiye’nin ilk zengin olan eşine 17 bin lira başlık alınarak verildiği belirtilmiştir (Aşan, 2013, s.23).

Uşak şivesinde (N) harfleri genellikle, kaynaklarda genizcil (N) denilen (N) ve (G) harflerinin bir nevi karışımı olarak genizden çıkartılan, harf karşılığı (Ñ) olarak gösterilen bir sesle seslendirilir. Dolayısı ile türkü sözlerinde geçen ‘On yedi benli’ cümlesinin kaynak kişi tarafından ‘On yedi binli’ olarak okunduğunu fakat şiveden dolayı ‘On yedi biñli’ dediği, on yedi bin lirası olan anlamında söylediği ‘On yedi biñli’ ifadesinin anlaşılamadığından ‘On yedi benli’ olarak kayda geçirilmiş olabileceği de akla gelmiştir. Zira Şadiye Hanım’ı yüz yüze görenlerin ifadesine göre yüzünde ben olmadığı ifade edilmiştir.

Türkünün TRT repertuvarında bulunan sözleri şu şekildedir:

“Ay bulutta bulutta
 Mendilim kaldı dutta
 Geleceksen gel gayri
 On yedi benli Şadiye’m
 Daha gönlüm umutta

Ay buluta gidiyor
 Gözüm 199âri güdüyor
 Geleceksen gel gayri
 On yedi benli Şadiye’m
 Gençlik elden gidiyor

Evleri camiye yakın
 Ak gülleri sen dakın
 Zengin kocaya vardın
 On yedi benli sadiye’m
 Hani gerdanda altın.

Aya karşı duramam,
 Dama kilit vuramam.
 Ay buluta girince
 On yedi benli Şadiye’m,
 Bağlasalar duramam” (TRT THM arşivi repertuvar no 103).

4.4.3.Bülbül Yuvaran Yıkıldı Mı

Uşak’ın Eşme yöresinde küçük yaşta iki genç birbirlerine âşık olurlar. Fakat bu sevdalarını yaşlarının küçük olmasından kimseye söyleyemezler. Bir gün karar verirler ve sabahın alacakaranlığında kaçar bu küçük sevdalılar. Çataltepe’nin Yörük yaylasına giderler ama bu kaçış kısa sürer. Daha akşam karanlığı olmadan köylüler ve jandarma tarafında yakalanırlar. Ailesini ve jandarmayı karşısında gören kız ‘Beni zorla kaçırdı.’ der. Kız ailesine teslim edilir, oğlan hapse gönderilir. Genç aşıkların yolları da böylelikle ayrılmış olur.

Delikanlıyı hapishanede diğer mahkumlar korkutarak eğlenirler. ‘Sürüleceksin, seni idam edecekler, hep hapiste kalacaksın.’ derler. Delikanlı çok korkmuştur. Çaresiz ve üzgün bir durumda hapishanede ve bu türküyü yakar.

“Bülbül yuvan yıkıldı mı
Yavruların döküldü mü
Doğru söyle küçük hanım a kız
(Dönüver bana küçük hanım a kız)
Senin dilin tutuldu mu
Yar dillerin tutuldu mu

Şu dağların başındayım
Yüzüğünün kaşındayım
Geliver bana küçük hanım a kız
Daha on dört yaşındayım
Ölene dek peşindeyim

Ördeğime kaz diyorlar
Şu feleğe yaz diyorlar
Kime derdimi söylesem a kız
Bu dert sana az diyorlar
Gurbet gurbet gez diyorlar (Şükran Şah ile yapılan kişisel görüşme, 14.03.2022).

4.4.4. Çeşmeden Dudu Geçti

Yıllar önce Uşak’ın dağ köylerinde yaşayan çoban Ali, köylerindeki Dudu ismindeki dünyalar güzeli bir kıza sevdalanır. Ne var ki Dudu’nun kendisine bakmayacağını, bir çobanla evlenmeyeceğini düşünmektedir. Aylar geçer, yıllar geçer ne Dudu’dan vazgeçebilir ne de sevdasından ama bir türlü de açılammaktadır. Çoban Ali sevdasını sözle dile getiremeyince sazla dile getirir. Bu kavuşamama hikayesi de dilden dile, telden tele dolandır (Şükran Şah, ile yapılan kişisel görüşme, 12.03.2022).

Çeşmeden Dudu geçti
 Elini yudu geçti
 Çeşmem seni yıkarım
 Dudu'm ne dedi geçti

Vardım çeşme başına
 Yazı yazdım taşına
 Sevda nedir bilmezdim
 O da geldi başıma

Kara taş boyanır mı
 Yârim tez uyanır mı
 Sen orada ben burda
 Buna can dayanır mı

4.4.5. Devrent Deresinde Harmanım Mı Var

Uzun yıllar önce Uşak'ın Dağyenice köyünde Ali Osman isminde henüz askere bile gitmemiş yeni evli bir genç yaşar. Ali Osman, köyleri dağ köyü olduğu için geçimini diğer bazı köylüleri gibi ormandan kaçak ağaç kesip bunları şehirde yakacak olarak satarak sağlar. Yine bir gün Ali Osman, köylüsü Musa adındaki arkadaşı ile ormandan ağaçları kesip eşeklere yükleyerek sabaha karşı şehre satmak üzere doğru yola çıkarlar. Şehre giden en kısa orman yolu olan Akse Köyü'nün şirket süsesi (şeker fabrikası yolu) denilen mevki de ilerlerken ileride yolu ormancılar ve jandarmanın kestğini görürler. Tek geçim kaynakları olan odunlarına ve eşeklerine el koyulacağını anlayan Ali Osman ve Musa hayvanlarını da alarak ormana doğru kaçmaya başlarlar. Bunları fark eden jandarma peşlerine düşer. Ne kadar “Dur kaçma!” dedilerse de durmaz Ali Osman ve Musa. Jandarma en sonunda ateş açar, ikisi de oracıkta can verir. Kara haber köylerine tez ulaşır. Yeni evli olan Ali Osman' a ve arkadaşı Musa'nın bu talihsiz ölümü köyü yasa boğar ve bu acı olayın ardından bu türküyü yazarlar (Arzu Cengiz ile yapılan kişisel görüşme, 31.03.2022).

Devrent deresinde harmanım mı var

Elimde yazılı fermanım mı var

Benim sana sarmaya fermanım mı var

Asker oldum gidiyom gayırman gali

Nişanlım Sultan'dan ayırman gali

Devrent deresinde gar değil tolu

Musa'nın gözünü gargalar oydu

Musa'yı sorarsan bir evin oğlu

Yıkıldı develer galdıramadım

Geldi genç ölümler döndüremedim

Köyümüzden çıktım başım selamet

Şirket süsesinde koptu kıyamet

Telefonun teline guşlar mı gonar

Al'Osman'ın kemiğine gurşun mu goyar

Atma da asker atma ciğere daldı

Top zülüflü gelinler kimlere galdı

4.4.6. Ekinler Ekilirken

Bundan uzun yıllar önce Uşak'ın Sivaslı ilçesinde yeşil gözlü, sarı saçlı, görenlerin âşık olduğu Keziban isminde bir kız yaşarmış. O dönemde havacı üsteğmen olan Mehmet Keziban'ı görür görmez sevmiş, tutulmuştur adeta. Bu güzeller güzelinin ailesine haber salınmış, aracılar gönderilmiş ve talip olmuş Mehmet Keziban'a. Mehmet'i gören Keziban'ın da gönlü kaymış bu genç üsteğmene ve nişanlanmışlar.

Bu genç aşıklar düğün günlerini beklerken bir gün Keziban'a kara haber verilir. Mehmet üsteğmen uçak kazasında hayatını kaybetmiştir. Bu haberle yıkılan, dünyası kararan Keziban “bana yaşamak bundan böyle haram” diyerek evden çıkar gider. Neredeyse bütün Sivaslı halkı günlerce ararlar ve nihayetinde Keziban'ın cansız bedenine kör bir kuyuda ulaşılır. Bu acı hikâye dilden dile dolaşır ve Sivaslı halkı bu türküyü yakarlar.

4.4.7. Elvanlar'la Şu Takmak'ın Arası

“Eşmenin yakın köylerinin birinde iki aile tarla sınırı yüzünden kavga ederler. Kavga büyür, en sonunda birbirlerinin kanını akıtırlar. Ailelerden birinde bir kişi ölür, diğer aileden bir kişi de sakat kalır. Bu düşmanlık yıllar sürer. Sonunda ailelerden birisi düşmanlık son bulur ümidiyle Eşme'nin Elvanlar mahallesine yerleşir.

Aradan yıllar geçer, kuşaklar değişir. Bir kız ile bir oğlan birbirlerini severler. Sevdaları dillere düşer. Ama kız ve ailesi öyle bir şey öğrenir ki dilleri tutulur. Sevdığı oğlanla, yıllar önce birbirlerine düşman olmuş o iki ailenin torunlarıdır. Ne yapacağını bilemez genç kız. Kinleri geçmemiş olacak ki kızın abileri de bu işi bitirmesini yoksa ikisini de öldüreceklerini söylemiştir.

Ayrılmayı istememektedir ama bir yandan da ailelerin kendilerini yaşatmayacağını da bilmektedir. En sonunda dayanamaz, istemeyerek te olsa haber gönderir sevdiceğine. ‘Sakın gelme bizim köye, seni vururlar’ diye. ‘Terk et beni, sen de ben de unutam bu sevdayı.’ Der. Ama oğlan unutamaz sevdasını, vazgeçmez sevdiğinden. Cesaretle gider kızın köyüne. Başka yol kalmamıştır, kaçıracaktır. Bunu haber alan kızın kardeşleri pusu kurarlar ve delikanlıyı öldürürler. Bu hazine aşk hikayesi dilden dile dolaşır ve bu türkü yakılır.

Elvanlar’la şu Takmağın arası
 Oldu mu oğlan oldu mu
 Oldu mu gece yarısı
 Saç baş olmuş Elvanlar’ın ahalisi

Gelme oğlan gelme gelme de vururum
 Elinde de evraklar Manisa’ya yollarım seni
 Yazarım da bozarım Kütahya’ya yollarım seni

Bir taş attım pencereye tık dedi
 Bir kız çıktı anam evde yok dedi
 Aman bir kız çıktı anam evde yok dedi
 ‘İnanmazsan çık yukarı bak dedi’ (Şükran Şah ile yapılan kişisel görüşme,
 14.03.2022).

4.4.8. Evlerinin Önleri Kuyu

Bir zamanlar, zengin kızı,, güzel Kezban’a âşık olan Çoban Ali, aylar yıllar kalbinde taşıdığı kara sevdasını sonunda annesine söyler: ‘Ana bu sevda Kezban’la yakar bitirir, vermezler bilirim ama bir isteyelim bakalım ne diyecekler ?’ diyerek annesini zengin Ağa’nın evine gönderir. Kezban’ın babası: ‘Var git oğluna de, yüksek dağların üstü karlı olur, soğuk olur, insanın aklını başından alır. Oralarda gezeceğine enginlerde dolaşsın, koyunlarına baksın, kendi layığını bulsun’ der. Bunları oğluna söyleyince Ali’nin de Kezban’ın da kalbine bir taş oturur, ne yapacaklarını bilemezler. Vazgeçer mi yiğit Ali sevdasından ? ‘Kaçalım Kezban’ım, alalım başımızı gidelim bu diyardan, kuralım yurdumuzu yuvamızı’ der. Peki ya Kezban döner mi sevdasından ? ‘Götür beni Ali’m, benim ömrüm sana kurban’ der.

Kızının kaçacağını aklı kesen Ağa, adamlarına gizliden takip ettirir Kezban’ı. Buluştuklarını görünce de ikisine de acımasız vurur. Aşklarının diyetini çok acı ödeyen bu gençlerin hikayesi dilden dile yayılır ve bu türkü meydana gelir.

Evlerinin önleri kuyu

Kuyudan alırlar suyu

Kalk kaçiverelim a zalımın oğlu

Uyan alim nenni nenni nen nen nen

Eller gelmiş sen de gel

Evlerinin önü marul

Sular akar harıl harıl

Var git oğlan dengine sarıl

Alim alim alim gibi

Kaşları var kalem gibi

Benim yârim civan gibi

Bir türkü de Kezban'ın ardından yakılmıştır:

Ekinler ekilirken

Çiziye dökülürken

Seni benden ayırdılar (Suna boylu Keziban)

Şafaklar sökülürken

Vardım pınar akıyor

Yar yüzüme bakmıyor

Dokuz deste gül aldım (Suna da boylu Keziban)

Senin gibi kokmuyor

Uşak duman, sis oldu,

Açılan güller soldu.

Aç yüzünü göreyim (Suna boylu Keziban)

Kalbim hasretle doldu.

Binlerce Anadolu türküsü gibi, bu çok bilinen Uşak türküsü de bir kavuşamamanın acı hikayesinden doğmuştur. Bahar geldi de Uşak'ın dağlarını çimen, papatya kapladığında, Uşaklı sözüyle sazıyla, unutmadığı Ali ve Kezban'ını yad eder içi burkularak. (Önder, 1995, s, 358-359, akt: Tan ve Turhan, 2001).

4.4.9. Halil Gilin Damı Var

Bundan uzun yıllar önce Uşak'ın o dönemde Eşme ilçesine bağlı olan sonradan Uşak Merkez'e bağlanan Yenişehir köyünde Nurullah Ağa isminde köyün en zengini, yani ağası yaşarmış. Bu Nurullah Ağa'nın üç tane kızı varmış, üç kızından en küçüğü olan Hatça (Hatice) yine kendi köylerinden olan gariban Halil'i sever. Durumu öğrenen Nurullah Ağa sinirlenir, "Ben kızımı bu garibana vermem!" der. Hatça ne kadar yalvarıp yakardıysa da babasının gönlünü edemez. Sonunda da hasta olur yataklara düşer.

Zengin olan Nurullah Ağa alır Hatça'yı doktor doktor gezdirir. Doktorlar da derdine çare bulamazlar. Bir doktor "Evinin balkonu olacak, yeşile boyayacaksın. Evin önüne çam ağaçları dikeceksin." der. Bu denilenleri Nurullah Ağa harfiyen yerine getirir ama inat etmiştir bir kere Hatça'yı yine de Halil'e vermez. Günden güne eriyen

Hatça sonunda bu ayrılık acısına daha fazla dayanamaz, ölür. Bu acı hadise dilden dile yayılır. Hatça kızın ölümüne çok üzülen köylüleri de Hatça ya bir türkü yakar

Halil gilin damı var

Pencere de camı var

Ağa kızı bey kızı

Hatça'nın da canı var

Kara çorap öreyim

Ayağına vereyim

Mor enterli Halil'im

Mahşerde mi göreyim ?

Boz çay bulanıp gelir

Yılan dolanıp gelir

Sen nerdesin kız Hatça

Halil ağlayıp gelir (Meryem Akça ile yapılan kişisel görüşme, 13.05.2021).

4.4.10. İslice'nin Çeşmeleri Harlıyor

Bundan yaklaşık 120 yıl önce Uşak küçük bir kasaba iken eski mahallelerinden olan İslice mahallesinde büyük bir çeşme varmış. Çeşme adını bulunduğu mahallenin adından almış. Bir gün ismi Davut olan genç çiftçi tarladan kağıt ile dönüşünde bu çeşmenin yanından geçerken çok güzel giyinmiş bir kızı su doldururken görür. Davut çiftçi olduğu için tarlaya gider gelir, fakat gördüğü o kızı bir türlü kafasından çıkaramaz.

Bir gün yine akşamüstü tarladan gelirken aynı kızı çeşmenin başında su doldururken görür ve yanına giderek su içmek için müsaade ister. Bu arada da kızı gözleriyle tepeden aşağı süzer. Görür ki sevdiğinin üzerindeki kıyafeti de en az kendisi kadar güzeldir. Kıza kimlerden olduğunu sorar. Orada ilk defa kızın sesini duyar ve kıza tastamam âşık olur.

Yine günlerden bir gün Davut kağnisıyla tarladan dönerken mahallede bir kargaşa görür. Ne olduğunu merak eder ve orada bulunan birkaç kişiye sorar. O'na 'dağdan inen efenin birisinin çeşme başında su dolduran kızlardan birini kaçırdığını' söylerler. Aklında kötü bir şey olmadan kaçırılan kızın kim olduğunu sorar. Bir de duysa ki kaçırılan kız o âşık olduğu kızdır. Beyninden vurulmuş döner. Hemen kağnisını eve bırakarak eline bir mavzer alır ve 'kızı kaçıran her kim olursa olsun onu bulup pişman edeceğim' diye yemin eder, bir at bularak sevdiğini kurtarmaya dağlara çıkar.

Biricik oğlunun dağlara çıkmasına dayanamayan Davut'un yaşlı babası hasta olur yataklara düşer. Davut ise kısa zamanda etrafına birçok adam toplamış tüm çevrede büyük bir ün salmıştır fakat babasının hasta olduğundan haberi yoktur. Öğrenir öğrenmez Uşak'a iner, babasını ziyaret eder. Babası yiğit oğlunu gördüğün çok sevinse de kısa bir süre sonra vefat eder. Davut acısına acı katarak dağlarına geri döner.

Yine umutsuzca sevdiceğini aradığı dağlarda adamlarıyla dinlenirken uyuya kalır ve rüyasında o güzeller güzelini bulduğunu, hasretinin dindiğini görür. Uyandığında bir baksa ki O yok. Kahreder. Anlar ki hiçbir zaman kavuşamayacaklardır. Çaresizce dudaklarından şu dizeler dökülür.

İslice'nin çeşmeleri Harlıyor

Fistan giymiş aman etekleri parlıyor

Yokuştan indirdim aman dolu kağnıyı

Elimden kaçırdım aman basma donluyu

Sümbül sandım aman şu dağların otunu

Menekşeyle besleyin aman efelerin atını”

4.4.11. İslamoğlu

Araştırma kapsamında, ilgili konuda araştırmalarının olduğu bilinen Eski Uşak araştırmaları derneği (ESKUDER) başkanı Sayın Ömer Aşçı ile 01.03.2022 tarihinde kişisel görüşme sağlanmıştır. İslamoğlu türküsünün hikayesi kendisine sorulduğunda şunları anlatmıştır;

“...19. yy. Osmanlı son dönemi acziyetinin ve fukaralığının hat safhada olduğu Kütahya vilayeti Şaphane kazası, Gaipiler köyünün ağası Mehmet Ağa’dır. Mehmet Ağa’nın, Beydilli boyunun Cırık aşiretinden olduğu rivayet edilir. Günlerden bir gün bir oğlu olur. O sırada kahvehanede oturmakta olan Mehmet Ağa’ya müjdeyi yetiştirirler Ağa habere çok sevinir ve oğluna Mustafa ismini koyar. Mehmet Ağa sülalesinin lakabı olan ‘İslamoğlu’ ön adı da kendiliğinden gelir küçük Mustafa’ya.

Gel zaman git zaman İslamoğlu Mustafa sevilerek büyütülmüş, boylu poslu gürbüz bir çocuk haline gelir. Şaphane’de sıbyan mektebinde okula başlar, sonrasında ise medreseye kaydolur. Babası gelip gitmede sorun yaşanmasın diye medresenin yanından ev alır. İslamoğlu Mustafa 17 yaşında bir delikanlı haline geldiğinde, yakışıklılığı ve boyu posuyla Şaphane’nin en gözde delikanlısı haline gelir. Köyün kızları o geçerken iç geçirirler, kimileri ise dam başına çıkarak mâni atarlar.

İslamoğlu Mustafa’nın babası Mehmet Ağa, dönemin ağır vergileri karşısında oldukça müşkül düşmüştür ve medreseye ödediği parayı ödeyemez hale gelince Mustafa’yı medreseden almak zorunda kalır. Mustafa’nın okul hayatı sona erince işsiz güçsüz boş gezenin boş kalfası haline gelmiştir. Bu günlerde Mustafa’nın yakışıklılığını, mertliğini ve kızların ilgi odağı olmasını çekemeyen köyün diğer gençleri, O’na asılsız bir iftira atarlar, tavuk hırsızlığı ile itham ederek dönemin kadısına şikâyet ederler. Kadı karşısına çıkan Mustafa bu olaydan dolayı hapis cezası alsa da bir müddet sonra salıverilir.

Bir gün sarayın gönderdiği vergi tahsildarı, Mustafa’nın babasının kapısına tekrar dayanır. Vergiler o kadar ağırdır ki artık ödeyemeyecek duruma gelen Mehmet Ağa, tahsildara ‘Efendim yağış yok, kılık var. Topraktan mahsul alamıyorum, az miktarda aldığım ürünü de satamıyorum. Hal böyle olunca istediğiniz vergiyi ödeyemeyeceğim.’ Deyince, tahsildar alaycı bir şekilde: ‘Madem ödeyecek paran yok, karın da mı yok’ deyince genç Mustafa dayanamaz, tahsildarı yaralar. Böyle talihsiz bir olay başına gelen İslamoğlu Mustafa bir süre kaçak hayatı yaşadktan sonra teslim olur

ve daha önceden yattığı Kütahya vilayet hapishanesine geri döner. Döner dönmesine ama hem uğradığı haksızlığa dayanamaz hem de aklı da ailesindedir. Üç arkadaşı ile birlikte hapishanenin duvarını delerek kaçar. Aslanapa üzerinden dolaşarak Simav dağlarına gelirler. İslamoğlu dağlarda amansız bir zeybek haline gelir. Zenginden alır fakire verir. Irza ve namusa tecavüz edenleri cezalandırır, fakir kızları çeyizlendirir. Kötülüğe ve haksızlığı savaş açar. İslamoğlu, hapishaneden kaçıp dağlarda zeybeklik yapması, mazlumun yanında olup zalime savaş açması kulaktan kulağa yayılır ve halk arasında büyük bir üne kavuşur.

Otoriteyi sağlam tutmaya çalışan devlet de boş durmaz. Kütahya zaptiyesi seferber olur, O'nu bütün Simav dağlarında aramaya koyulur. İslamoğlu ise zaptiyeden kaçmakta oldukça maharetlidir ve etrafındaki adam sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Uşak, Simav, Şaphane, Gediz, Kula dağlarında gezmekte, zengin kervanlarını, ağa konaklarını, çiftlikleri yağmalayarak elde ettiği ganimetin büyük bir bölümünü düşkünlere yardım etmekte kullanmaktadır. Bu sırada yardım ettiği fakir fukara halk da İslamoğlu'nu gönüllü olarak saklamakta, kaçması için yardımcı olmaktadır.

İslamoğlu'nun dağlardaki zeybekliği 7 sene sürmüştü, artık kanunsuz iş yapmaz olmuştur fakat yine de kaçaktır. Selendi yaylalarında dolaştığı sırada gördüğü bir Yörük ağasının kızına gönlünü kaptırır ve Ağa'nın kızını bir kanun kaçağına vermeyeceğini düşünerek kızı kaçıtır. Çoluk çocuğa karışmak niyetindedir. Kızın babası olan Yörük ağası o kadar çok kızmıştır ki 'Kızımı kim kurtarır ve İslamoğlu'nun kellesini bana getirirse, altın dolu bir heybe O'nundur' der. Ödülün büyüklüğünü duyan fırsatçılar Kula'dan, Selendi'den Simav'dan çeteler kurarak İslamoğlu'nu yakalamayı ve ödülü almayı kendilerine iş edinirler. Birkaç deneme yaparlar fakat bölge halkının İslamoğlu tarafında olması ve İslamoğlu'nun kızanlarının sayıca oldukça üstün olmasından dolayı başarılı olamazlar. Bu olaydan sonra İslamoğlu'nu alt edemeyeceğini anlayan çeteler bu emellerinden vaz geçerler. Düşmanlarını alt eden İslamoğlu ise Kütahya vilayeti, Pazarlar kazası, Orhanlar köyünde yerleşik hayata geçmeye karar verir. Niyeti bundan böyle hanımı ve çocuklarıyla kavgasız belasız mutlu bir hayat sürmektir. Fakat hanımının babası olan Yörük Beyinin kini bitmemiştir. Çetelerden bir sonuç alamayınca Kütahya vilayeti zaptiyesine, hala aranmakta olan İslamoğlu'nun yerini bildirir ve kızını kaçırdığı için de şikâyetle bulunur. Kütahya zaptiyesi bölge zaptiyesine haber vererek büyük bir birlik meydana getirir. Gediz tüfekçibaşısı Kara Mahmut ve müfrezesi, Uşak tüfekçibaşısı İsmail Ağa ve müfrezesi, Simav zaptiye kumandanı Zenci Yüzbaşı ve müfrezesi birleşerek İslamoğlu'nu kuşatırlar. İslamoğlu kuşatmayı yarararak Simav'ın 30 km batısında bulunan Aksaz köyündeki Kör Deveci Deli Ali'nin çayırına iner. Burası orman kenarında mera orman karışımı bir yerdir. Amacı ihtiyaçlarını karşılamak sonra buradan gitmektir. Sanki ölüm onu buraya çekmiştir.

İslamoğlu'nu vuran kişi ve ölüm şekli ile ilgili üç ayrı rivayet vardır:

Bunlardan birincisi; İslamoğlu'nun, Kör Deveci Deli Ali'nin çayırında bulunduğu esnada çeşme başında iken Kör Deveci Deli Ali tarafından görülüp, görülür görülmez de Deli Ali'nin tüfeğini ateşlemesi ve oracıkta öldürmesi üzerinedir.

Rivayetlerden diğeri, bu kuşatma esnasında Gökçe adındaki bir köylünün attığı kurşunla yaralandığı, bir ceviz ağacının ardına saklanarak son kurşununa kadar kendini savunduğu, ancak kurşunlarının bitmesi sonucu orada öldüğü ile ilgilidir.

Bir diğer rivayete göre ise bu kuşatma sırasında çemberden sıyrılmak için karanlıkta Simav müfrezesi üzerine giderken Kumandan Zenci Yüzbaşı tarafından vurulduğudur. Kütahya vilayet tahrir defterlerinde İslamoğlu'nu yakalayıp vuran kişi olarak Kör Deveci Deli Ali kaydedilmiştir.

Yine rivayet olunur ki; İslamoğlu vurulduktan sonra yaralı halde bir ağaca yaslanır ve orada o halde ölür. Zaptiye ise belki ölmemiştir diye korkudan yanına üç gün yaklaşamaz. Ta ki İslamoğlu'nun cesedi dayandığı ağaçtan kendiliğinden yere düşünce yanına yaklaşabilirler.

İslamoğlu'nun vurulduğu, öldürüldüğü haberi bölgeye tez yayılır İslamoğlu'nun kellesi kesilerek Simav çarşısında günlerce teşhir edilir. Simav ve Gediz arasında bu nedenle anlaşmazlık çıkar. İslamoğlu'nun kellesi paylaşılamaz hale gelmiştir. Devlet bu noktada kendince bir çözüm uygular. İslamoğlu'nun kellesinden kulakları kesilerek bir kulağı Simav'a, diğer kulağı Gediz'e verilir kulaksız kellesi ise Kütahya merkeze götürülür.

İslamoğlu'nun Simav Ulucami şadırvanına çivilenen kulağı orada yıllarca teşhir edilmiştir ta ki 1911 yangınında şadırvanla birlikte yanmaya kadar.

İslamoğlu'nun ölmesi bir gurup devletliyi ve kayınpederini mutlu etse de bölgenin fakir halkı ve sevenleri tarafından büyük bir üzüntüyle karşılanmıştır. Eşi olan Yörük kızı Ayşe'nin, İslamoğlu'nun ardından yaktığı ağıtlar bölge halkı tarafından dilden dile yayılır. Ayşe, İslamoğlu'na öyle bir aşkla bağlıdır ki, ölmeden önce İslamoğlu'nun ördüğü saçlarının örgüsünü, ölünceye kadar bozmamış ve öldüğünde de o örgüleriyle defnedilmesini vasiyet etmiştir.

Uşak ve çevresinde her eğlencenin vazgeçilmezi İslamoğlu oyununun çıkışı ise şu şekilde rivayet olunur; 'İslamoğlu Efeyi düğüne çağırmışlar. Düğünde Efe oynarken zaptiyeler baskın yapmışlar. Haberciler efeyi uyarmış baskın var diye ancak efe baskın yapanların kim olduğunu öğrenince 'Ben üç beş çapulcu için oyunumu bozmam' diyerek

hem oyununa devam etmiş hem de ateş etmiştir. İslamoğlu oyunun da bu şekilde ortaya çıktığı anlatılagelmıştır.

İslamoğlu Zeybeğine kaynaklık eden İslamoğlu Mustafa Efe'nin hikayesi 1966 yılında Enver Paşa'nın yeğeni yönetmen Kemal Kan tarafından beyaz perdeye aktarılmıştır. İslamoğlu karakterini beyaz perdenin zirve isimlerinden Eşref Kolçak, eşi Ayşe'yi ise Selma Güneri oynamıştır." (Ömer Aşçı ile yapılan kişisel görüşme, 12.03.2022).

Yapılan incelemede TRT repertuvarında Uşak ve çevre illere kayıtlı beş adet İslamoğlu türküsü çeşitlenmesinin mevcut olduğu görülmüştür. İslamoğlu türkülerinin çokluğu, yöreden yöreye gösterdiği sözel ve müzikal farklılıklar İslamoğlu Mustafa Efe'nin ne kadar geniş halk kitlelerine mal olduğunun ve destansı bir yaşantısı olduğunun kanıtı niteliğindedir.

İslamoğlu türküsü sözlerinin Uşak/Sivaslı çeşitlemesi:

İslam da oğlu derler de benim adıma
Üç yüz atlı gelemiyor yanıma

İslam da oğlu inip gelir inişten
Her yanları görünmüyor gümüşten

İslamoğlu türküsü sözlerinin Uşak/Kaşbelen köyü çeşitlemesi:

Olaydı da olaydı yar benim benim de olaydı
Yar seni benden ayıran Allah'ından da bulaydı

Goyverin de goyverin yar celeplerim de sulansın
Sulansın da sulansın goca gölü de dolansın

Gumuru da guşlar ulu bir çam dalına da tünedi
yar seni benden ayıran cavır cavır ananın inadı

Alı da verin atayım yar martinimi de duvardan
Gidiyorum a yârim sevdiğime doymadan

İslamoğlu türküsü sözlerinin Afyon çeşitlemesi:

İslamoğlu da kale de yapar taşınan da
Gözlerim doldu al ganınan aman yaşınan
Ah ne diyara da gidem de garip başınan

Eyvahlar da olsun saçlı da doru doru şanına
Beş yüz altın yakışır senin yiğit şanına

Tümsek çam üstünde de leylek yuvası da
Ah gine yeşillendi de Afyon'un ovası
Nettim sana da hey dininden bulası da

İslamoğlu türküsü sözlerinin Kütahya/Gediz çeşitlemesi:

İslam da oğlu aman efem derler benim adıma
Üç yüz atlı gelemiyor yanıma
İslam da oğlu aman efem kale yapar taşınan
Gözlerim doldu al kan ilen yaşınan

İslam da oğlu aman efem inip gelir inişten
Her yanları görünmüyor gümüşten.

İslamoğlu türküsü sözlerinin Kütahya çeşitlemesi:

Varın bakın Türkmen kızı uyur mu
Kollarında altın bilezik durur mu

İslamoğlu gibi yiğit ölür mü

N'olaydı n'olaydı da teslim teslim olaydım
Konakta avlusuna da kendim kendim varaydım

Varın bakın benim bacam tüter mi

Bağında bahçamda da bülbül öter mi
 Küçük kardaş benim yerim tutar mı
 İslamoğlu derler benim bir adım
 Tavlada bağlandı da kaldı kıratım

Hasret kıyamete kaldı muradım (TRT THM nota arşivi, erişim tarihi 10.03.2022).

4.4.12. Kara Çadırımda Vardır Üç Direk

Banaz'ın Baltalı köyü ve çevre köydeki Yörükler yazın hayvanlarını otlatmak için Murat Dağı eteklerine giderlermiş. O çevrede dürüstlüğüyle, mertliğiyle tanınan ve herkes tarafından çok sevilen kara yağız Musa isminde bir genç yaşarmış. Musa vakti gelince köylerindeki Emine'ye sevdalanır ve nişanları yapılır. Emine'yi de Musa'yı da çok seven köylü bu habere çok sevinirler.

Yaylada oldukları bir gün Musa hayvanları otlatır ve kıldan yapılma üç direği olan çadırlarına gelir, tüfeğini çadırın orta direğindeki çiviye asar ve oturur. Nasıl olduysa tüfek direktten düşer ve ateş alır. Musa oracıkta can verir. Kınası elinde kalan Emine'nin yakarışları tüm obada yankılanır. Bu hazin olay karşısında köylü bu türküyü yakarlar:

Kara çadırımda vardır üç direk
 Musa'mı görenlerin dayanmaz yürek
 Gençliğime doymadım gırılısın tüfek

Anam babam gardaşlarım ben gider oldum
 Düştüm gara toprağa ben heder oldum

Ali Yusuf candarmalar sefa geldiniz
 Yenim gara habarımı kimden aldınız
 Dokunman elbiseme mahkûm oldunuz

Anam babam gardaşlarım ben gider oldum

Düştüm gara toprağa ben heder oldum

Tüfeğim duvarda asılı galdı

Elbisem bavulda basılı galdı

Yavuklum ardımda küsülü galdı

Anam babam gardaşlarım ben gider oldum

Düştüm gara toprağa ben heder oldum (Mustafa Koçak ile yapılan kişisel görüşme, 28.03.2022).

4.4.13. Kiremit de Buz Musun

Görsel 3: Osman Erten
(Hacıların Osman'ı)

Türküde adı geçen Hacıların Osman'ı (Osman Erten) Salih ve Şefika çiftinin oğlu olarak 1953 yılında Muğla, Fethiye, Seki'de dünyaya gelir. Çocukluğunu ve öğrenimini burada geçirdikten sonra askerlik çağına geldiğinde evlenir ve kısa bir süre sonra da askere gider. Askerde gedikli erbaş (uzman çavuş) olarak kalır. İlk görev yeri olan Yalova' da eşinden ayrılmış, Zeynep adındaki kızı ile yaşayan aslen Uşak, Banaz, Corum köyünden olan Müşerref Hanım (Kunt) ile tanışır ve zamanla bu arkadaşlık aşka dönüşür. Osman, Müşerref Hanım'dan evli olduğunu gizleyerek onunla da imam nikahı ile evlenir.

Aradan birkaç yıl geçer Osman yıllık izne ayrılıp memleketi Fethiye'ye gidecektir. Bunca yıl sakladığı ilk karısından ve ondan olan Gürsel isimindeki çocuğundan Müşerref Hanım'a bahsetmeyi düşünür, çünkü artık saklayamamaktadır. Bütün olup biteni Müşerref Hanım'a anlatır. Her şeyi öğrenen Müşerref için iki yol kalmıştır. Ya her şeyi bitirecek Osman'dan ayrılacaktır, ya da istemeye istemeye de olsa kuma olarak yaşamayı seçecektir. Müşerref hanımın aşkı baskın gelir ve kuma olmayı kabul eder.

Osman Bey ve Müşerref Hanım 1965 yılında Fethiye Seki'deki Osman Bey'in evine giderler. Müşerref hanım kapıdan girdiğinde içerde bulunan bir çocuk ve kadının

kim olduğunu tahmin etse de yine de sorar: “Siz Osman’ın neyi oluyorsunuz?” fakat olanlardan haberi olan Osman’ın ilk eşi Ümmühan Hanım sinirden kaskatı olmuştur adeta, hiçbir cevap vermez. Müşerref Hanım şansını birkaç defa daha denese de Ümmühan ne onunla ne de Osman’la hiç konuşmaz. Osman, Müşerref ile Ümmühan arasında çaresiz kalmıştır. Hiçbir şey söyleyememekte, bir çözüm yolu bulamamaktadır.

Osman’ın Ümmühan’ın üzerine kuma getirmesi ne Ümmühan’ı ne de Ümmühan’ın oldukça kalabalık olan baba tarafını hiç de memnun etmemiştir. Ayrıca tüm köyde bir dedikodudur almış başını gitmiştir. Hiç de hoş şeyler olmayacağını tahmin eden Osman, alır Müşerref hanımı yanına köyden ayrılır. Yakınlarda bulunan kendilerine ait kıldan yapılmış çadırda birkaç gün konaklarlar. Bu sırada peşlerine düşen Ümmühan Hanım’ın akrabaları yerlerini öğrenirler. Osman’ın arkadaşları yerlerinin öğrenildiğini Osman’a haber verince, artık anlarlar buralarda barınamayacaklarını. Bir kamyonun kasasına binerek Kemer’e giderler. Müşerref hanım buradan Yalova’ya geçecektir geçmesine de anlamıştır artık evlenemeyeceklerini. O çaresizlik içinde yine de Osman’a son bir teklif sunar. “Çocuğunu ve hanımını da al Yalova’ya gel, hep birlikte yaşayalım.” Osman tamam deyip Müşerref Hanım’ı Yalova otobüsüne bindirse de hiçbir zaman bir araya gelemeyeceklerdir artık. Ne yapacağını bilemeyen Osman sonunda beş yıl çalıştığı işinden de ayrılarak Kemer’den memleketi Fethiye’ye Ümmühan Hanım ve çocuğunun yanına geri döner. Yalova da kızı ile bir başına kalan Müşerref Hanım’ın dudaklarından ise şu dizeler dökülür (Ömer Aşçı ile yapılan kişisel görüşme, 12.03.2022).

Kiremitte buz musun

Gelin misin kız mısın

Yarın size varacam

Evde de yalnız mısın yan Osman’ım yan

Şu binanın üst yanı

Altı da berber dükkânı

Tezkereli geliyor

Hacıların Osman'ı yan Osman'ım yan (TRT THM arşivi repertuvar no 1523).

Müşerref Hanım Osman'a istese de kin duyamamıştır. Bu ayrılıktan sonra da uzunca bir süre mektuplaşmaya devam etmişlerdir. Osman postacıya “bana gelen mektupları benden başka kimseye verme” demesine rağmen postacının dalgınlığından mektuplardan birisi Osman'ın oğlu Gürsel'in eline geçer. Gürsel mektubu okuyup durumu anlasa da babasına bahsetmez. Bahsetmez ama bundan sonra gelen mektupları da babasına vermez. Cevap alamayan Müşerref Hanım şu dördlüğü de ekler şiirine:

Deniz üstünde biber

Gemiler gelir gider

Ne mektup var ne haber

Yüreğim yanar gider Yan Osman'ım Yan (deniz üstünde biber dizesi TRT'nin 2020 yılında yaptığı düzeltme! ile ‘deniz üstü gemiler’ olarak değiştirilmiştir).

Görsel 4: Müşerref Hanım'ın Gürsel'i askerdeyken ziyareti esnasında çekilmiş olan fotoğraf. Soldan sağa Müşerref Kunt, Gürsel Erten, Zeynep Kunt

Küçük Gürsel büyür ve askerlik çağı gelir. Askerliği İzmit'e çıkmıştır. Planı şudur: 6 yıl sakladığı mektuplardan adresi bulacak Müşerref Hanım ile görüşecektir. Yalova da araya araya evi bulur, kapıyı çalar ama Müşerref Hanım'ın annesi evdedir kendisi ile görüşemez. Adresini bırakarak oradan ayrılır. Günler sonra

Müşerref Hanım kızı Zeynep'i de yanına alarak Gürsel'in askerlik yaptığı İzmit'e giderek Gürsel'i bulur. Bu buluşma çok duygusal gerçekleşir. Müşerref hanım tüm olan biteni Gürsel'e anlatır.

Osman’a gelince, Müşerref Hanım’dan ayrıldıktan sonra yüzü gülmez olmuştur. Kiremitte buz musun türküsü radyoda her çalındığında gözleri dolar. Mutsuz ve hasretle 1994 yılında da fani dünyadan göçer gider.

4.4.14. Mıdık Beyleri

Yaklaşık iki yüz küsur yıl önce Şam yakınlarında ki Mıdık Kalesi’nden çeşitli nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalan Mıdık Aşireti; Batı Anadolu’da ilerlerken İtecik Dağı eteklerinde iki grubun savaştığını görürler. Gözünü budaktan sakınmayan bu mert yaratılışlı insanların lideri, savaş meydanında neredeyse yenilmek üzere olan tarafı işaret ederek yanındakilere seslenir: ‘Bizim kitabımızda ne yazar?’ adamları: ‘Düşene yardım etmek yazar beyim’ der. Bey de: ‘Öyle ise ne durursunuz, çekin kılıçlarınızı atılın yiğitlerim’ der. Bu emirden sonra savaş meydanına dalan Mıdık sülalesi kısa sürede yenik tarafın galip gelmesini, karşı tarafın ise mağlup olarak kaçmasını sağlarlar. Çarpışma bittikten sonra galip gelen tarafın beyi kendilerine yardıma gelen bu topluluğun kim olduğunu öğrenmek ister: ‘Bre yiğitler sizler de kimsiniz?’ Mıdık Beyi: ‘Biz buralara yurt yuva kurmaya gelmiş insanlarız.’ Deyince bu söz üzerine galip tarafın beyi kendisinin Gediz Beyi olduğunu, kendilerine karşı yapmış oldukları bu hizmetten dolayı çok memnun kaldığını, yurt olarak kendi tasarrufunda bulunan Selendi ve İtecik Dağı arasında kalan bölgeyi onlara hediye ettiğini bildirilip memleketine döner. Bunun üzerine Mıdık Aşireti Selendi sınırında kalan Çarta Köyü’nde iskân olurlar.

Bir zaman sonra Borlu’dan Şeyhoğlu Aşireti reisi Abdülhalim Bey’in oğlu Mustafa’ya Mıdikoğlu Ahmet Bey kızını verir. Fakat kız buradaki kötü muameleden bir zaman sonra hasta olur. Ailesine durumu bildirip ‘Eğer ölürsem kız kardeşimi sakın bu insanlara vermeyin’ diye uyarır. Daha sonra kız vefat eder. Mustafa Bey bir süre sonra ölen eşinin kız kardeşini istemeye aracılar gönderir ama her seferinde ret cevabı alınca bir gün adamlarıyla Çarta ’ya ani bir baskın düzenler ve evin önünden içerdekilere bağırarak kızı hemen giydirip göndermelerini söyler. Onuruna düşkün olan Mıdikoğulları haddini bilmez enişterine ne kadar ‘olmaz’ deseler de işin çatışmaya dönmesi uzun sürmez ve çatışma sırasında Mustafa vurulup ölür. Bunu gören adamları beylerinin cesedini aldıkları gibi orayı terk ederler. Bu olaydan sonra

Şeyhoğlu aşiretinin şerrinden çekinen Mıdıkoğulları şimdiki Beylerhan Köyü'nün olduğu yere göçerler. O sıra Mıdıkoğulları'nın reisi Battal beydir ve bu vukuat onun beş yıl Rodos adasına sürgün edilmesine neden olur (Ömer Kâhya ile yapılan kişisel görüşme, 11.03.2022).

Mıdık beyleri ile ilgili bir çalışmaya da Tarihçi Doç. Dr. Hilal Ortaç Gürpınarlı'nın, Tarih incelemeleri dergisi'nde yayımlanan makalesinde rastlanılmaktadır. Gürpınarlı “Bir Osmanlı mezar taşının hikayesi” başlıklı makalesinde; Gördes’li bir koleksiyoncunun Gördes civarından topladığı birçok tarihi eser ile birlikte bir mezar taşını da Ege üniversitesi Edebiyat fakültesi eski eser koleksiyonuna 698 kayıt numarası ile bağışladığından ve bu mezar taşının teşhir salonunda sergilendiğinden bahsetmektedir.

Gürpınarlı Mezar taşındaki Osmanlıca yazıyı günümüz Türkçesine şu şekilde çevirmiş ya da çevirtmiştir:

Görsel 5: Mustafa Bey'in Mezar Taşı (Ömer Aşçı fotoğraf arşivinden)

“Sene 1269 Hüve'l bâki Bu kabrin tâcina Şeyhzade Abdülhalim Fahri Efendi'nin oğlu Mustafa Ağa'dır bu merhum Borlu kazası ve Mendehorya kazası müdür ve Şeyhli aşireti ve Kızılkeçilü beğlerbeğiken Karaosmanzade Sadık Bey havale etmiş idi aşiretimiz Yörük mirisinin tahsili için Midak'ların kâfir damı hakkısı meramıyla varub odaların önüne ineceği sırada Midik oğlu Emin silah davranarak karındaşı ile çıktığını görüb çekin eliniz padişah kanunu böyle mi deyince kadar merhum Emin işde padişahın kanunu deyüb tüfenk urub atdan yıkub atmış dokuz senesi mah-i recebinin onuncu o yerde şehid olundu sahavet ve şecaatle mevsuf idi Allah Teala kabrin cennet eyleye Amin”

Gürpınarlı çalışmasında mezar taşında yazılanların aşağıdaki gibi daha yalın çevirisine de yer vermiştir.

“Mezar taşındaki anlatıma göre, Saruhan (Manisa) sancağına bağlı Borlu ve MendeHora kazaları müdürü olan Mustafa Ağa, aynı zamanda Şeyhli ve Kızılkeçili aşiretlerinin de yörük miri vergisinin tahsili için o tarihlerde Saruhan kaymakamı olan Karaosmanoğlu Mehmed Sadık Bey tarafından görevlendirilmişti. Bu amaçla Madıkların (ya da Mıdık) evlerine geldiğinde, Madıkoğlu Emin, silahlıyla kendisini karşılamış, Mustafa Ağa “çekin elinizi, padişahın kanunu böyle mi” deyinceye kadar, Emin silahını ateşleyerek kendisini attan düşürmüştür. Mustafa'nın ölüm tarihi 10 Receb 1269 (19 Nisan 1853)'tür”

Gürpınarlı'nın araştırmasında belgeleri ile ortaya koyduğu gerçekliğe göre Borlu ve Mıdık beyleri arasında bir anlaşmazlık vardır fakat bu anlaşmazlığın birinci hikâyede belirtildiği gibi kız alıp verme olayından değil vergi yüzünden kaynaklandığını düşünmektedir.

Ayrıca Gürpınarlı o dönemde görülen bu cinayet davası ile ilgili kayıtlara da ulaşmış ve çalışmasında, şahitlerden birisinin Emin Bey'in Mustafa'yı öldürdüğünü ve *‘Benim tüfengimin kurşunu isabet eden ademin bir daha hayatta kalması muhaldir’* dediğini, Mustafa Bey'in iki baş hayvanı ile bazı eşyasını da gasbettiğini. Mustafa beyin babası Abdülhalim Bey'in bunları geri istediğinde Battal Bey: *“Bu hayvanlar ve eşya-yı saire benim karındaşımın kılıcı emegidir”* diyerek vermek istemediğini ancak daha sonra geri gönderdiği şeklindeki ifadesine de yer vermiştir (Gürpınarlı, 2006, s.157-163).

4.4.15. Ormandan Gel

Olay Uşak'ın ormanlık köylerinin birinde geçer. Fadime adındaki genç, güzel kız gönlünü bir delikanlıya kaptırmıştır. Babası bu sevdaya karşı çıkar ve onu bir başkasına verir. Fadime ise yüreğindeki sevdayı atamamıştır. Sevdığı ile orman içinden geçerek kaçmış izini kaybettirmiştir. Ne var ki babası ne eder eder yakalar gençleri ve kızını geri alır, gençleri ayırır.

Ormandan gel a cavurun gızı ormandan

Daha dün ayrıldım mor yazmalı da yarımından

Ay anam a bubam denk geliyor

İkimizin boyları da denk geliyor

Dam üstüne sermişler de siniler

Sevip sevip almayanlar da yeniler

Eklemedir goca konak ekleme

Benden başka yar sevmişin saklama (Şükran Şah ile yapılan kişisel görüşme,
14.03.2022).

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu çalışma ile Uşak yöresindeki Türk halk müziğinin ve eserlerinin özellikleri, hikayeleri, müzik pratikleri, oyun özellikleri, tür dağılımı tavrı özellikleri, çalgı özellikleri, uygulanışı ortaya koyulmuştur. Ayrıca yöreden, çalışma kapsamında derlenen 24 türküyörenin müzikal belleğine kazandırılmıştır. Bu çalışma Uşak Yöresine ait Türk Halk Müziği ve Özelliklerinin tanınması Türk Halk Müziği literatürüne ve sanatçılara, gelecekteki akademik çalışmalara katkı sağlayacaktır.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Çalışmada Uşak yöresine ait TRT repertuvarına kayıtlı olan 117 tane Türk halk müziği eseri ezgisel özellikleri anlamında incelenmiş, bu bağlamda bu eserlerin hangi THM türüne ve alt türüne ait oldukları, hangi makamsal dizi özelliklerini gösterdikleri, ses aralıkları (eserin tamamının en pest ve en tiz sesleri arasındaki uzaklık) tavrı, çalgı ve icra özellikleri tespit edilmiş, bulgular tablolar ve şekiller ile ortaya konmuştur.

TRT Türk halk müziği repertuvarına kayıtlı toplam eser sayısı (Uzun hava, kırık hava ve oyun havası) güncel olarak 5259 dur. (TRT THM arşivi) Bu eserler içerisinde TRT notalarının yöre kısmından 117 tanesinin Uşak yöresine ait olduğu tespit edilmiştir (%2 n=117). Bu 117 adet Uşak türküsü tür bakımından incelenip tasnif edilmiş, 116 tanesinin “kırık hava” ana türüne, 1 tanesinin ise “uzun hava” ana türüne ait olduğu görülmüştür. Bu inceleme sonucunda Uşak yöresi THM eserlerinin alt türlerinin %64 (n=75) oranında “zeybek”, %28 (n=33) oranında “Düz kırık hava”, %3 (n=3) oranında “kına havası”, %2 (n=2) oranında “gelin alma havası”, %1 (n=1) oranında “yayla havası”, %1 (n=1) oranında “güvey gezdirme havası”, %1 (n=1) oranında “pehlivan havası” %0,85 (n=1) oranında “gurbet havası” türüne ait eser özellikleri gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca “Oyun havası” türünde olan 4 adet sözsüz türe ait eserin 1 tanesinin “gelin alma havası” diğer 3 tanesinin ise “zeybek” türü içerisinde yer aldığı görülmüş ve bu tasnifte ayrıca değerlendirilmeyip, bu türler içerisine dahil edilmiştir.

Çalışmada Uşak yöresinde 8 farklı türde Türk halk müziği eseri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türü belirlenen eserler içerisinde oran olarak en büyük payı %64'lük oranla “zeybek” türüne ait eserler almaktadır. Sonrasında sırasıyla “düz kırık hava” “kına havası” “gelin alma havası” “yayla havası” “güvey gezdirme havası” “pehlivan havası” türlerine ait eserlerin olduğu tespit edilmiştir. Uzun hava türüne ait tek eserin özelliklerine bakıldığında ise teke yöresine ait uzun havalarda görülen ezgisel, çalgısal, icrasal özellikleri gösterdiği bu anlamda türünün gurbet havası olduğu görülmüştür. Bu uzun hava türüne yörede “Yörük havası” denildiği öğrenilmiştir.

Bulgular ışığında Uşak yöresinin zeybek yöresi olduğu, uzun hava türü özelinde de teke yöresi özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmış ve yapılan gözlem ve görüşmelerde tavır özelliği olarak Uşak türkülerinin icrasında zeybek tavrı kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

TRT Türk halk müziği repertuvarına kayıtlı 117 adet Uşak türküsünün hangi makamsal dizide olduğu incelendiğinde yörede 13 farklı makam dizisinde eserin olduğu görülmüştür. Tasnifi yapıldığında Uşak türkülerinin %48 (n=56) oranında Hüseyini, %20 (n=23) oranında Uşşak, %6 (n=7) oranında Segâh, %4 (n=5) oranında Hicaz, %3 (n=4) oranında Gülizar, %3 (n=4) oranında Karcıgar, %3 (n=4) oranında Mahur, %3 (n=4) oranında Kürdi, %2 (n=2) oranında Muhayyer Kürdi, %2 (n=2) oranında Rast, %1 (n=1) oranında Hüzam, %1 (n=1) oranında Gülizar Zemzeme, %1 (n=1) oranında Çargâh makam dizisinde olduğu görülmüş, Uşak yöresi türkülerinin makamsal dizi anlamında zengin bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

117 adet Uşak türküsünün notaları incelendiğinde, %88 (n=103) oranında karar sesinin “la” sesi, %7 (n=8) oranında “Si” sesi, %4 (n=5) oranında “Sol” sesi, %1 (n=1) oranında ise “Do” karar sesinde yazıldığı görülmüştür.

Uşak türküleri ses aralıkları bağlamında incelendiğinde en az 5, en çok 12 olmak üzere 8 farklı ses aralığında bulunduğu tespit edilmiştir. Hangi ses aralığında kaç türkü bulunduğu analiz edildiğinde ise Uşak türkülerinin %26 (n=31) oranında 8 ses, %25 (n=29) oranında 9 ses, %19 (n=22) oranında 7 ses, %16 (n=19) oranında 10 ses, %5 (n=6) oranında 6 ses, %4 (n=5) oranında 11 ses, %3 (n=3) oranında 12 ses, %2 (n=2) oranında 5 ses aralığında bulunduğu görülmüştür. Bu bulgular ışığında Uşak

türkülerinin en çok 8 (n=31), en az ise 5 (n=2) ses aralığında bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uşak yöresine ait TRT repertuvarında bulunan Uşak türküleri notaları usul bakımından incelendiğinde, yöre türkülerinde “Basit usul, bileşik usul ve değişmeli usul” olmak üzere 3 farklı usul yapısında eserin bulunduğu tespit edilmiştir. Uşak türkülerinin %93 (n=93) oranında bileşik usulde, %3 (n=3) oranında basit usulde, %4 (n=5) oranında ise değişmeli (içerisinde birden fazla ölçü barındıran) usulde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uşak türküleri ölçülerine göre tasnif edildiğinde, 2 zamanlıdan 13 zamanlıya kadar 8 farklı ölçüde türkü olduğu görülmüştür.(tablo 2) Bu ölçülerin ne olduğuna ve hangi oranda bulunduğu ilişkin elde edilen bulgular şu şekildedir; Ele alınan türkülerde en yaygın olarak %70 (n=81) oranında 9/8’lik ölçüde esere rastlanmıştır, %17 (n=20) oranında 4/4, %2 (n=3) oranında 2/4, %2 (n=2) oranında 9/4, %2 (n=2) oranında 5/8, %2 (n=2) oranında 7/8, %2 (n=1) oranında 6/4’lük ölçüde, %4 (n=5) oranında eserin ise içerisinde birden fazla ölçü barındırdığı tespit edilmiştir.

Uşak yöresinde en yaygın olarak 81 adet ile 9/8’lik ölçüde eser bulunduğu, bu eserlerin düzümsel özelliklerine bakıldığında iki şekilde düzümün kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. 71 tanesinin 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği, geriye kalan 10 tanesinin ise 3+2+2+2 şeklinde düzümlendiği görülmüş, 5/8’lik ölçüde bulunan iki eserin birisinin 2+3, diğerinin 3+2 şeklinde, 7/8’lik ölçüde bulunan 2 adet eserden birinde düzümün 3+2+2 şeklinin diğerinde ise hem 3+2+2 hem de 2+2+3 şeklinin birlikte kullanıldığı, 6/4 ölçüde bulunan 1 adet eserin 2+2+2 şeklinde düzümlendiği, 9/4’lük ölçüde bulunan iki eserin de 2+2+2+3 şeklinde düzümlendiği tespit edilmiştir. Ritmik tasnifi yapılan Uşak türkülerinin genel itibari ile zeybek yöresi özelliklerini yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uşak yöresinde bulunan kırık hava türüne ait 116 eserin tempo özellikleri TRT notalarından, TRT notalarında tempo belirtilmeyenlerde ve tempo özelliği sehven hatalı yazılanların ise kaynak kişi ses kayıtlarından, derlemecileri ve yöre sanatçıları ile kişisel görüşmelerden, TRT kayıtları başta olmak üzere çeşitli sesli görüntülü kaynaklardan dinlenilerek tespit edilmiştir. 2/4’lük ölçüde bulunan %2 (n=3) oranında

türkünün temposunun $1/4=82-92$ metronom aralığında olduğu, $4/4$ 'lük ölçüde bulunan %17 (n=20) oranında türkünün temposunun $1/4=55-104$ metronom aralığında olduğu, $6/4$ 'lük ölçüde bulunan %1 (n=1) oranında türkünün temposunun $1/4=104$ metronomda olduğu, $9/4$ 'lük ölçüde bulunan %2 (n=2) oranında türkünün temposunun $1/4=60-72$ metronom aralığında olduğu, $5/8$ 'lik ölçüde bulunan %2 (n=2) oranında türkünün temposunun $1/8=144-196$ metronom aralığında olduğu, $7/8$ 'lik ölçüde bulunan %2 (n=2) oranında türkünün temposunun $1/8=160-210$ metronom aralığında olduğu, $9/8$ 'lik ölçüde bulunan %71 (n=81) oranında türkünün temposunun $1/8=88-264$ metronom aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İçerisinde birden fazla ölçü barındıran %4 (n=5) oranındaki eserin metronom bilgileri incelenmiş, bu 5 eser içerisinde bulunan 124 repertuvar numaralı “Uşak gelin alma havası”nın iki bölümlü olduğu, bu bölümlerin birbirinden farklı tempolarda olduğu $8/8$ 'lik olan birinci bölümün $1/8=110$ metronomda çalındığı, $9/8$ 'lik olan ikinci bölümün $1/8=232$ metronomda çalındığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Uşak türkülerinin şiir özellikleri incelendiğinde Uşak türkülerinde %42 (n=48) oranında 7'li hece ölçüsü, %37 (n=42) oranında serbest ölçüde, %16 (n=18) oranında 11'li hece ölçüsü, %4 (n=4) oranında 8'li hece ölçüsü, %1 (n=1) oranında 12'li hece ölçüsünde olduğu görülmüştür. Buna göre Uşak türkülerinde 5 çeşit ölçünün kullanıldığı ve bunlar içerisinde 42 türkü ile en fazla 7'li hece ölçüsünün kullanıldığı sonucu elde edilmiştir. 9'lu, 10'lu, 13'lü ve daha üzerindeki hece ölçülerine rastlanılmamıştır. Bu bulgular ışığında Uşak türkülerinin yarıya yakın bir oranının hece ölçüsüne sahip olduğu ve hece ölçüsü barındıran sözlerin de genellikle mânî kıtalarla oluştuğu sonucuna varılmıştır.

Konuları bakımından incelenip tasnif edilen Uşak yöresi türkülerinin sözlerinden 93 tanesinde aşk, 28 tanesinde ayrılık, 22 tanesinde özlem, 6 tanesinde gurbet, 6 tanesinde ölüm, 6 tanesinde kahramanlık, 4 tanesinde hasret, 3 tanesinde ölenin ardından yakılan ağıt, 2 tanesinde gelin kınası, 1 tanesinde iş (tarla), 1 tanesinde doğa, 1 tanesinde güvey gezdirmeye konularının işlendiği görülmüş olup, incelenen türkülerin büyük bir bölümünün aşk konusunu işlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uşak türkülerinin şiir özellikleri ile ilgili yapılan tüm tasniflere göre Uşak türkülerinin söz özellikleri ile ilgili; toplam 117 türkü içerisinde 113 tanesinin sözlü olduğu, büyük bir bölümünün (n=72) bent aralarında ya da dize sonlarında bağlantılarının bulunduğu, yaklaşık yarısının (n=67) 4'lüklerle kurulduğu, ortalama olarak 1/6 oranındaki (n=20) şiirin terennüm barındırdığı, n=34 türküde katma söz ya da ek bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uşak yöresi ile ilgili sesli, yazılı ve görsel kaynaklar incelendiğinde ve THM yöresel sanatçıları ve çalgı yapım ustaları ile sağlanan görüşmelerde yörede THM ezgilerinde telli olarak bağlama ailesinden divan bağlama, tambura, çöğür (kısa bağlama), cura; üflemeli çalgılardan zurna, dilli ve dilsiz kaval; yaylı çalgılardan kabak kemane, vurmali çalgılardan ise asma davul, def, bendir ve kaşık kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca Türk halk müziği çalgıları sınıfına dahil olmasa da bazı sesli THM kanyaklarında keman, darbuka, ud, kanun gibi çalgıların da yaygın olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalgı yapımcılar ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında yöreye ait özel bir çalgının bulunmadığı, genellikle çeşitli boylarda ve özelliklerde bağlamaların çalındığı, kişilerin çalgı seçerken kendi okuyabilecekleri seslere göre ya da ergonomik olması gibi özelliklere göre çalgı boyu seçtikleri, ağaç seçiminde çalgı yapımcıların ses iletkenliği ile ilgili kriterlerinin bulunduğu, zurnalarla ilgili olarak genellikle sert ağaçlar tercih edildiği, yörede zurna yapım ustası bulunmadığından çevre illerden temin edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yapılan gözlemlerde Uşak yöresi Türk halk müziği ürünleri, yörede otantik anlamda yukarıda bahsi geçen çalgılar ile çalınırken, düğün ve eğlence mekanları gibi eğlenceye dönük, yığın müziği yapılan alanlarda ise otantizmden uzak bir şekilde elektro bağlama, gitar, bas gitar, ritimli klavye (org), bateri gibi batı müziği ve diğer müzik türlerinde kullanılan çalgılar ile de icra edildikleri gözlemlenmiştir. Bu bulguya dayanarak eğlenceye dönük mekanlarda icra edilen halk türkülerinde kullanılan çalgıların yöre kültürünü yansıtmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Bulgular ışığında Uşak yöresi geleneklerinde de birçok bölgede olduğu gibi müzik pratiklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan saha çalışmalarında ve görüşülen kaynak kişilerin beyanlarından Uşak yöresinde gelin alma, güvey gezdirme, çocuk uyuturken (ninni), tarlada iş esnasında(iş türküleri), geline kına yakılırken (kına havası) söylenenler olmak üzere 5 farklı müzik pratiği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu türküler; Uşak Gelin Alma Havası, Çattılar Gazan Daşını, Atımı Bağladım Ben Bir Meşeye, Dam Başında Budamam Var (Uşak Kına Havası), Suya Endi Tavşanlar, Tarlaları Bozarıyor, Seyman, Meleme Goyunum Vazgeç'tir.

Türküler ile ilgili görüşmecilerden alınan bilgilere ve düğün gözlemlerine göre bu türkülerin bazılarının halen törenlerde çalınıp söylendiği, bazılarının ise zamanla unutulduğu için olsa gerek günümüzde icra edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu pratikler esnasında türküye eşlik çalgısı var ise dış alanlarda davul zurna ile icra edildiği ve sözlerinin okunmadığı, iç mekanlarda ise yörede ince saz adı verilen bağlama, kabak kemane, bendir, def gibi enstrümanlarla eşlik edildiği ve genellikle sözlü olanlarının sözleri ile birlikte icra edildiği sonucuna bulgular neticesinde ulaşılmıştır.

Uşak yöresine ait oyunlu türkülerin oyunlarının tamamının kaşıkla oynandığı, erkek ve kadınların ayrı ayrı yerlerde oynadıkları, erkek oyunlarına “efeleme” kadın oyunlarına ise “sürütme, kürütme, düz oyun” gibi isimler verildiği, efelemelerin 9/8 ölçüde olduğu ve en az iki kişi tarafından daire formunda oynandığı, körbayram efelemesi ve seyman gibi zeybeklerin ise gelin almaya giderken oynandığında karşılama şeklinde oynandığı, kadın oyunlarının ise genellikle karşılıklı ya da daire formunda oynandığı, kaşık tutuşunun ilçe ve köylerde farklı şekillerde olabildiği sonuçları ortaya çıkmıştır. Ayrıca kadın ve erkek oyunlarında çökme figürünün bulunmadığı, diz kırma ve topuk gösterme, dönme figürlerinin sıkça bulunduğu, erkek ve kadın oyunlarının bazılarında gezinleme bölümünün olduğu, solo oyunun bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yörede en çok oynanan oyun olan “İslamoğlu” zeybek havasının TRT arşivinde bulunan notaları ve şu anda oynanan hali incelendiğinde birbiriyle müzikal ve sözel farklılıklar gösterdiği sonucuna varılmıştır.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Uşak yöresinde çalınan, söylenen, mahalli sanatçılar ve halk tarafından bilinen, henüz derlenmemiş, TRT repertuvarında yer almayan Uşak türkülerinden ulaşılabilenler derlenmiş, notaya alınmış ve bu derlenen türkülerin ezgi, ritim ve şiir özelliklerine yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından bu çalışma ve öncesinde Uşak yöresinde derleme gezi ve faaliyetlerinde bulunulmuş, kaynak kişiler ile bireysel görüşmeler sağlanarak aşağıdaki 24 adet Uşak yöresine ait türkü derlenip notaya alınmıştır. Bunlar; Aksadeler Zeybeği, Akse Camisinde Suyum Vuruldu, Arabayı Koşalım, Aynam Dakılı Duvarı, Baskı Zeybeği, Bir Tepeden Bir Tepeye Ün Olur (Sektirme), Devrent Deresinde Harmanım mı Var, Efeleme Havası, Eşme İslamoğlu Efelemesi, Gayanın Dibindeyim, Gayran Gediğin de Dört Yanı Dere (Asım'ın Ağıdı), Giyi de Vemiş Al Fistanı (Hop dın dın), Gül Kopardım Dalinden, Hadi Gidem Yaylaya (Davran da), Halil Gilin Damı Var, Harmancı'nın Tepesi, Kıvrım Kıvrım Gider Eşme'nin Yolu, Merdimanlar Kuruldu, Mıdık Beyleri, Oyna Yarım (Kadın Oyun Havası), Tirebezeler Kuruldu, Uşak Cirit Havası, Uşak Kına Havası, Yaş Çamı Sardım Eşeğe'dir.

Bulgular ışığında Uşak yöresinde derlenip notaya alınmamış ve TRT repertuvarına henüz girmemiş türkülerin de bulunduğu, araştırma kapsamında derlenen 24 halk türküsünün bazılarının belli müzik pratiklerinde çalınıp söylendiği, içinde oyunlu olanlarının bulunduğu, bazılarının hikayelerinin bulunduğu, sözlü ve sözsüz türe ait eserlerin bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Uşak yöresinde THM türüne ait eserlerin hikâyelerine yer verilmiştir. Bunlar; Arpalar Hasır Oldu, Ay Bulutta Bulutta, Bülbül Yuvan Yıkıldı mı, Çeşmeden Dudu Geçti, Devrent Deresinde Harmanım mı Var, Ekinler ekilirken, Elvanlar'la Şu Takmak'ın Arası, Evlerinin Önleri Kuyu, Halil Gilin Damı Var, İslice'nin Çeşmeleri

Harlıyor, İslamoğlu, Kara Çadırında Vardır Üç Direk, Kiremit de Buz musun, Mıdık Beyleri ve Ormandan Gel'dir.

Araştırmada elde edilen bilgilere göre yöreye ait 14 türkünün hikayesinin bulunduğu, hikayelerin genel itibari ile aşk ve ayrılık konularında olduğu, hikayeler ile ilgili bazı akademik çalışmaların olduğu, bazı hikayelerde tarih bildirildiği, İslamoğlu türküsünün hikayesinden anlaşılacağı üzere yörede önceden efelik kültürünün olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulgu ve sonuçları ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

1. Uşak yöresinde görülen Türk halk müziğinin özellikleri ile Ege yöresinin diğer illeri arasındaki halk ezgilerinin özellikleri arasında benzerlikler ve farklılıkları bağlamında farklı çalışmalar da yapılmalı ve sonuçları literatüre eklenmelidir.

2. Okullarda Türk halk müziği ve çalgıları ile ilgili kapsamlı bir eğitim verilerek batı müziği çalgılarının (blok flüt, melodika) yanında Türk halk müziği enstrümanlarının eğitimleri de verilmelidir.

3. Türk halk müziği ve kültürü ile ilgili derleme faaliyetleri profesyonel derlemeciler tarafından, derleme tekniklerine uygun olarak yapılmalı, ayrıca profesyonel derlemecilere, ilgili kurumlar tarafından maddi destek sağlanarak derleme faaliyetleri için teşvik edilmelidir.

4. Cumhuriyet döneminde devlet eliyle yapılan derleme gezilerinin bir bölümünün çıktılarını içerisinde bulunduran Hacettepe üniversitesi folklor arşivinin bir an önce müzik araştırmacılarına açılıp, zamanında çeşitli zorluklar ve imkânsızlıklar ile yapılan derleme çalışmaları amacına uygun olarak notaya alınıp TRT THM arşivine dâhil edilerek, ilgililerinin kullanımına sunulmalıdır.

5. Türk halk müziğinin makamsal yapısı, perde sistemi, tavrı özellikleri, notasyonu gibi konularda çalıştaylar yapılarak genel geçer bir Türk halk müziği metodolojisi oluşturulmalıdır.

6. TRT arşivindeki Türk halk müziği eserleri yöre tavrı özellikleri göz önünde bulundurularak tekrar notaya alınmalıdır.

7. TRT Türk halk müziği nota arşivi, herkes tarafından ulaşılabilen, şeffaf bir yapıda olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Afyon Kocatepe Üniversitesi-Uşak Valiliği. (2005). *“İlkler Şehri Uşak”*. Uşak.
- Akdoğu, O. (2003). *Türk Müziği’nde Türler ve Biçimler* (3). İzmir: Meta Basım.
- Akpınar, M. (2002). Cumhuriyet Döneminden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Keman Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Ss.48.
- Artun, E. (2018). *Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı* (10. baskı). Adana: Karahan.
- Aşan, K. (2013). *Uşaktır Bizim İlimiz Halk Ozanı Mustafa Çobanoğlu Hayatı Eserleri Türküleri*, Başak Matbaası, Uşak.
- Başer, F. A, (2008), Yayınlanmamış Ders Notları, Sakarya Üniversitesi, *Türk Müziği Tarihi Dersi*, Sakarya.
- Büyükyıldız, H. Z. (2015). *Türk halk müziği ulusal Türk müziği* (1. baskı). İstanbul: Arı Sanat.
- Çakırer, H. S. Öter, T, (2009), Geçmişten Günümüze Ud Yapımcıları ve Ud Yapımında Kullanılan Yöntemler. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), ss. 309.
- Çelik, Ş. (2012). Evliya Çelebi Gezisi, *Balikesir University The Journal of Social Sciences Institute*. Volume: 15 - Number: 28, December
- Deniz, Ü. (2019a). Ü. Deniz içinde, Darü'l Elhan (s. 14). Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.
- Deniz, Ü. (2019b). Darü'l Elhan. Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.
- Elhankızı, A. (2012). *Uygulamalı temel müzik bilgileri*. Eğitim Yayınevi.
- Eke, M. (2016). Türk halk müziği ezgilerindeki motifler ve işlevleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (32), 37-47.
- Ekici, S. (2009). Türk Halk Müziğinin Melodik Yapısının Adlandırılması Konusunda Düşünceler (Ayak, Makam ve Dizi Kavramları). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 4(1), 21-33.
- Ekici, M. (2006). Bağlama Eğitimi Teknik ve Yöntemleri. Ankara: Yurt renkleri yayın evi.
- Ekici, M. (2015). Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri (s. 1-31.). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

- Emnalar, A. (1998). *Tüm yönleriyle Türk halk müziği ve nazariyatı: tanım, tarihçe, çalgılar, usûller, Türk halk edebiyatı, türler, ezgisel ve makamsal yapı, ağızlar ve tavırlar, kültür ve folklor kavramları, anonimlik, beste ve çokseslilik konuları, derlemecilik, eğitimdeki yeri, kaynak kişi ve derlemeciler, araştırmacı yazarlar, Türk halk oyunlarında türler*. Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı.
- Eroğlu, F. B. (2014). Söz ve müzik açısından türkü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Eroğlu, H. (2021). Samsun türküleri üzerine tematik bir inceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Samsun.
- Ersöz, B., Armağan, E., Kaya, F., Gümüş, K., Kocamanoğlu, K., Savaş, Ö., Alpaslan, U. (2018). Türk Halk Müziğinde Derleme, Ortaöğretim Müzik Dersi 10 Öğretmen Kılavuz Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Kitapları, Ankara.
- Finkelstein, S. (1995). *Besteci ve ulus (müzikte halk mirası)* (M. H. Spatar, çev. ed.) İstanbul: Pencere.
- Gök, S. (2011). Teke Yöresi ve Muğla Zeybeklerinin Tür, Ayak, Tavrı, Usul ve Söz Yönünden İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gök Akyıldız, S. (2016). Burdur yöresi Türk halk müziği ve özellikleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya
- Gökaltın, Z. (2012) Hars ve Medeniyet. (Hazırlayan, Yalçın Toker). İstanbul: Toker Yayınları
- Gürpınarlı, H. O. (2006). Bir Osmanlı Mezar Taşının Öyküsü. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 21(1), 157-163.
- Kaplan, A. (2013). *Kültürel müzikoloji* (3. baskı). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28. basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, C.V. (2014). Ankara Devlet Konservatuvarı'nın Halk Müziği Alan Araştırmaları Kataloğu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzikoloji ve Müzik Teorisi Ana Bilim Dalı, Müzikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Kaygısız, M. (2000). *Türklerde Müzik*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Küçükçelebi, A.E. (2002). *Uzun Havalara*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

MARPAR, (2007). *İşte Uşak*, Marmara Piyasa Araştırma Merkezi Yayını. ss. 334

Naz Ürün S. (2021). Kırşehir halay havalarının dilsiz kaval ile icrasındaki özelliklerinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Musikisi Ana Bilim Dalı. İstanbul.

Nettl, B. (2005). *The Study of Ethnomusicology*, 2nd edition, The University of Illinois Press, Champaign. p. 16

Oğuz, M. Ö., Ekici, M., Aça, M., Düzgün, D., Akarpınar, P., Arslan, M., ... Özkan, T. (2017). *Türk halk edebiyatı el kitabı* (14. baskı). Ankara: Grafiker.

Oğuz, M.Ö. (2013). Türkiye’de folklorun ilk makaleleri. Milli Folklor, 5-14

Özboyacı, İ. (1979). Zeybekler, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Sayı 363, İstanbul. s. 8793.

Özbek, M. (1994). *Folklor ve Türkülerimiz*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Özbek, M. (1998). *Türk Halk Müziği El Kitabı I Terimler Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Özdeğer, M. (2007). Uşak, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.42, İstanbul.

Özdemir, E., Şişman A., Şişman A., Çiftçioğlu İ., Atış N., Kılıçarslan R., Akbıyıklıoğlu K. (1998). “Cumhuriyet’in 75. yılında Uşak”, Uşak Valiliği, Uşak.

Öztuna, Y. (2000). *Türk Musiki Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- Öztürk, O. M. (2006). Zeybek müziğinin özellikleri. O. M. Öztürk içinde, Zeybek Kültürü ve Müziği (s. 136). İstanbul: Pan yayıncılık.
- Parpucu, H. (2016). Akseki ve yöresi türkülerinin keman eğitiminde kullanılabilirliği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pelikoğlu, C., M. (2012). *Geleneksel Türk halk müziği eserlerinin makamsal açıdan adlandırılması*. İstanbul: Mega.
- Say, A. (2005). *Müzik sözlüğü*. İstanbul: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Stokes, M. (1992). *Türkiye’de Arabesk Olayı*. Çev. Hale Eryılmaz. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tan, N., Turhan, S. (2001). *Uşak Türküleri*, Cem Web Ofset, Ankara.
- Turhan, S. (1992). *Türk halk musikisinde çeşitli görüşler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Tümer, H. (1971), *Uşak Tarihi*, Uşak Halk Eğitimine Yardım Derneği, Kültür Yayınları, İstanbul.
- Uğuz, E. (2021). Tokat yöresi horlatmalı dilli kaval'ın orkestra içerisinde kullanımına yönelik bir inceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Ana Sanat Dalı, Müzik Bilim Dalı. Ordu.
- Uşak Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, (2017). *Uşak İli Çevre Durum Raporu*, Uşak Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Uşak.
- Uşak Ticaret ve Sanayi Odası, (2006). *Uşak Sanayi-Kültür-Turizm*, Hürriyet Matbaası, Uşak.
- Uşak Turizm Envanteri (2001). *Uşak*, R.K. Stüdyo Ajans Yayınevi.
- Yıldırım, B. (2008). Teke Yöresinde İcra Edilen Gurbet Havalarında Müzikal Açıdan Tavır Farklılıkları, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.

- Yılmaz, Z. (2013). Yörüklerde Boğaz Çalmanın Anlamı ve Tekniklerinin Analizi. Yüksek lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurga, C. (2002). *20.YY. da Türkiye’de Popüler Müzikler*. Pegem-A Yay., Ankara. YÖK. Müzik Öğretmenliği Lisans Programı Dersleri ve İçerikleri
- Zillioğlu, M. (1984). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. İstanbul: Üçdal Neşriyat.

Kaynak Kişiler

- Akbaş, N. (2022, Şubat 18). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Akça, M. (2021, Mayıs 13). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Akkuş, M. (2022, Nisan 19). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Arslan, M. (2022, Nisan 8). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Aşçı, Ö. (2022, Mart 12). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Ay, S. (2022, Ocak 12). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Aydın, A. (2022, Mart 13). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Ayhan, Y. (2018, Ocak 4). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Can, İ. (2022, Mart 1). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Cehan, M. (2022, Mart 3). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Çelik, H. (2022, Nisan 26). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Cengiz, A. (2022, Mart 31). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Çalışkan, M. (2022, Mart 3). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Çobanoğlu, M. (2022, Mart 2). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Ekim, G. (2021, Kasım 24). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Er, Z. (2022, Nisan 15). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Gökoğlu, T. (2021, Mayıs 31). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Gündüz, M. (2022, Şubat 26). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- İmren, Z. (2021, Kasım 25). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Kahya, Ö. (2022, Mart 11). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Kamalı, H. (2022, Şubat 20). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)

- Karabaşoğlu, K. (2022, Şubat 1). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Karadedeli, M. (2022, Ocak 4). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Koçak, M. (2022, Mart 28). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Korkmaz Ulusoy, B. (2022, Şubat 19). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Şah, Semih (2021, Nisan 1). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Şah, Şükran (2022, Mart 14). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Şahin, A.O. (2021, Mayıs 30). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Şenlier, G. (2019, Mart 25). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y.Turgut)
- Türk, F. (2022, Nisan 18). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)
- Ulutaş, M. (2022, Nisan 7). Kişisel Görüşme, (Röportaj: Y. Turgut)

İnternet Kaynağı

Çolak, M. (2022). “Karanfil Oyulur Mu?” Türküsü,
<https://www.facebook.com/mehmet.colak.5688/videos/10159548604724824>

Repertükül (2021). *Uşak*, <https://www.repertukul.com/> (E.T: 02.09.2021).

Uşak Turizm Kültür İl Müdürlüğü (2021). Uşak Yöresi, <https://usak.ktb.gov.tr/TR-75326/muzik-kulturu.html> (E.T: 02.09.2021).

EKLER

EK-1. GÖRÜŞME SORULARI

1. Adınız Soyadınız ?
2. Yaşınız ?
3. Medeni durumunuz ?
4. Tahsiliniz ?
5. Nerelisiniz ?
6. Kaç yıldır çalgı yapımı ile uğraşıyorsunuz ?
7. Hangi çalgıyı yapıyorsunuz ?
8. Çalgı yapımını kimden öğrendiniz ?
9. Çalgı yapımında hangi ağaçları kullanıyorsunuz ?
10. Yaptığınız çalgıların ölçüleri nelerdir ?
11. Çırac yetiştiriyor musunuz ?
12. Yörede hangi çalgılar icra edilir ?
13. Yöreye özgü bir çalgı var mı ?
14. Yöreye özgü ölçüsü olan bir çalgı var mı ?
15. Ailenizde müzik ile ilgilenen var mı ?
16. Hangi çalgıyı çalıyorsunuz ?
17. Kaç yaşından beri müzik ile ilgileniyorsunuz ?
18. Çalgı çalmayı kimden öğrendiniz ?
19. Türküleri nerelerde icra ediyorsunuz ?
20. Çalgıda yöre tavrı uyguluyor musunuz ?
21. Çalgı çalarken hangi teknikleri kullanıyorsunuz ?
22. Kaç çeşit çalgınız var ?
23. Hangi çalgıları çalabiliyorsunuz ?
24. Çalgı çalmayı öğrettiğiniz, yetiştirdiğiniz birileri var mı ?
25. Uşak türkülerinden hikayesini bildiğiniz bir türkü var mı ?
26. Nota biliyor musunuz ?
27. Türkü derlediniz mi ?
28. Sizin kaynaklık ettiğiniz derlenmiş bir türkü var mı ?
29. Uşak türkülerinin oyunlu olanlarının oyun özellikleri nelerdir ?
30. Halk oyunları ile ilgili bir eğitim aldınız mı, nereden ?
31. Kaç yıldan beri halk oyunları oynuyorsunuz ?
32. Uşak'ta oyunlar kaşıkla mı oynanır ?

33. Uşak oyun havalarında hangi figürler bulunur ?
34. Yörede kadın ve erkek karışık oynanan oyun var mıdır ?
35. Gelin almaya giderken hangi türküler çalınır ?
36. Seyman sekilirken hangi deyişlemeler söylenir ?
37. Yaşadığınız yere ait bir türkü var mı ?
38. İcra ettiğiniz türküyü nereden duydunuz, kimden dinlediniz ?
39. Albüm çıkarttınız mı ?
40. Müzik haricinde başka bir işte çalışıyor musunuz ?
41. Yöre müzik kültürü ile ilgili bir çalışmanız var mı ?
42. Sizden elde ettiğim bilgilerin yüksek lisans tez çalışmamda kullanılmasına izin veriyor musunuz ?

T. C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ***Kişisel Bilgiler***

Adı Soyadı	
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

İletişim Bilgileri

Telefon	
e-posta	
Adres:	

Eğitim Bilgileri

Lise	
Lisans	
Yüksek Lisans	

Kariyer Bilgileri*

İş Deneyimi	
Kurs-Sertifika	
Aldığı Ödüller	
Üyelikler	

İlgi Alanları	
Referanslar	
İmza	

** Doldurulması zorunlu değildir.*

